T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİR KADINLARININ EVLİLİK TÖRENLERİNDE GİYDİĞİ GİYSİLER

Feriha YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Kadriye Didem ATİŞ
Ortak Danışman: Doç. Dr. Ayşe Gamze ÖNGEN

ARALIK - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİR KADINLARININ EVLİLİK TÖRENLERİNDE GİYDİĞİ GİYSİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feriha YILDIZ

Enstitü Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

"Bu tez 24/12/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Ayşe ÜSTÜN	Başarılı
Doç. Mine TAYLAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Merve İLBAK TAHMAZ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Feriha YILDIZ

24/12/2024

ÖN SÖZ

Makedonya'nın Kınalı köyünden Sakarya iline göç eden soydaşlarımızın evlilik gelenekleri ve giyim kuşamları, Osmanlı İmparatorluğu'nun beş yüzyıllık Balkan hâkimiyeti süresince Türk kültürünü, geleneklerini, örf ve adetlerini koruma ve gelecek kuşaklara aktarma çabalarıyla şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan çekilmesinin ardından, Kınalı muhacirler Türkiye'ye göç etmiş ve özgün giyim kültürlerini sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda, Kınalı muhacir kadınlarının evlilik törenlerinde giydikleri giysiler de önemli bir kültürel miras niteliği taşımaktadır.

Kınalı muhacir kadınlarının evlilik törenlerinde tercih ettikleri "gelinlik entarisi", bu kültürün en önemli unsurlarından biridir. Gelinlik entarisi, gelin mağraması, gümüş kemer, ceket (salta), iç giyim olarak giyilen gömlek, don ve gelin başlığı gibi farklı parçalardan oluşmaktadır. Her bir parça, yalnızca estetik açıdan değil, aynı zamanda derin kültürel anlamlar taşır. Bu nedenle, Kınalı muhacirlerin giyim kültürünü anlamak, bu giysilerin kuşaklar arası geçişini ve bu geçişin nasıl etkilendiğini belirlemek, kültürel mirasın korunması ve nesiller arası aktarımın nasıl gerçekleştiği açısından oldukça önemlidir.

Bu akademik çalışmanın hazırlanmasında, lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince değerli zamanını, deneyimlerini ve bilgilerini paylaşarak bana yol gösteren, çalışmamın her aşamasını titizlikle takip eden tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Kadriye Didem Atiş'e içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tez çalışmalarım süresince değerli fikirleriyle yol gösteren ve bu çalışmanın tamamlanmasında büyük emeği olan ortak tez danışmanım Doç. Dr. Ayşe Gamze Öngen'e de yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Kınalı Muhacirleri ile tanışmamıza vesile olan Ümmühan Yılmaz ve Esma Yıldız'a teşekkür ederim. Onların rehberliğinde, bu değerli kültürün derinliklerine inmeyi başardık. Kınalı muhacirler arasında aile büyüğü olan Ayşe Birgül'e, evini açıp tüm sorularımı içtenlikle yanıtladığı için minnettarlığımı sunarım. Düğün günü bizi evine davet eden Hüsniye Avukat ve kızı Zeynep Avukat'a, o heyecanlı günde gözlem ve inceleme yapmamıza olanak sağladıkları için teşekkür ederim. Ayrıca aile büyüğü Meliha Çoban'a, değerli bilgilerinin bizlerle paylaşıldığı için içten teşekkür ederim. Kınalı muhacirlerinin günlük yaşamlarına dair önemli izlenimler edinmemizi sağlayan bu bireylerin katkıları, araştırmamız için büyük birer kaynak teşkil etmiştir. Ayrıca, bize evlerini açan ve çeyizlerinde bulunan eserleri bizimle paylaşan Büşra Yılmaz, Fatma

Çoban, Ayşe Çalışkan, Kadriye Hızlı ’ya, onların misafirperverliği ve kültürel mirası yaşatma konusundaki özenleri için teşekkür ederim. Yöresel eserleri ve yemekleri hazırlayarak bizleri ağırlayan Gülsüm Ortabağ’a ve kızı Emine Kapçık’a da bu deneyimi paylaştıkları için minnettarım. Bir diğer aile büyüğü İsmail Civan’a, katkıları ve destekleri için teşekkürlerimi sunarım. Kınalı muhacirlerin tarihsel ve kültürel mirasını öğrenmek adına sağladıkları her bir bilgi, bu çalışmanın temel taşlarını oluşturmuş ve araştırmamıza ışık tutmuştur.

Son olarak, bizlere kapılarını açan ve araştırmamıza katkı sağlayan Sakarya Kınalılar Derneği’ne de desteği ve katkıları için teşekkürlerimizi sunarım.

Feriha YILDIZ

24/12/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ..... **iii**
HARİTA LİSTESİ ..... **iv**
FOTOĞRAF LİSTESİ ..... **v**
ÇİZİM LİSTESİ ..... **xiii**
ÖZET ..... **xiv**
ABSTRACT ..... **xv**

GİRİŞ **1**
1. BÖLÜM: MAKEDONYA TARİHİ **4**
1.1. Kuzey Makedonya'nın Coğrafi Özellikleri 6
1.2. Makedonya Türklerinin Tarihi 7
1.2.1. Kuzey Makedonya Manastır Şehri 9
1.2.2. Kuzey Makedonya'dan Türkiye'ye Yapılan Göçler 11
1.2.3. Sakarya'da Yaşayan Kınalı Muhacirleri 12
1.3. Makedonya Türklerinin Kültürel Özellikleri 13
2. BÖLÜM: SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİRLERİNİN TÖRENLERİ **15**
2.1. Sünnet Törenleri 15
2.2. Kına geceleri 17
2.3. Evlilik Törenleri 21
2.4. Duvak Açma (Gelin Pazarı) 40
3. BÖLÜM: SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİR KADINLARININ EVLİLİK TÖRENLERİNDE GİYDİKLERİ GİYSİLER **44**
3.1. Törenlerde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarda Kullanılan Malzeme ve Teknik Özellikleri 44
3.2. Evlilik Törelerinde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarında Kullanılan Renk Özellikleri 45
3.3. Evlilik Törenlerinde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarında Kullanılan Süsleme ve Desen Özelliği 46
3.4. Evlilik Törenlerinde Gelin Giysisi ve Gelinliği Tamamlayan Giysi ve Aksesuarlar……..47

3.4.1. Şalvar 47
3.4.2. Gelin Gömleği 49
3.4.3. Gelin Entarisi 55
3.4.4. Ceket (Salta) 58
3.4.5. Mağrama (Mahrama) 60
3.4.6. Kemer 64
3.4.7. Fes 65
3.4.8. Gelin Teli 68
3.4.9. Kıvrak 69
3.4.10. Takılar 71
3.4.11. Patik (Çorap) 71
3.4.12. Takunya 75
4. BÖLÜM: KINALI MUHACİR KADINLARININ TÖRENLERDE GİYDİĞİ GİYSİ VE AKSESUAR KATALOĞU 77

SONUÇ 246
KAYNAKÇA 251
ÖZ GEÇMİŞ 256

KISALTMALAR

ASNOM : Makedonya Halk Kurtuluş Antifaşist Kurulu

Bilig. : Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

Cm. : Santimetre

D.İ.E. : Devlet İstatistik Enstitüsü

E. T. : Erişim Tarihi

K. M. K. A. : Kınalı Muhacirleri Kadın Aksesuarları

K. M. K. G. : Kınalı Muhacirleri Kadın Giyimi

M.m : Milimetre

M.S. : Milattan Sonra

MÖ : Milattan Önce

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

T. D. V. : Türkiye Diyanet Vakfı

S. : Sayı

s. : Sayfa

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Balkan Haritası. 6
Harita 2: Kuzey Makedonya Manastır Şehri..... 9

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Muhacir Aileleri, Sakarya,1967 Yılı 13
Fotoğraf 2: Kınalı Mucirlerinin Yöresel Tatlısı (Kesme Tatlısı) 14
Fotoğraf 3: 1958 yılına ait Cabir Hoca ve Ailesine ait Makedonya'da Çekilen Fotoğraf 16
Fotoğraf 4: Meliha Çoban'a ait Kara Zıbın 18
Fotoğraf 5: Gülsüm Ortabağ'a ait Kına Gecesi Giyilen Yöresel Kıyafet 18
Fotoğraf 6: Kına Gecesi, Yöresel Kıyafetlerini Giyen Kadınlar 19
Fotoğraf 7: Ayşe Birgül'e ait Şırbata 21
Fotoğraf 8: Ayşe Birgül'e ait Şırbata (Havlu) 22
Fotoğraf 9: Top Koyma, Gelin Kızın Fesine Altın Lira Bağlama 24
Fotoğraf 10: Yemiş ve Şeker Torbası 24
Fotoğraf 11: Hüsniye Avukat'a ait Çeyiz Sermesi 25
Fotoğraf 12: İsmail Civan'a ait Sandık 26
Fotoğraf 13: Gelinin Zülüflerinin Kesilmesi 27
Fotoğraf 14: Düğün Günü Kesilen Zülüf 28
Fotoğraf 15: Gelinin Saç Örgüsü 29
Fotoğraf 16: Gelinin Saç Örgüsü 29
Fotoğraf 17: Örülmüş Saç 30
Fotoğraf 18: Beyaz Gömlek 31
Fotoğraf 19: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Şalvarı 32
Fotoğraf 20: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Mağraması 33
Fotoğraf 21: Salta 34
Fotoğraf 22: Fes, Gerdan ve Boyun Bilezikleri Takılan Gelin 34
Fotoğraf 23: Bağlanan Peçenin Arkadan Görünümü 35
Fotoğraf 24: Gülsüm Ortabağ,a ait Fes ve Kıvrak 36
Fotoğraf 25: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Entarisi 36
Fotoğraf 26: Ayşe Birgül'e ait Yüz Tellemede Kullanılan (Tırtıl) 37
Fotoğraf 27: Yüzü Pullarla Süslenmiş Gelin 38
Fotoğraf 28: Büşra Yılmaz'a ait Sık Taftalı Şalvar 48
Fotoğraf 29: Hüsniye Avukat'a ait Aşıklı Don 49
Fotoğraf 30: Beyaz Gömleğin Etek Uçlarındaki (Büklüm) 50

Fotoğraf 31: Hüsniye Avukat'a ait Gömlek Kol Detayı 50
Fotoğraf 32: Hüsniye Avukat'a ait Gömlek Kol Detayı 51
Fotoğraf 33: Hüsniye Avukat'a ait Zıbın Altına Giyilen Nargıçlı Gömlek 52
Fotoğraf 34: Ümmühan Yılmaz'a ait Gömlek Kol Detayı..... 52
Fotoğraf 35: Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek 53
Fotoğraf 36: Ümmühan Yılmaz'a ait Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek 54
Fotoğraf 37: Hüsniye Avukat'a ait Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek 54
Fotoğraf 38: Ümmühan Yılmaz'a ait Kesme Desenli Gömlek İşlemesi Arka Görünümü 55
Fotoğraf 39: Gülsüm Ortabağ, a ait Günümüzde Üretilen Gelin Entarisi..... 57
Fotoğraf 40: Resmin Solunda Eski Dönem, Sağında Günümüzde Üretilen Gelin Entarisi 58
Fotoğraf 41: Büşra Yılmaz'a ait Salta..... 59
Fotoğraf 42: Salta İşlemede Kullanılan Makine 59
Fotoğraf. 43: Hüsniye Avukat'a ait Günümüzde Üretilen Salta 60
Fotoğraf 44: Ayşe Avukat'a ait Yan Mağrama (Mahrama)..... 61
Fotoğraf 45: Ayşe Avukat'a ait Yan Mağrama..... 61
Fotoğraf 46: Hüsniye Avukat'a ait Mağrama 62
Fotoğraf 47: Ayşe Birgül'e ait Gelin Mağraması 63
Fotoğraf 48: Hüsniye Avukat'a ait Mağrama (Mahrama) 64
Fotoğraf 49: Ayşe Birgül'e ait Gümüş Kemer..... 65
Fotoğraf 50: Gülsüm Ortabağ'a ait Fes..... 65
Fotoğraf 51: Gülsüm Ortabağ'a ait Boyu Gerdanlığı 66
Fotoğraf 52: Gülsüm Ortabağ'a ait Yanlık 67
Fotoğraf 53: Ayşe Birgül'e ait Peçe..... 67
Fotoğraf 54: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Teli 68
Fotoğraf 55: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Teli 69
Fotoğraf 56: Hüsniye Avukat'a ait Yeni Dönemlerde Yapılan Kıvrak 70
Fotoğraf 57: Gülsüm Ortabağ'a ait Eski Dönemde Yapılmış Kıvrak..... 71
Fotoğraf 58: Hüsniye Avukat'a ait Kız Çeyizlerine Koydulan Çorap Örnekleri..... 72
Fotoğraf 59: Hüsniye Avukat'a ait Susmalı Patik..... 73
Fotoğraf 60: Koca Güllü Patik..... 73

Fotoğraf 61: Hüsniye Avukat'a ait Dilimli Patik 74
Fotoğraf 62: Hüsniye Avukat'a ait Küçük Güllü Patik 74
Fotoğraf 63: Takunya 75
Fotoğraf. 64: Hüsniye Avukat'a ait Günümüzde Gelin Entarisinin Altına Giyilen Ayakkabı 76
Fotoğraf 65: Gelin Gömleği 77
Fotoğraf 66: Gelin Gömleğine Yanlardan Eklenen Parçalar 80
Fotoğraf 67: Gömlek Üst Beden Görünümü 81
Fotoğraf 68: Gölek Yaka Detayı 81
Fotoğraf 69: Gömlek Kolu 82
Fotoğraf 70: Kol Altlarına Yerleştirilen Kuş (Para) 82
Fotoğraf 71: Gömlek Süsleme Detayı 83
Fotoğraf 72: Gömlek Süsleme Detayı 84
Fotoğraf 73: Gömleğin Koltuk altında Görülen Lekelenmeler 84
Fotoğraf 74: Gelin Gömleği 85
Fotoğraf 75: Gelin Gömleğini Oluşturan Parçalar 88
Fotoğraf 76: Gelin Gömleği Yaka Oyuntusu 89
Fotoğraf 77: Gelin Gömleği Kolu 89
Fotoğraf 78: Kol Ağzına Uygulanan İğne Oyası 90
Fotoğraf 79: Gelin Entarisinin Etek Uçlarında Bulunan Süsleme (Kıvrıntı) 91
Fotoğraf 80: Gelin Göleğinin Kol Altlarında Görülen Lekelenmeler 91
Fotoğraf 81: Gelin Şalvarı 92
Fotoğraf 82: Gelin Şalvarı Ak Kısım 95
Fotoğraf 83: Gelin Şalvarı Kumaş Detayı 95
Fotoğraf 84: Gelin Şalvarı Paça Detayı 96
Fotoğraf 85: Gelin Şalvarı 97
Fotoğraf 86: Gelin Şalvarı Ön Görünümü 99
Fotoğraf 87: Gelin Şalvarı Ak Kısım 100
Fotoğraf 88: Gelin Şalvarı Kumaş Detayı 100
Fotoğraf 89: Gelin Şalvarı Paça Detayı 101
Fotoğraf 90: Gelin Şalvarı 102
Fotoğraf 91: Gelin Şalvarı (Ak Kısım) 104

Fotoğraf 92: Gelin Şalvarının Ağ Kısmında Görülen Eklemeler..... 105
Fotoğraf 93: Gelin Şalvarının Paçasında Kullanılan İplik (Uçkur)..... 105
Fotoğraf 94: Gelin Şalvarı..... 106
Fotoğraf 95: Gelin Entarisi..... 107
Fotoğraf 96: Gelin Entarisi Ön Görünümü 111
Fotoğraf 97: Gelin Entarisinin ön parçaları (sızan)..... 112
Fotoğraf 98: Gelin Entarisi Arka Görünümü 112
Fotoğraf 99: Gelin Entarisi Cep Detayı..... 113
Fotoğraf 100: Gelin Entarisi Astarı..... 114
Fotoğraf 101: Gelin Entarinde Kullanılan Gaytan (Kaytan)..... 115
Fotoğraf 102: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar (Sızan) 115
Fotoğraf 103: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar (Sızan) 116
Fotoğraf 104: Gelin Entarisinin Brit Detayı..... 117
Fotoğraf 105: Gelin Entarisi Omuz Görünümü..... 117
Fotoğraf 106: Gelin Entarisi Omuz Görünümü..... 118
Fotoğraf 107: Gelin Entarisi Kol Manşeti..... 118
Fotoğraf 108: Kol Altında Görülen Kuş (Para)..... 119
Fotoğraf 109: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler..... 120
Fotoğraf 110: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler. 121
Fotoğraf 111: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler..... 122
Fotoğraf 112: Gelin Entarisi Sonradan Eklenen Gaytan (Kaytan)..... 123
Fotoğraf 113: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar..... 123
Fotoğraf. 114: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar..... 124
Fotoğraf 115: Gelin Entarisi..... 125
Fotoğraf 116: Gelin Entarisi..... 129
Fotoğraf 117: Gelin Entarisi Arka Görünümü 130
Fotoğraf 118: Gelin Entarisinin Cep Detayı 130
Fotoğraf 119: Gelin Entarisinin Astar Detayı 131
Fotoğraf 120: Gelin Entarisinde Kullanılan Astarın Dikim Detayı 131
Fotoğraf 121: Gelin Entarisi..... 132
Fotoğraf 122: Gelin Entarisi Yaka Detayı..... 133
Fotoğraf 123: Gelin Enatarisi Düğmeleri..... 134

Fotoğraf 124: Gelin Entarisinin Manşetinde Bulunan Yırtmaç 134
Fotoğraf 125: Gelin Entarisinin Manşetinde Bulunan Yırtmaç 135
Fotoğraf 126: Gelin Entarisini Manşetin İç Kısmı 135
Fotoğraf 127: Gelin Entarisinde Uygulanan Kuş (Para) 136
Fotoğraf 128: Gelin Entarisinde Kullanılan Motif Detayı 137
Fotoğraf 129: Gelin Entarisinin Arka Bedende Görülen Lekelenmeler 138
Fotoğraf 130: Gelin Entarisinin Astarında Gözlemlenen Lekelenmeler 139
Fotoğraf 131: Entarinin Kolunda Gözlemlenen Yıpranmalar 139
Fotoğraf 132: Entarinin Kolunda Gözlemlenen Lif Kayıpları 140
Fotoğraf 133: Gelin Entarisini 141
Fotoğraf 134: Gelin Entarisini Ön Görünümü 145
Fotoğraf 135: Gelin Entarisini Arka Görünümü 146
Fotoğraf 136: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar 146
Fotoğraf 137: Gelin Entarisi Cep Detayı 147
Fotoğraf 138: Gelin Entarisi Cep Detayı 147
Fotoğraf 139: Gelin Entarisi Astarı 148
Fotoğraf 140: Gelin Entarisinin Yakası 149
Fotoğraf 141: Gelin Entarisi Kolu 150
Fotoğraf 142: Gelin Entarisi Kol Manşeti 150
Fotoğraf 143: Gelin Entarisi Kol Manşeti 151
Fotoğraf 144: Gelin Entarisi Süslemeleri 151
Fotoğraf 145: Gelin Entarisi İşleme Detayı 152
Fotoğraf 146: Gelin Entarisinde Görülen Lekeler 153
Fotoğraf 147: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar 154
Fotoğraf 148: Gelin Entarisi 155
Fotoğraf 149: Gelin Entarisi Ön Görünümü 159
Fotoğraf 150: Gelin Entarisi Arka Görünümü 160
Fotoğraf 151: Gelin Entarisi Cep Detayı 161
Fotoğraf 152: Gelin Entarisi Cep Detayı 161
Fotoğraf 153: Gelin Entarisi İç Astarı 162
Fotoğraf 154: Gelin Entarisinde Kullanılan Sim Gaytan (Kaytan) 162
Fotoğraf 155: Gelin Entarisi Yaka Detayı 163

Fotoğraf 156: Gelin Entarisi Brit Detayı 164
Fotoğraf 157: Gelin Entarisi Düğme Detayı. 164
Fotoğraf 158: Gelin Entarisi Omuzu 165
Fotoğraf 159: Gelin Entarisini Kol Manşet Detayı 166
Fotoğraf 160: Gelin Entarisini Kol Manşet Detayı 166
Fotoğraf 161: Gelin Entarisini Kol Altında Bulunan Kuş (Para) 167
Fotoğraf 162: Gelin Entarisi Süsleme Kullanılan Yaprak Motifi 168
Fotoğraf 163: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı 169
Fotoğraf 164: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı 169
Fotoğraf 165: Gelin Entarisi Yerlerinde Görülen Yıpranmalar 170
Fotoğraf 166: Gelin Entarisini Kol Ucunda Görülen Yıpranmalar 170
Fotoğraf 167: Gelin Entarisinin İşlemelerinde Gözlemlenen Sökülmeler 171
Fotoğraf 168: Gelin Entarisinin Astarında Bulunan Eklemeler 171
Fotoğraf 169: Gelin Entarisinin Astarında Görülen Lekeler 172
Fotoğraf 170: Gelin Entarisi Kol Uçlarına Yapılan Eklemeler. 172
Fotoğraf 171: Salta 173
Fotoğraf 172: Salta Ön Bedeni 177
Fotoğraf 173: Salta Astarı 178
Fotoğraf 174: Salta Yaka Detayı 178
Fotoğraf 175: Salta Yaka Detayı 179
Fotoğraf 176: Salta Kol Görünümü 179
Fotoğraf 177: Salta'nı Ön beden Detayı 180
Fotoğraf 178: Salta Arka Beden İşlemeleri 180
Fotoğraf 179: Salta İşleme Detayı 181
Fotoğraf 180: Salta Arka Beden İşleme Detayı 181
Fotoğraf 181: Saltanın Ön Bedende Görülen Yıpranmalar 182
Fotoğraf 182: Saltanın Ön Bedende Görülen Yıpranmalar 182
Fotoğraf 183: Saltanın Kol Altlarında Görülen Yıpranmalar 183
Fotoğraf 184: Saltanın Kol Altına Eklenen Parça 183
Fotoğraf. 185: Salta Görünümü 184
Fotoğraf 186: Salta Ön Görünümü 188
Fotoğraf 187: Saltada Kullanılan Gaytan (Kaytan) 188

Fotoğraf 188: Salta İç Astarı 189
Fotoğraf 189: Salta Yaka Detayı 189
Fotoğraf 190: Salta Kolu 190
Fotoğraf 191: Salta Arka Beden Süslemeleri 191
Fotoğraf 192: Salta Süsleme Detayı 192
Fotoğraf 193: Saltanın Süslemelerinde Kullanılan Gramajlı Kâğıt 192
Fotoğraf 194: Saltanı Astarında Görülen Doku Kaybı 193
Fotoğraf 195: Saltanın Kol Altlarında Görülen Yıpranmalar. 193
Fotoğraf 196: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı 194
Fotoğraf 197: Gelin Mağraması 195
Fotoğraf 198: Gelin Mağraması 198
Fotoğraf 199: Mağrama Detayı (Mahrama) 199
Fotoğraf 200: Mağrama Görülen Yıpranmalar 199
Fotoğraf 201: Mağramanın İşlemelerinde Görülen Solmalar ve Boya Akmaları 200
Fotoğraf 202: Mağramanın Püsküllerinde Görülen Yıpranmalar 200
Fotoğraf. 203: Mağramanın Kumaşında Görülen Yıpranmalar 201
Fotoğraf 204: Gümüş Kemer 202
Fotoğraf 205: Gümüş Kemer 204
Fotoğraf 206: Gümüş Kemer 205
Fotoğraf 207: Gümüş Kemer 205
Fotoğraf 208: Yanlık 206
Fotoğraf 209: Yanlık 208
Fotoğraf 210: Yanlık Süslemeleri 209
Fotoğraf 211: Gelin Fesi 210
Fotoğraf 212: Gelin Fesi 212
Fotoğraf 213: Gelin Fesi Arka Görünümü 213
Fotoğraf 214: Gelin Fesi Süsleme Detayları 213
Fotoğraf 215: Gelin Fesi 214
Fotoğraf 216: Peçe 215
Fotoğraf 217: Peçe 218
Fotoğraf 218: Peçe 218
Fotoğraf 219: Gelin Teli 220

Fotoğraf 220: Gelin Teli 222
Fotoğraf 221: Kıvrak 223
Fotoğraf 222: Kıvrak 225
Fotoğraf 223:Kıvrak İşleme Detayı 226
Fotoğraf 224: Kıvrak Süslemeleri 227
Fotoğraf 225: Gerdan 228
Fotoğraf 226: Gerdan 230
Fotoğraf 227: Gerdan 231
Fotoğraf 228: Boyun Bileziği 232
Fotoğraf 229: Gerdan (Boyun Bileziği) 235
Fotoğraf 230: Boyun Bileziği Arka Kısmı 236
Fotoğraf 231: Boyu Bileziği Ön Süslemeleri 236
Fotoğraf 232: Patik **(**Gelin Çorabı) 237
Fotoğraf 233: Gelin Çorabı 239
Fotoğraf 234: Gelin Patiği Üst Motifi 240
Fotoğraf 235: Gelin Çorabı Topuk Kısmı 240
Fotoğraf 236: Gelin Çorabı Ön ve Topuk Kısmı 241
Fotoğraf 237: Gelin Takunyası 242
Fotoğraf 238: Gelin Takunyası, (Nalın Üstü Cüfe) 244
Fotoğraf 239: Gelin Takunyası Süslemeleri 245

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Gelin Gömleği 78
Çizim 2: Gelin Gömleği 86
Çizim 3: Gelin Şalvarı 93
Çizim 4: Gelin Şalvarı 98
Çizim 5: Gelin Şalvarı 103
Çizim 6: Gelin Entarisi 108
Çizim 7: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler 109
Çizim 8: Gelin Entarisi 126
Çizim 9: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler 127
Çizim 10: Gelin Entarisi 142
Çizim 11: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler 143
Çizim 12: Gelin Entarisi 156
Çizim 13: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler 157
Çizim 14: Salta 174
Çizim 15: Saltada Kullanılan Motifler 175
Çizim 16: Salta 185
Çizim 17: Salta Motif Çizimi 186
Çizim 18: Gelin Mağraması 196
Çizim 19: Gümüş Kemer 203
Çizim 20: Yanlık 207
Çizim 21: Gelin Fesi. 211
Çizim 22: Peçe 216
Çizim 23: Gelin Teli 221
Çizim 24: Kıvrak 224
Çizim 25: Gerdan 229
Çizim 26: Boyun Bileziği 233
Çizim 27: Patik **(**Gelin Çorabı) 238
Çizim 28: Takunya 243

ÖZET

Başlık: Sakarya'da Yaşayan Kınalı Muhacir Kadınlarının Evlilik Törenlerinde Giydiği Giysiler

Yazar: Feriha YILDIZ

Danışman: Prof. Kadriye Didem ATİŞ
Ortak Danışman: Doç. Dr. Ayşe Gamze ÖNGEN

Kabul Tarihi: 24/12/2024 **Sayfa Sayısı:** xv (ön kısım) + 256 (ana kısım)

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan 1912-1913 yıllarında çekilmesiyle birlikte Türkiye'ye göç eden Kınalı muhacirleri, burada sürdürdükleri kültürü Türk kültürüyle harmanlayarak özgün bir giyim kültürü oluşturmuşlardır. Kınalı muhacir kadınlarının evlilik törenlerinde giydikleri bu giysiler çeşitli parçalardan oluşmaktadır. Bu parçalara örnek olarak gelin entarisi, mağraması, gümüş kemer, ceket (salta), içe giyilen gömlek, don ve gelin başlığı verilebilir.

Hazırlanan tezde Makedonya'dan Sakarya'ya göç eden Kınalı muhacirlerine ait evlilik törenlerinde kullanılan geleneksel giysi ve aksesuarları incelenmiştir. İncelemeler sırasında Kınalı muhacir aileleri ziyaret edilerek, aile büyükleriyle sözlü görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerde geleneksel gelinliklerin günümüzde sadece kına gecelerinde ve önemli günlerde giyildiği, genç kızların artık bu giysileri tercih etmediği belirlenmiştir. Ayrıca, geleneksel el sanatlarından olan Makedon (Kınalı) gelin entarisinin dokuma ve süsleme tekniklerini, malzeme ve aksesuar üretimini yapan kişilerin giderek azaldığı tespit edilmiştir.

Tez, dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, Makedonya'nın tarihi ve coğrafi özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiş; Makedonya'da Türklerin tarihi, Kuzey Makedonya'nın Manastır şehri ve bu bölgeden Türkiye'ye yapılan göçler ele alınmıştır. Ayrıca, Sakarya ilinde yaşayan Kınalı Muhacirleri ve Makedonya Türklerinin kültürel özellikleri üzerinde de durulmuştur. İkinci bölümde, Sakarya'da yaşayan Kınalı Muhacirlerinin geleneksel törenleri incelenmiştir. Bu törenler arasında sünnet, kına gecesi, düğün törenleri ve duvak açımı gibi önemli ritüeller yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, Kınalı Muhacirlerinin evlilik törenlerinde giydikleri giysiler, bu giysilerin malzeme özellikleri, renk seçimi, süsleme unsurları ve desen özellikleri detaylı bir biçimde incelenmiştir. Gelinlik olarak kabul edilen giysi ve aksesuarlar, her bir öğe üzerinden aşamalı olarak açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ise, eser analizine yer verilerek, tespit edilen kıyafetlerin kumaş, süsleme, dikim teknikleri, kesim özellikleri ve genel teknik nitelikleri incelenmiştir.

Bu bağlamda, Kınalı muhacir kadınlarının giysi kültüründeki zenginliği ve çeşitliliği bilimsel yöntemlerle inceleyerek, bu değerli kültür ürünlerini belgelemek ve gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir. Tez çalışmasında elde edilen bilgiler ve görsel verilerin bu alanda çalışan kişiler için önemli bir kaynak olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Gelenek, Evlilik Törenleri, Makedonya, Kadın Giysisi

ABSTRACT

Title of Thesis: The Clothing Worn by Kınalı Muhacir Women in Wedding Ceremonies in Sakarya

Author of Thesis: Feriha YILDIZ

Supervisor: Prof. Kadriye Didem ATİŞ
Co-Advisor: Assoc. Prof. Ayşe Gamze ÖNGEN

Accepted Date: 24/12/2024 **Number of Pages:** xv (pre text) + 256 (main body)

With the withdrawal of the Ottoman Empire from the Balkans in 1912-1913, the Kınalı muhacirs who migrated to Turkey blended their preserved cultural traditions with Turkish culture, creating a unique clothing heritage. The garments worn by Kınalı muhacir women during wedding ceremonies consist of various pieces. Examples of these include the bridal robe (entarisi), headscarf (mağrama), silver belt, jacket (salta), inner shirt, trousers (don), and bridal headpiece.

In the thesis, the traditional clothing and accessories used in wedding ceremonies of the Kınalı muhacirs who migrated from Macedonia to Sakarya were examined. During the research, Kınalı muhacir families were visited, and oral interviews were conducted with the elders of these families. These interviews revealed that traditional bridal attire is now only worn during henna nights and special occasions, and young women no longer prefer these garments. Furthermore, it was observed that the number of individuals skilled in weaving and decorating techniques, as well as in the production of materials and accessories for the traditional Macedonian (Kınalı) bridal gown, is gradually decreasing.

This thesis consists of four main chapters. In the first chapter, the historical and geographical features of Macedonia are examined in detail, focusing on the history of Turks in Macedonia, the city of Bitola (Manastır) in North Macedonia, and the migrations from this region to Turkey. Additionally, the cultural characteristics of the Kınalı muhacirs and Macedonian Turks living in Sakarya are discussed. The second chapter analyzes the traditional ceremonies of the Kınalı muhacirs residing in Sakarya. These ceremonies include significant rituals such as circumcision celebrations, henna nights, wedding ceremonies, and the unveiling of the bridal veil. In the third chapter, the clothing worn by Kınalı muhacirs during wedding ceremonies is examined in detail, along with the material properties, color preferences, decorative elements, and design features of these garments. The attire and accessories considered bridal wear are systematically explained, with each item described step by step. The fourth chapter focuses on artifact analysis, examining the fabrics, embellishments, sewing techniques, cutting features, and general technical characteristics of the identified garments.

In this context, the richness and diversity of the clothing culture of Kınalı muhacir women have been examined using scientific methods, with the aim of documenting these valuable cultural artifacts and passing them on to future generations. The information and visual data obtained in this thesis are intended to serve as an important resource for individuals working in this field.

Keywords: Folklore, Tradition, Wedding Ceremonies, Macedonia, Women's Clothing

GİRİŞ

Makedonya, coğrafi konumu, etnik yapısı, dini, dili, gelenekleri ve kültürel özellikleri ile Balkanlar'da farklı toplulukların bir arada yaşadığı önemli bölgelerden biridir. Dağlık bir yapıya sahip olan Makedonya, ticaretin yoğun olduğu bir bölge olarak, tarihsel olarak Doğu ile Batı arasında uzun yıllar boyunca önemli bir ticari köprü görevi üstlenmiştir. Bu ticari açıdan stratejik öneme sahip topraklarda, Türkler, çok eski tarihlerden itibaren yerleşmeye başlamışlardır. Türklerin Makedonya topraklarına gelişi ve burada yerleşmeleri, 26 Eylül 1371 tarihinde kazanılan Meriç Zaferi ile başlamakta olup (Bešlija, 2024, s. 8), bu zafer, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki hakimiyetinin temelini atmıştır. Ancak, 1912-1913 yıllarında gerçekleşen Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı egemenliğinin sona ermesiyle, Türkler anavatanlarına göç etmişlerdir. Bu göç, Makedonya'daki Müslüman nüfusun önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur.

Anadolu'nun farklı bölgelerine göç eden Makedon muhacirlerinden bir grup, Sakarya iline gelmiştir. Makedonya, Bosna, Kosova, Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'dan birçok vatandaşımız da toplu göçlerle kültür mozaiğine sahip olan Sakarya'daki yerlerini almışlardır. Sakarya, en fazla göçmen nüfusa sahip illerimizden biri olmuştur. Sakarya'ya göç eden Makedon Türkleri, daha önce Tekeler, Yağcılar ve farklı Sakarya mahallelerinde yaşayan akrabalarının yanına yerleşmişlerdir. Bu mahallelere yerleşen göçmenlerin birçoğu Makedonya'nın Manastır bölgesi, Kınalı Köyü'nden gelmişlerdir. Bu göçler sonucunda Sakarya'nın kentleşme hızı artmıştır.

"Kınalı Muhaciri" olarak da bilinen Makedon Türkleri, anavatanlarına geri dönerken Makedonya'da sahip oldukları mal varlıklarının büyük kısmını bırakmak zorunda kalmışlardır. Türkiye'ye gelirken yanlarında sadece taşınabilir eşyalarını ve sıkı sıkıya bağlı oldukları gelenek, görenek, kültür ve örf adetlerini getirebilmişlerdir. Yapılan araştırmalarda, Kınalı muhacirler ile Makedonların uzun yıllar birlikte yaşamaları sonucunda, her iki topluluk arasında evlilikler, komşuluk, akrabalık ve ticari ilişkiler gelişmiş; bu birliktelikler, kısmen de olsa karşılıklı kültürel etkileşimlere yol açmıştır. Ancak Kınalı muhacirler, Türkiye'ye göç ederken yanlarına aldıkları eşyaların yanında, kendilerine has zengin gelenek, görenek, örf ve adetlerine daima sıkı sıkıya bağlı kalarak, bunları koruyup genç nesillere aktarmak için büyük çaba harcamışlardır.

Örf, adet ve değer yargılarına göre şekillenen bu törenlerde, görsel olarak ön planda yer alan giysiler de yöresel özellikler kazanarak biçimlenmiş ve törenlerle özdeşleşmiştir. Kınalı muhacir kadınlarının evlilik törenlerinde giydikleri bu elbiseler gelinlik entarisi olarak adlandırılmıştır. Birçok parçadan oluşan bu giysilerin her bir parçası farklı isimlendirilmiştir. Gelin mağraması; gümüş kemer, ceket (salta), içe giyilen gömlek, şalvar, fes, yanlık, peçe, geleneksel takılardan, patik ve takunya gibi parçalardan oluşmaktadır. Günümüzde bu giysilerin kullanımı, genellikle kına geceleri ve özel günlerle sınırlı kalmaktadır. Ancak geçmişte evlilik törenlerinde giyilen bu kıyafetler, zaman içinde kullanım şekilleri ve anlamları bakımından da değişiklikler geçirmiştir.

Kınalı muhacir kadınlarının giysi kültürlerindeki zenginliği ve çeşitliliği anlamak, bu giysilerin kuşaklar arası geçişini ve bu geçişin nasıl etkilendiğini belirlemek büyük önem taşımaktadır. Gelin entarisi ve tamamlayıcı parçalarının modernleşme sürecinde kaybolmaması için yapılacak belgelenme çalışmaları, bu kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından kritik rol oynamaktadır.

Araştırmanın Konusu

Makedonya'dan Sakarya'ya göç eden Kınalı muhacirlerinin evlilik gelenekleri ve bu gelenekler kapsamında kullanılan özel giysi kültürleri gibi somut örneklerinin incelenmesidir. Bu araştırma, Kınalı muhacirlerinin kültürel miraslarını koruma ve yaşatma çabalarını, bu giysilerin kuşaklar arası geçişini ve bu geçişin nasıl etkilendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma geleneksel gelinlik giysilerinin modernleşme sürecinde kaybolmaması, kültürel devamlılık ve değişim süreçlerini anlamak için zengin bir materyal olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Kınalı muhacir kadınlarının giysi kültürlerindeki zenginlik ve çeşitliliği, bilimsel yöntemlerle inceleyerek belgelemek ve gelecek nesillere aktarmak amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen bilgiler, görsel verilerle desteklenerek sunulmaktadır. Bu çalışmanın, Kınalı muhacirlerinin kültürel mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma açısından önemli bir kaynak oluşturması beklenmektedir.

Araştırmanın Önemi

Çalışmanın bulgularına göre, günümüzde genç kızlar geleneksel gelinlik giymeyi tercih etmemekte, sadece kına gecelerinde ve önemli günlerde bu giysileri giymektedirler. Bu durum, gelin entarisinde kullanılan dokuma ve süsleme tekniklerini, malzeme ve aksesuar üretimini yapan kişilerin giderek azaldığını göstermektedir. Bu bağlamda, geleneksel el sanatlarından olan Makedon (Kınalı) gelin entarisinin üretim, desen ve süsleme özellikleri, giysilerde kullanılan malzeme ve aksesuar çeşitliliği, giysilerin giyinme sırası ve ritüeller gibi birçok önemli bilginin gelecek nesillere aktarılması ve sürdürülebilirliği için bu araştırma büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, alan araştırmasına dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın ilk aşamasını, çalışma konusunun belirlenmesi oluşturmuştur. Yapılan ön görüşmeler sonucunda, çalışmanın odaklanacağı alan tespit edilmiş ve bu alanla ilgili gerekli veriler toplanmıştır. Araştırma, maddi ve kültürel öğeleri içerdiği için, saha gözlemi ve görüşme yöntemleriyle uygulanabilir bir nitelik taşımaktadır. Sakarya ilinde yaşayan Kınalı muhacirler, tek tek belirlenerek, bu kişilere yönelik kaynak kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kınalı muhacir aileleriyle yapılan sözlü görüşmeler ve eser analizleri, araştırmanın temel verilerini oluşturmuştur.

1. BÖLÜM: MAKEDONYA TARİHİ

Makedonya M.Ö. 725 de Argead hanedanının ilk neslinden olan Perdikas tarafından kurulmuştur. Tarihsel süreçte Makedonya, Sırbistan ve Trakya bölgelerinde yayılmaya başlamıştır. Bu bölge M.Ö. 513'ten 479'a kadar Pers Krallığının kontrolü altında kalmıştır. Perslerin çekilmesiyle beraber Makedonya krallığının başkenti Pella olmuştur. Kral ikinci Amiktas, üçüncü Fredikas, ikinci İskender zamanında olan taht kavgaları nedeniyle kuzey bölgesinden Balkan kavimlerinin istilasına uğramaya başlamıştır. M.Ö. 359'da ikinci Philip kral olunca devletin otoritesini sağlamlaştırmıştır (Hacisalihoğlu, 2003, s.439).

Krallıkta çıkan hanedan mücadelesi işgalcilerin tasfiye edilmesiyle sona ermiştir. Bu durum sonra erdikten sonra sınırlar genişletilmiştir. İkinci Philip'ten sonra Büyük İskender M.Ö. 334-323 yılları arasında kral olmuştur. Büyük İskender Yunanistan, İran, Anadolu, Mısır ve Suriye'yi fethetti daha sonra Türkistan bölgesini ve Hindistan'ı işgal eden Büyük İskender 33 yaşında ölmüştür. M.Ö. 323'te ise dördüncü İskender Makedonya'nın yeni kralı olmuştur. Antigonus, Büyük İskender'in generallerinden biridir. Cyclone'u yenerek Makedonya Krallığı'nın emiri olmuştur. Böylece, Antigonus yeni bir hanedanın kurucusu olmuştur (Kut, 1999, s.8). Makedonya krallığı karşı koymasına rağmen M.Ö. 172-168 yılları arasındaki üçüncü seferde Romalılara yenilmiştir. Makedonya, Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti haline gelmiştir (Marttin, 2006, s.5).

X. yüzyılın kırkıncı yıllarında, Doğu Roma İmparatorluğu, Attila liderliğindeki Hun Devleti'nden kaynaklanan ağır bir siyasi buhrana maruz kalmış ve yıkıcı akınlarla derinden sarsılmıştır. Hunlarla yapılan savaşlar neticesinde imzalanan antlaşmalar, Doğu Roma İmparatorluğu'nu siyasi, askeri ve ekonomik açıdan zor bir duruma düşürmüştür (Ostrogorsky, 1999, s: 53)

IX. ve X. yüzyıllarında Bulgarlar bu bölgede güç kazanmaya başlar ve Dördüncü Haçlı seferi sonrası 1024-1224 yılları arasında Makedonya'da Latin krallığı kurulur. Kurulan bu krallık 1230 senelerinde Bulgarların, 1280 yıllarında ise Sırpların hâkimiyeti altında kalmaya devam etmiştir. 1299 da Anadolu'da Osmanlı Devleti kurulmuş ve adaletli yönetimi sayesinde hızla büyür ve XIV. yüzyıldan itibaren Avrupa kıtasına hâkim olmaya başlamıştır. 1324'te Osman Bey, Osmanlı Devleti'nin başı iken, Makedonya'ya ilk Osmanlı seferi gerçekleştirmiştir. Osmanlı Sultanlarından I. Murat Han devrinde, 26

Eylül 1371 Çirmen zaferiyle Türklere Makedonya'nın kapıları açılmıştır ve Balkanlardaki mukavemeti kırılmıştır. 1371 yılından sonra başlatılan Makedonya fütühatı 1373 yılına kadar bitmiştir.

XV-XVIII. yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi altında olan bölge, Batılı güçlerle yapılan savaşlar nedeniyle kısa süreli işgaller dışında önemli bir siyasî ve sosyal olayla karşılaşmamıştır. Ancak, XIX. yüzyıldan itibaren bölge, çalkantılı bir döneme girmiştir. XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise bölgede kalabalık bir Türk Müslüman nüfusu bulunmaktaydı (https://islamansiklopedisi.org.tr/makedonya E.T. 25.12.2024).

1877-78 arasında Osmanlı- Rus harbine yani doksan üç harbine kadar Makedonya yıllarca Osmanlı devletinin hâkimiyetinde kalmıştır. 1878 yılında Rusların işgaline uğramış ve aynı yıl yapılan Berlin Antlaşmasıyla tekrar kurtarılmıştır. 1912-13 arasında yapılan Balkan Harbinden sonra Makedonya, Osmanlının hâkimiyetinden çıkmıştır (Marttin, 2006, s.5).

II. Dünya Savaşı'ndan önce, Makedonya karşılıklı işgal ve ortak planlama yoluyla tekrar işgal edilmeye başlandı ve siyasi açıdan tekrar hedef haline gelmiştir. Almanya'nın yanında yer alan Bulgaristan bir taraftan savaşırken

öte yandan Makedonya'nın Ege Denizi'ndeki Yunan hâkimiyetindeki doğu kısmı (Drama, Kavala vb.), bir yandan Yugoslavya'nın kontrolü altındaki Vardar Makedonya'nın batı kısmını hariç hepsini fethederek büyük Bulgar rüyasını gerçekleştirmiş oldu. Vardar Makedonya'nın batısı ise (Tetovodelen, Gostivar, Debre, Struga vb.) İtalya tarafından işgal edilmiştir. Bugünkü Makedonya'nın yani modern Makedonya'nın doğuşu, millileşmesinin en genç örneklerinden biridir. Bu millileşme Balkanlar ve Batı Avrupa'daki ülkelerde hala tartışma yaratmaktadır. II. Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya'nın işgaline karşı durmuş olan Yugoslavya Halk Kurtuluş Antifaşist Kurulu'nun 1943'te Jajce'de (Bosna-Hersek) gerçekleştirilen ikinci toplantıda Makedonya'nın Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Karadağ ve Bosna Hersek ile beraber kurulacak olan federal Yugoslavya devletinin altı cumhuriyetinden biri olmasına karar verilmiştir. 2 Ağustos 1944'te ilk kez toplanan Makedonya Halk Kurtuluş Antifaşist Kurulu (ASNOM), Makedonya Devleti'nin kurulduğunu ilan etmiştir (Altınbaş, 2005, s.9).

Harita 1: Balkan Haritası

Kaynak: Dede, O. (2014), Balkanlar ve Türkiye Bilge Adamlar Kurulu Raporu. Rapor No: 64. Aralık. İstanbul: Bilgesam Yayınları, s: 12.

1.1. Kuzey Makedonya'nın Coğrafi Özellikleri

Balkanlar, ya da diğer adıyla Balkan Yarımadası, tarihsel olarak Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'dan oluşan bu bölge, Doğu bloğunun çöküşüyle birlikte, Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Bosna-Hersek, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Karadağ, Sırbistan ve Slovenya gibi yeni devletlerin ortaya çıkmasıyla 12 ülkeyi kapsayan bir bölge halini almıştır (Kalaycı, Aytekin, 2016, s.101).

Kuzey Makedonya harita üzerinde Balkan Yarımadası'nın güney-orta kesimin de yer almaktadır. Makedonya'nın komşu olduğu ülkeler ise şu şekildedir: Güneyde Yunanistan, doğuda Bulgaristan, batıda Arnavutluk bulunmaktadır. Ege kıyılarını Orta Avrupa ve Adriyatik'e bağlayan karayolu ve demiryolu hatları üzerinde yer almaktadır.

Günümüzde Kuzey Makedonya, üç farklı bölgeye ayrılmıştır. İlk bölge eski Yugoslav Özerk Cumhuriyeti olarak ifade edilmektedir. İkinci bölge (Yunan Kuzey Makedonya'sı), Yunanistan'ın kuzeyinde kendi idari bölgesini oluşturmaktadır. Küçük bir bölümü olan Bulgar Kuzey Makedonya'sı (Pirin Kuzey Makedonya), Kuzey Makedonya'nın kuzeydoğu bölümünü oluşturmaktadır (Özey, 2016, s.205).

Ülke Alpler ve Himalayalar'da yer almaktadır. Ülkenin yaklaşık yarısı dağlıktır ve bir kısmı düzdür. Ortalama yüksekliği 829 m olan Kuzey Makedonya'da 500 m'ye kadar olan yerler ülkenin %4'ünü, 1000 m'ye kadar olan yerler %4'ünü ve 1000 m'nin üzerindeki yerler ülkenin %1'ini oluşturmaktadır. Ülkenin en yüksek noktası Arnavutluk sınırında 2.764 metre yükseklikteki Kolab Dağı'ndaki Golem Kolab Zirvesi, en alçak noktası ise Vardar Vadisi'ndeki Gevgeli'den 44 metredir (Kızılçaoğlu, 2014, s.134).

Kuzey Makedonya'daki en önemli nehir, başkent Üsküp'ün içinden geçen ve ülkeyi ikiye bölen Vardar'dır. Yunanistan'ı geçerek Ege Denizi'ne dökülen nehir ulusal bir sembol haline gelmiştir. Tarihsel olarak, Vardar nehri güneyden Yunanistan'a aktığı için "Vardar Kuzey Makedonya" olarak da bilinmektedir. Vardar Nehri, Üsküp şehrini doğu ve batı olarak ikiye ayırır ve ada denizine boşalır.

Ülkede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve karlı geçer. Nemli bir karasal iklimin hüküm sürdüğü ülkede üç iklim tipi etkilidir. Bu iklim tipleri şunlardır: Ilıman karasal iklim,

Geçişli Akdeniz iklimi, Dağlık iklim. Bu 3 iklim tipi arasında baskın olan geçiş iklimleridir. Ülkenin batısında ve kuzeyinde ılıman karasal iklim, güneyinde ve doğusunda ise geçişli bir Akdeniz iklimi hâkimdir (Mitovska, 2010). Ülkenin arazisi verimli toprak yapısına sahiptir. Verimli toprak yapısına sahip olunması tarımın gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu topraklarda; hububat, tütün, üzüm ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu ürünlerden maksimum seviyede verim alınması beklenmektedir. Bunun sebebi ise toprakta bulunan demir, bakır, kurşun, gümüş ve mangen gibi mineraller olarak bilinmektedir (Gökçen, 1950, s.54).

1.2. Makedonya Türklerinin Tarihi

Hun Türklerinden sonra Makedonya'daki Türk varlığı Avarlar, Bulgarlar, Oğuzlar, Kumanlar, Peçenekler, Makpeçenekler ve Selçuklu Türkleri devam ettirmiştir. Bunların neredeyse tamamı zamanla Hıristiyanlaşmış veya Slavlaşmış ve Türklüklerini kaybetmişlerdir. Ancak, fazla araştırılmayan bir bin yılı aşkın süredir, Vardar Vadisi'nde; Vardar, Kumanova, Gostivar gibi yerleşim yerleri ile Şar Dağı çevresinde, Selanik'e kadar uzanan bölgede, kuleler, kaleler ve mezarlıklar gibi korunmuş kalıntılar bulunmaktadır (Evans, 1885, V.49 s.9). Müslüman Anadolu Türklerinin Makedonya'ya gelmeleri XIII. asırda San Saltuk gibi Ömer Lütfi Berkan'nın ifadesiyle kolonizatör Türk

dervişleri ile başladığı bilinmektedir. Bu dervişler askerî fütuhattan önce yerli halkın ve özellikle IX. yüzyılda bölgeye yerleşmiş olan Peçenek ve Karaman Türklerinin gönüllerini kazanarak fetih hareketleri için zemin oluşturmaya çalışmışlardır. Makedonya'nın Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyetine girmesi 1371 Meriç zaferi ile meydana gelmiştir. Fetihle beraber Anadolu da Aydın, Konya, Karman ve Maraş gibi bu şehir de yaşayanları iskân politikası ile Makedonya'ya gönderilmiş böylece Makedonya kısa sürede Türk yurdu haline gelmeye başlamıştır. 541 yıl süren bu hâkimiyet 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda Balkan Ege Makedonya'sı Yunanistan'a Pirin Makedonya'sı Bulgaristan'a ve Cardan Makedonya'sı Sırbistan'a verilmesi nedeniyle Osmanlı'nın hâkimiyetinden çıkmıştır. Yapılan bu paylaşımla beraber ortaya çıkan ittifaklar I. ve II. Dünya Savaşları süresince devam etmiştir (Turan, 1996, s.21-22).

Makedon hükümeti, özellikle Doğuda Makedonya Türklerine eğitim kültür, din, ekonomi vb. tüm alanlarda sindirme ve asimilasyon politikası izlemeye çalışmıştır. Bu politikaların sonucunda gururu ve haysiyetiyle yaşayan Türkler ümidini keserek baba ocaklarına göç etmişlerdir. Böylece Makedonya bölgesinin çoğu Türklerden temizlenmiş oldu. Osmanlı Türkleri tarafından kurulan Manastır'da Evliya Çelebi 70 cami ve mescidin olduğu belirtilmiştir. Manastır'da 1945 yılından sonra ayakta kalan cami sayısı 30'dur. Ancak günümüzde sadece on tanesi kalmıştır ve sadece biri ibadet etmek için açıktır. Diğer camilerin ise biri Fotoğraf galerisi, biri içki fabrikası deposu, biri de marangoz atölyesi olarak kullanılmaktadır. Kalanların büyük çoğunluğu ise yıkık bir halde terk edilmiştir. Makedonya'nın en büyük iki şehrinde olan camilerin görünüşü diğer yerleşim yerlerindeki Türk eserlerinin tahribatının boyutu hakkında bilgi vermektedir (İbrahimgil, 2003, s.205).

Osmanlı idaresinin Makedonya'dan çekilmesinin ardından, Türkler burada kültürlerini yaşatmaya devam eden bir nüfus olarak kalmıştır. Bu durum, Makedonya'da yeme-içme, kılık-kıyafet, adet, gelenek ve göreneklerin günümüze kadar sürdürülmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle Türk kahvesi kültürü, "Tursko kafe" adı altında, bölgede yaşayan halk tarafından devam ettirilmektedir (Nureski, 2016, s. 384). Türklerin yeme içme alışkanlıkları, geleneksel kıyafetleri ve diğer kültürel öğeleri, daha çok Osmanlı döneminden kalma Türk toplulukları arasında korunmakta ve yaşatılmaktadır. Günümüzde Makedonya'da yaşatılmaya çalışılan Türk kültürünün bu kadar muhafaza edilmesinde önemli role sahip olan kurum merkezi Üsküp'te bulunan MATÜSİTEB

(Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği)'ne bağlı olarak çalışmaya devam eden Makedonya'nın bütün yerleşim yerlerinde bulunan Türk sivil toplum kuruluşları ile beraber Makedonya'daki Türk siyasî oluşumların olduğu belirtilmiştir (Çayırlı, 2015, s.168-169).

1.2.1. Kuzey Makedonya Manastır Şehri

Günümüzde Manastır, Yunanistan'ın sınırına 14 km uzaklıkta olan, Prister Dağı eteğinde Karasuya dökülen Drahor Çayı kıyısına kurulmuş bir şehirdir. Manastır, Arnavutluk'un doğusunda Makedonya'nın batısında Selaniğin ise 180 km kuzeyinde yer aldığı bilinmektedir. Manastırın güneyinde Florina, doğusunda Pirlepe, kuzeyinde Kırçova ve Ohri, batı ve güneybatısında Görice kazalarından oluşmaktadır.

Harita 2: Kuzey Makedonya Manastır Şehri

Kaynak:https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Rumelia_Eyalet,_Ottoman_Balkans_1850s.png, E.T. 16.11.2024.

Manastır Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin ikinci büyük şehri kabul edilmektedir. Çevresi dağlarla çevrili olduğu için sert bir iklime sahip olduğu bilinmektedir. Buraya Yunanca Manastır, Slavca Obitel, Rumca Manastirion, Sırpça Bitolya, Makedonca Bitola ve Arumence ToliManastır isimleri de verilmiştir. Manastır şehrinin tarihinin VI. yüzyıla kadar dayandığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin Manastır'a yaptığı ilk çıkarımı

Aydınoğlu Umur Bey'in Trakya'ya 1332 senesinde yaptığı deniz seferiyle başlamıştır. Ancak Manastırın ilk fethi I. Murad döneminde yani 1382 yılında gerçekleşmiştir. Şehrin etrafı hep kiliselerle dolu olduğu için Osmanlı Devleti buraya Manastır adı vermiştir. Stratejik bakımdan önemli bir yerde bulunan Manastır, Osmanlı'nın Balkanlardaki önemli bir merkezi olarak kabul edilmiştir (Karta, 2015, s.459). 1361'de Edirne'nin alınmasıyla birlikte Osmanlı Devleti dikkatini Balkanlara çevirmiştir. Eylül 1371'de Bozkır Muharebesi'nden sonra, ticaret yolu kapıları Osmanlı'ya açılmıştır. Bugünden sonra Timurtaş Paşa büyük bir orduyla ilerlemiş, Önce manastırı, ardından Prilep'i fethetmiştir. Bir görüşe göre Manastır, 1385'ten sonra bir Osmanlı şehri olmuştur. Aynı zamanda bir Paşa Sancağı topluluğu haline gelmiştir. Farklı bir görüşe göre ise Manastır fethedildikten sonra Rumeli Beylerbeyliği 'ne bağlı olan bir vilayet merkezi haline gelmiştir (Karta, 1482, s.459).

Müslüman ve gayrimüslimlerin beraber yaşadığı Manastır'da halk her yerde olduğu gibi belirli bir vergiye tabi tutulmuştur. Cizye*, celepkeşan ağnam bedeli**, avarız*** ve nüzül**** tabi tutulan vergiler arasında bulunmaktadır. Önemli başka bir konuda tımar tercihidir. Manastır şehrinde savaş zamanlarında yardım eden ve hizmet veren kişilere kanunlara uygun bir şekilde tımar tercihi yapılmıştır. Manastırda tımar arazisi olan kişiler bulundukları yerin güvenliğini sağlamakla hükümlüdürler (Akar, 2020, S.349). Ailelerin yaşadığı Manastır'da çekirdek aile tipi yaygındır. Kullanılan eşyaların da oldukça sade olduğunu görebilirsiniz. İnsanlar hayatlarını ihtiyaçlarına göre yaşamaktadır. Abartılı şeylerden uzak durmaya çalışmışlardır. Manastır toplum yapısında derin İslami etkilere sahiptir. Bu İslami etkiler şehrin fiziki yapılarında da ortaya çıkmıştır.

*Cizye: İslâm devletindeki gayri Müslim tebaanın erkeklerinden alınan baş vergisi. (MEHMET ERKAL, "CİZYE", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/cizye#1 E.T. 08.06.2024).

** Celepkeşan ağnam bedeli: İstanbul'un et gereksiniminin karşılanması amacıyla canlı koyun getirilmesini garanti altına alan celepkeşan sistemi, İstanbul'a koyun getirenlerden alınan nakdi bir aidat haline gelmiştir (Becermen, s.58).

*** Avarız: Bu vergi, olağanüstü dönemlerde, tebaaya yüklenen bedeni, mali ve ayni bir vergidir (Becermen, s.72).

**** Nüzul: Askeri yolun geçtiği şehir, kasaba ve köylerde yaşayan insanlar, askerlere yemek sağlamak için kendilerinden istenen erzakı önceden belirlenmiş yerlere taşıyıp, hazır halde bulundurmasıdır (Becermen, s.75).

Tarım ve hayvancılık Manastır halkının başlıca geçim kaynağıdır.

Bereketli topraklara sahip bir şehir olduğu için ihtiyaç duyduğunuzdan daha fazlasını ürettiği zaman fazla tahıllarını ihraç etmiştir. İhtiyaç duyduğunda Osmanlı'ya Manastırdan tahıl ve mühimmat sevkiyatı yapılmıştır. Bu nakiller genelde atlar tarafından yapılmıştır. Manastır da İstanbul'un et ihtiyacının karşılanmasında kilit bir rol oynamıştır. Manastırın yer altı ve yer üstü kaynaklarının oldukça zengin olduğu kayıtlarda görülmüştür. Zira Selanik barut fabrikası için gerekli olan kükürt madenlerinin bir kısmı Manastır'dan temin edilmiştir (Öztunç, 2020, s.145,156).

1.2.2. Kuzey Makedonya'dan Türkiye'ye Yapılan Göçler

XIV. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Balkanlar'ı fethetmeye başlamış ve Balkanlardan ayrılmadan önce 500 yıl boyunca bu ülkeler üzerindeki hâkimiyetini sürdürdümüştür. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren bu ülkelerden çekilme ile batıdan doğuya doğru bir göç hareketi başlamıştır. Bu süreçte Makedonya, Balkanlar'dan Anadolu'ya gerçekleşen göçün önemli merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Balkanlar'daki en önemli Müslüman merkezlerinden biri, Makedonya topraklarında bulunan Üsküp şehridir. 1689 yılında Avusturyalı General Piccolomini tarafından Üsküp'ün yakılmasıyla, şehrin nüfusunun büyük bir kısmı göçmenlerden oluşuyordu. Bu olayın ardından, bazı halk İstanbul'a göç etmek zorunda kalmıştır. Avusturya ile yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan savaşın ardından, kaybedilen topraklardaki Türkler ve Müslümanlar, ilk kez iç bölgelere doğru göç etme zorunluluğu yaşamıştır. Üsküp'ün bu büyük zorluklardan sonra yeniden canlanmaya başlamıştır. Fakat bu canlanma kısa sürmüş, yenilgiyle sonuçlanan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Müslüman Türklerin sonunu getirmiştir. Böylece 200 yıllık bir aradan sonra Üsküp göçmen olarak Anadolu'ya taşınmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ("93 Harbi"), Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki en büyük yenilgisi olmuş ve birçok insan işgal altındaki topraklardan göç etmek zorunda kalmıştır (Ağanoğlu, 2001, s.67).

Bu ülkelerden göç, 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında ağırlıklı olarak Anadolu topraklarına devam etti. Özellikle Balkan Savaşları sırasında Müslümanlar üzerinde

uygulanan baskı nedeniyle çözüm Anadolu'ya hicret olarak görülmüştür. "1923-1951 döneminde bireysel ve aile düzeyinde meydana gelirken, Anadolu ülkelerine göç 1952-1967 döneminde geniş çaplı, 1968-1996 döneminde ise bireysel ve aile düzeyinde gerçekleşmiştir" (Tekin, 2018, s.250).

Toplu şekilde göç hareketlerinin yapılmasında ki temel unsurlar şu şekildedir: Baskılar, savaşlar ve zorlamalar. Temelinde göçler, 5 gruba ayırmıştır. Bunlar; İrade esasına göre, gönüllü ve zorunlu göçler. Yoğunluk esasına/göç etme biçimine göre gerçekleşen göçler; kitlesel ve bireysel göçler. Ülke sınırları esasına göre gerçekleşen göçler; iç ve dış göçler. Yerleşim süreleri esasına göre gerçekleşen göçler; geçici ve sürekli göçler. Göçün akım yönüne göre göçler; Kırdan kente, kentten kıra, kırdan kıra ve kentten kıra (Sinan, Kapan, 2019, s.436).

Makedonya'da Türkler, toprağın %60'ından fazlasına ve nüfusun çoğuna sahipti. Komünist rejimin toprak reformları nedeniyle 100 dönümden fazla araziye sahip olan Türklere ait topraklara el konulmuştur (Zaim,1958, s.67). Eğitim ve kültür alanında da sosyal nedenlerle Türklere baskı uygulanmıştır. Türklere seçme hakkı, seçilme hakkı, kendi dilinde eğitim alma özgürlüğü gibi haklar tanınmış, ancak 1923'ten bu yana baskılar nedeniyle bu haklar uygulanamamıştır. Zaman zaman artan kültürel ve dini baskılar, Türk göçünün ana nedenlerinden biri olmuştur (Köksal, s.2004).

1923 ile 1949 arasında, çok az sayıda Makedon göçmen devlet yardımıyla eski Yugoslavya'ya yerleştirilmiştir. Bu şekilde yerleşenlere yerleşik göçmen, yardım almadan yerleşenlere ise serbest göçmen denilmiştir (Geray,1962, s.74).

1960'tan sonra gelen göçmenlerin çoğu şehirlere yerleşmiştir. Bu dönemde gelen göçmenler serbest göçmen statüsünde oldukları için daha önce Türkiye'ye göç etmiş akrabalarının yerleştiği yerleşim yerlerini tercih etmişlerdir. Bu tercihin istihdam, iklim ve kültürel yakınlık unsurlarını önemli kıldığı bilinmektedir (Doğanay, s.1996).

1.2.3. Sakarya'da Yaşayan Kınalı Muhacirleri

Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti, Balkanlar'daki topraklarını kaybetmesiyle, bu bölge de yaşayan Müslüman Türkleri üzerlerine Makedonya Hükümeti tarafından bazı baskılar uygulanmış, bunun sonucunda da Türkler, anavatanlarına göç ederek geri dönmüşlerdir. Göç eden muhacirler, Türkiye'nin farklı illerine yerleşmişlerdir. Özellikle Sakarya iline, Makedonya, Bosna, Kosova, Arnavutluk,

Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan'dan birçok insan Balkan Savaşları'ndan sonra göç ettikleri bilinmektedir. Bu nedenle Sakarya göçler nedeniyle, en fazla göçmen nüfusa sahip illerimizden birisi olmuştur[1].

Sakarya'ya göç eden Makedon muhacirleri, daha önce Sakarya'ya gelerek Tekeler, Yağcılar ve Sakarya mahallerine yerleşen akrabalarının yanlarına yerleşmişlerdir (Bkz. Fotoğraf 1). Sakarya ya göç eden Muhacirler çoğunlukla Makedonya'nın Manastır bölgelerinden gelmişlerdir.

Fotoğraf 1: Muhacir Aileleri, Sakarya,1967 Yılı

Kaynak: Sakarya Kınalılar Derneği Fotoğraf Arşivi

1.3. Makedonya Türklerinin Kültürel Özellikleri

İnsanoğlu göç ederken beraberinde neleri götürür sorusuna verilen en önemli cevap yalnızca somut kavramlardır. Çünkü göç eden kişi yanında taşınmazlarını alamaz sadece bir iki eşyasını ve en çok da o topraklarda yaşadığı günlere ait tüm duygularını, düşüncelerini, anılarını ve daha birçok soyut şeyi beraberinde taşır. İşte bu kişiler her ne kadar anavatanlarına geri gelmiş olsalar dahi aklının bir yerinde muhakkak geldikleri evleri, komşuları, arkadaşları kalmaktadır (Arabacıoğlu, s.86).

[1] Balkanlardan Sakarya topraklarına üç toplu göçün söz konusu olduğu ifade edilmektedir. Bunlar şu şekildedir; İlki, Osmanlı yönetiminin devam ettiği 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ('93 Harbi) sırasında yaşanan göç hareketleri, ikincisi 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında Anadolu'ya ikinci bir kitlesel göç, üçüncüsü ise 1952 ile 1967 arasındaki geniş çaplı göç olarak belirtilebilir (Tekin,2018, s.250).

Makedonya'dan göç eden kınalı muhacirlerinin gelenek görenek örf adetlerine sıkı sıkıya bağlı oldukları gözlenmiştir. Özellikle Kınalı göçmenlerinin aile ilişkileri incelendiğinde küçüğünden büyüğüne saygı oldukça fazladır. Aile bireyleri arasında birbirlerine karşı saygılı, yardımcı ve sorumluluk sahibi olmak çok önemlidir (Yılmaz, 2023).

Makedon muhacirleri, evlilik, bayram, sünnet düğünü, kına gecesi, asker uğurlama gibi birçok kutlama gününe büyük önem vererek, bu günleri geleneksel yapıya uygun olarak kutlarlar. Bu kutlamalar, eğlencelerle, yeme içme ve danslarla dolu olup, topluluklarının kültürel zenginliklerini ve sosyal bağlarını pekiştirir. Fotoğraf 2'de geleneksel tatlıları olan kesme tatlısı görülmektedir (Yılmaz, 2023).

Fotoğraf 2: Kınalı Mucirlerinin Yöresel Tatlısı (Kesme Tatlısı)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Örneğin, evlilik hazırlıkları sırasında gelin adayının yakınları, düğünden en az 20 gün önce toplanarak evlenecek olan kızın tüm çeyizini yıkar, ütüler ve sergiler. Bu süreç hem çeyizin hazırlanmasını hem de topluluk içindeki dayanışmayı yansıtır. Çeyiz sergisi, düğün öncesi önemli bir adet olup, ailenin kızlarına verdiği değeri ve hazırlıkların ne kadar titizlikle yapıldığını gösterir.

Düğüne dikkat çekmek ve düğün sahibini onurlandırmak için cumartesi geceleri düzenlenen eğlenceler de bu geleneğin önemli bir parçasıdır. Cumartesi eğlencelerinde, mahalle kızları yöresel kıyafetlerini giyerek tüm eğlence boyunca oynarlar.

Diğer bir örnek ise askerler için düzenlenen eğlenceler veya mevlitlerdir. Bugün ise oğlu askere gidecek ailenin evine komşuları gelerek asker çocuğa hediyeler verir ve askerin annesine "Allah onu geri getirsin" diye dua edilir.

2. BÖLÜM: SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİRLERİNİN TÖRENLERİ

İnsan yaşamında üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar, doğum, evlenme ve ölümdür. Bu önemli üç dönem, kendi iç yapılarını oluşturan inanç, âdet, töre, tören, âyin ve dinsel ya da büyüsel ritüel gibi birçok alt dinamikler birbirleriyle bağlantılı ve sistematik olarak ilerler. İnsan hayatını şekillendiren bu dinamik yapı zinciri, bireyin toplum içerisindeki konumunu belirleyen önemli unsur olması yanında yaşadığı topluluğa ait kültürün şekillenmesinde de önemli bir rolü vardır (Örnek, 1977, s.131).

Yapılan çalışma kapsamında araştırılan Kınalı Muhacirlerinin kültürel yapıları içerisinde yer alan düğün, kına gecesi, sünnet töreni gibi törensel kutlamaları üzerinde uygulanan incelemelerde; bu topluluk içerisinde bir arada yaşayan kişilerin tüm değerlerine sıkı sıkıya bağlı oldukları, koruyarak yaşatmaya çalıştıkları gözlenmiştir. İşte bu değerlerinden biri de törenlerdir. Kınalı muhacirlerinin Sünnet, Kına gecesi ve Evlilik olarak üç önemli törenleri olduğu tespit edilmiştir. Bu törenleri incelersek;

2.1. Sünnet Törenleri

İlk toplumlardan günümüze kadar aralıksız icra edildiğini bildiğimiz sünnet hem dini kültürel bir ritüel hem de sağlığın korunması ve hastalıkların tedavisi amacıyla uygulanan cerrahi bir işlem olarak bilinmektedir (Özdinç, Ertin, 2021, s.17).

Türklerde sünnet merasimine sünnet düğünü denilmektedir. Sünnet düğünleri ailelerin sosyal ve ekonomik durumuna göre yapılmaktadır. Bu sünnet düğününün en ihtişamlı olanı şüphesiz Osmanlı zamanında padişahların şehzadeleri için tertip ettikleri merasimleri söylenebilir. Bu merasimler hem sultanların izzet ve ikramla ihtişamlarını arz ettikleri hem de ilim ve sanat alanında da önemli faaliyetlerin yapıldığı yerler olarak görülmektedir (Özdinç, Ertin, 2021, s.24).

Makedonya Kınalı muhacirlerinde sünnet törenlerine hazırlıklara aylar öncesinden başlanmaktadır. Törenin olacağı ev temizlenir, evdeki eksikler tamamlanır. Sünnet çocuğu için yataklar hazırlanırdı. Yatak için yeni nevFotoğrafler ve örtüler dikilir, örtülerin işlemeli olmasına özen gösterirlerdi (Yılmaz, 2023).

Kınalı muhacirleri erkek çocuklarını, genellikle yedi veya on yaş arasında sünnet olmalarını tercih etmektedir. Ayrıca Kuzey Makedonya'nın kış ayları çok soğuk geçmesi nedeniyle çoğunlukla sünnet törenleri yaz aylarında düzenlenmektedir. Sünnet töreninin

tarihi aile büyükleri tarafından karar verilir. Tören günü, bütün mahalleye, akrabalara haber verilmesi ve törene davet edilmesi için tellaklar tutulur (Civan, 2023).

Kınalı muhacirleri, Makedonya da sünnet tören ve eğlencelerini bir hafta düzenler, sünnet evinde yöresel yemekler pişirilir, büyük masalar kurulur, yakın akraba ve komşuların da getirdikleri böreklerle birlikte, yemekler yenilirdi (Civan, 2023).

Sünnet törenleri genellikle cuma günü yapılır ve bir gece öncesinden eğlenceler başlardı ve genç kızlar, erkekler davullar eşliğinde yöresel oyunlar oynarlardı. Cuma günü erken saatte sünnet olacak erkek çocuğunun saçı "güneş[2]" olarak adlandırılan şekilde kesilirdi. Fotoğraf 3'te, Makedonya'da çekilmiş olan fotoğrafta çocukların saçlarının güneş şeklinde kesildiği görülmektedir. Sünnet çocuklarına törende, pamuklu kumaştan dikilen gömlek ve şalvar giydirilir, üzerlerine sırmadan ve telden işlenmiş bele kuşak bağlanır ve çocuğun omzuna pullu Şırbata yerleştirilirdi (Civan, 2023).

Fotoğraf 3: 1958 yılına ait Cabir Hoca ve Ailesine ait Makedonya'da Çekilen Fotoğraf

Kaynak: Meliha Çoban (Cabir Hocanın) Arşivi.

Sünnet günü sünnet olacak çocuk süslenmiş ata bindirilerek, köy dolaştırılırdı. Ayrıca sünnet olacak çocuk ve ailesi, akraba ve komşularını tek tek ziyaret ederek, büyüklerin

[2] Güneş saç şekli, erkek çocuğunun ense ve yan saçlarının tamamen tıraş edilip, başın ortasında yuvarlak bir şekil oluşturacak şekilde yalnızca saçın bırakılmasıyla yapılan bir saç modelidir. (Civan, 2023).

elleri öpülürdü. Sünnet sahibinin bütçesine göre, kendi köylerinden veya civar köylerden pehlivanlar getirtilerek, güreş turnuvaları düzenlenirdi. Kazanan pehlivanlara, koyun, dana, kırpa (kumaş), yelek gibi hediyeler verilirdi. Törenlerde ayrıca at yarışları da düzenlenir, bu yarışlar sonucunda da kazananlara aynı hediyeler verilirdi (Yılmaz, 2023). Sünnet günü erkek çocuğu, sünnetçi tarafından sünnet edilir, davetliler tarafından hediyeler verilerek eğlenceler devam ederdi (İsmail Civan, 09.06.2023).

2.2. Kına geceleri

Kına âdeti Türk kültüründe çok önemli bir uygulamadır. Türk inançlarında seçilmiş, adak edilmiş olanı gösterme inancına göre kına işaretini taşıyan canlı ve cansız tüm varlıkların kutsallığına inanılır, onlara dokunulmaz. Bunlara dokunana uğursuzluk geleceği inancı yaygındır. Bunlar adanmışlardır, bir tür koruma altına alınmışlardır (Artun, 2011, s.184). Halk inanışlarında gelin uğurlu sayılmaktadır. Dua etmesi, elinin tuttuğu her şeyin uğur getireceğine inanılmıştır. Gelinin uğurundan istifade etmek için genç kızlar bazı uygulamalara başvururlar. Bunlardan bir tanesi de gelinin kınasıyla kınalanmaktır. Bu kınadan süren bekârların muratlarının olacaklarına inanılmıştır (Kalafat, 2010, s.291).
Makedonya Türklerinde genellikle kına gecesi kız evinde düzenlenmektedir. Genellikle gelinin el veya ayaklarına kınayı kızlar yakar ve gerdekten bir gece önce geline yakılan bu kınaları yıkayarak temizlerler. Kına tepsisinde çoğunlukla mum bulunmaktadır. Ertesi sabah çalgılarla "kına yuma" ya yıkamaya gidilmektedir (Kalafat, 1994, s.37).
Sakarya'da yaşayan Makedonya göçmenlerinde kına geceleri düğünden bir gün önce olmaktadır. Daha önceleri çarşamba günü olan kına geceleri Türkiye'ye geldikten sonra cuma veya cumartesi akşamları düzenlenmektedir. Kız evinde olan kına geceleri günümüzde salonlarda da olmaktadır. Eski yıllarda gelin kına gecesinde gelin olacak kız siyah renk zıbın giyerdi (Bkz. Fotoğraf 4). Bunun sebebi kız baba evinden ayrılacağı için matem rengi olan siyah rengi giyerek, üzüntüsünü göstermek istemektedir. Zıbının altına "nargıçlı" gömlek giyilir, zıbının üstüne taftalı önlük "futa" takılırdı (Bkz. Fotoğraf 5). Kınası yakılacak kızın saçları örülür, zülüfleri ayrılırdı. Ancak ayrılan bu zülüfler düğün günü kesilmekteydi. Günümüzde gelinler kına gecesinde gelin entarisi giymektedir.

Fotoğraf 4: Meliha Çoban'a ait Kara Zıbın

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 5: Gülsüm Ortabağ'a ait Kına Gecesi Giyilen Yöresel Kıyafet

Kaynak: Ayşe Gamze Öngen Arşivi, 2024.

Kına gecesine katılan genç kızlar ve kadınlar, yöreye özgü geleneksel kıyafetlerini giyerler. Evli kadınlar gelin entarilerini, bekâr kızlar ise zıbınlarını giyerek kına evine gelirler. Bu özel gece için kız evinin bahçesine, yöre halkı tarafından siyaltı[3] adı verilen uzun bir örtü gerilerek, bahçe içinde üstü ve etrafı kapalı bir alan oluşturulur ve böylece mekânın dışarıdan görünmesi engellenirdi. Kına gecesi, yalnızca kadınların katılımına açık olup erkekler bu etkinliğe dâhil edilmezdi." Genç kadınlar ve kızlar daire (çalgı aleti) çalarak yöresel müzik ve türküler eşliğinde oyunlar oynarlardı (Bkz. Fotoğraf 6). Daha önceleri kız evinde yemek verilmezken, günümüzde ise kına gecesi kız evine gelen misafirlere yemekler verilmektedir. (Birgül, 2024).

Fotoğraf 6: Kına Gecesi, Yöresel Kıyafetlerini Giyen Kadınlar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Erkek evinde de kız evinde olduğu gibi eğlenceler düzenlenmekteydi. Kına gecesi damat, gelinin evinden iki parça odun çalar. Çaldığı odunu evine götürür. Bu odunla su ısıtır (Birgül, 2024).

Kınalı muhacirlerinde kına eğlencesi ikindiden sonra kız tarafının bütün davetlileri gelmeye başlar. Oyunlar başlar, gelin içeriye davet edilir. Gelinde akraba ve arkadaşlarıyla oyunlar oynar. Kız oynarken kenara çekilir. Sandalyeye oturtulur (Ayşe Çalışkan, 09.06.2023). Kızın yüzü kırmızı bir örtme örtülür. Geline kına yakılırken başına al örtülmesi, al basmasından korunmak için takılır. Kötülük ve nazardan korunmak için gelinin yüzü örtülmüştür (Artun, 2011, s.184).

[3] Eve bitişik, üzeri kapalı alan (bir tür balkon) (Korkusuz, 2019,s.54).

Gelin için hazırlanan kına tepsisine mumlar yerleştirilir ve tepsi, türküler eşliğinde gelinin başının üzerinde döndürülür (Çalışkan, 2023). Gelinin başında mum yakılmasının temelinde, ateşin hastalıklardan ve kötü ruhlardan arındırıcı bir özellik taşıması anlayışı yatmaktadır. Bu gelenek, Türk âdetlerinde yer alan ateş kültü ile ilişkilidir. Ateş kültü, Türklerde doğaya canlılık ve renk veren varlıklar, özellikle insan yaşamı üzerinde derin etkiler yaratan tabiat unsurları olan toprak, su, ateş, ağaç, dağ ve gök gibi unsurların kutsal kabul edilmesine dayanmaktadır (Ataman, 1992, s.8).

Kınası yakılan kıza duygusal maniler söylenerek ağlatılır (Çalışkan, 2023). Geline kına yakılırken ağlatmak da uğur sayılmıştır. “Ağlayı ağlayı eken, güle güle biçer" bu anlamda gözyaşı dökmenin, ferahlık verdiğine, yuvaya bolluk, bereket, mutluluk getireceğine inanılmıştır (Ataman,1992, s.8). Kına yakılırken başa rastıkla karıştırılan kına yakılmaktadır. Gelinin başının altına ev işi yapması için süpürge konur veya balta da konularak gelinin demir gibi sağlam olacağına inanılırdı (Birgül, 2023).

Türklerde demir, çelik, tunç, bakır gibi maddeler, gücün, güven ve sağlamlığın simgesi olarak görülmüştür. Bunların madde özelliklerinden manada esinlenmek, güç ve sağlamlık kazanmak aileyi her çeşit kötülüklerden koruyucu olarak görülmüştür. Eşleri mutlu kılacak bir güven kaynağı olarak kutsal sayılmıştır (Ataman, 1992, s.34).

Kına maddesini eski dönemlerde bulma imkânı zor olduğu için kızdırılan demire bir avuç şeker atılır ve üstüne topraktan yapılan sağan kapatılarak hiç hava almaması sağlanırdı. Böylelikle toprak sağan kaldırıldığında içinden süzülen buhar damlaları, un ve çayla karıştırılarak bir karışım elde edilirdi. Elde edilen bu karışımla kına yapılırdı (Çalışkan, 2023). Kınayı ailenin büyüklerinden bir kadın karıştırır. Kına yakılırken ev çok kalabalık olmaz misafirlerin gitmesi beklenirdi. Kına yakılırken gelin bir kenara alınır. Gelin üç arkadaşı gelinin ayakucuna oturur. Gelinin yüzünü kapatarak üç tane mâni söylerler. Gelin ağlatıldıktan sonra gelinin el ve ayaklarına (ayak tabanına kına yakılmaz) gelinin arkadaşları kına yakar. Gelinin saçlarına da kına yakılır. Bu yakılan kınaya rastık denilen madde karıştırılarak daha sonra gelinin saçları siyah renge boyanır (Birgül, 2023).

Fotoğraf 7: Ayşe Birgül'e ait Şırbata

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Günümüzde kınalar genellikle kız evinde yapılmaktadır. Davullar çalınır, org eşliğinde yöresel şarkılar söylenir ve yöresel oyunlar oynanır. Gelin, gelin entarisini giyer. Fotoğraf 7'de görülen, "şırbata" adı verilen örtüyü damat omuzuna atar. Geç vakte kadar süren kına gecesi eğlencelerinden sonra kızın sadece yakın akrabaları evde kalır ve geline kına yakarlar. Eski dönemlerde kına yakılırken erkek tarafı bulunmazdı, günümüzde ise kınada kayın valide bulunmaktadır.

Kına yakılırken kayın valide kızın avucunun içene sarı lira koyar. Eşine, ailesine ve Mevla'ya kurban olması için gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılır. Kına yakılırken kaynana tarafından gelinin avucuna konan para veya altın kut sembolüdür ve bereket için saklanmaktadır (Ergün, 2010, s.279).

2.3. Evlilik Törenleri

Toplumlar için önemli sayılan ve geleneğe dönüşen bazı törenler, toplumların değer yargılarıyla, dini, ahlaki, siyasi ve sosyal değerleriyle yoğrularak günümüze kadar ulaşmışlardır (Bahar, 2020, s.194). Uluslara ait kültür mirasları arasında önemli bir mevkide bulunan düğün kavramı da kültürel çıktıların saptanması noktasında çok değerli verileri kapsamaktadır. Düğün, tıpkı diğer ulusların geleneklerinde olduğu gibi Türk

ulusunun gelenekleri arasında da kutlu bir olayı taçlandırmak amacıyla gerçekleştirilen bir tören, bir eğlence, bir cemiyet mahiyetinde kendine yer bulmuştur (Çelik, 2018, s.324).

Sakarya'da yaşayan Kınalı muhacirler aileleri, evlenmek isteyen kız ve erkek çocukları için aylar öncesinden başladıkları evlilik hazırlıklarını incelersek: İlk olarak, erkeğin evlenmek istediği genç kızın aile büyüklerinden bu beraberlik için onay alması gerekmektedir. Onay, iki tarafı da tanıyan "aracı" denilen bir kişiyle haber gönderilerek başlar. Evliliğin uygun görüldüğü haber geldikten sonra erkek tarafı, pazartesi veya perşembe gecesi kız evine geleneksel havlu bir bez olan mahrama (yöre dilinde mağrama olarak ifade edilmektedir) almaya geleceklerini söylerler. Olumlu cevap alındıktan sonra kız evine gidilir. Kız istemeye sadece erkek tarafının yakın akrabaları gider. O akşam kız, aile büyüğünden istenir ve kızın kulağına küçük bir altın küpe takılır. Kız tarafı o gece üç adet el dokuması mahrama (mağrama) (Bkz. Fotoğraf 8) ve beyaz şami (örtü) erkek tarafına hediye eder. Böylelikle o akşam çiftler arasında söz kesilmiş olur (Birgül, 2023).

Fotoğraf 8: Ayşe Birgül'e ait Şırbata (Havlu)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Söz kesildikten birkaç hafta sonra, yine mübarek günlerden pazartesi veya perşembe günü, erkek tarafı kız evine bir tepsi helva yapılarak götürür. Kız tarafı da o gün, kesme

adı verilen tatlı ve poğaça yaparak gelen misafirlere ikram eder ve o gün çiftlerin nişan töreni gerçekleştirilir. Kız tarafı, erkek tarafının getirdiği helva tepsisini geri gönderirken boş göndermez; içine geleneksel tatlıları olan kesme adı verilen bir tatlı koyarak hediye eder. Kız tarafı, yaptığı tatlının bir dilimi içerisine altın koyar. Geleneksel bir ritüel olan bu inanışa göre, erkek parayı bulursa nişanlısını daha çok seveceğine inanılmaktadır. Nişandan sonra kız tarafı bohça hazırlar; içine ailenin genç erkeklerine bordo renkte pullarla işlenmiş şırbata (mendil), kaynanası ve kaynataya şami (örtme) ve dokuma mahrama, damada şırbata ve çorap gibi hediyeler koyar. Damada hediye edilen şırbata'yı damat farklı düğünlerde ve Hıdırellezlerde boynuna takılarak nişanlı olduğunu gösterir (Birgül, 2023).

Kınalı muhacirleri, nişan için ayrı bir tören düzenlemezler. Ancak bir akrabalarının, kızının kına gecesinde "Top Koyma" adı verilen bir törende, geleneksel oyun ve türküler söyleyerek çiftlerin nişan törenini kutlarlar. Böylelikle kayınvalide gelinini tüm akraba ve komşulara tanıtarak ilan etmiş olur. Top Koyma törenini kısaca incelersek; bu töreni düzenlemek isteyen erkek tarafı, önce yakın bir zamanda düzenlenecek olan akrabalarının kına gecesini önceden belirler. Daha sonra kına gecesi günü, Top Koyma töreni için aile büyüklerinden izin alınır. Bu tören için tüm akraba ve arkadaşlara haber verilerek davet edilir. Misafirler, nişan töreni yapılacak çiftlere törene gelirken hediye getirirler. Erkek tarafı, "Top koyma" töreni için kına gecesine gelirler (Avukat, 2023). Kayınvalide, törene gelirken dokuma bir torba içine yemiş, çikolata, şekerlerle koyar ve gelin için dokunan veya satın alınan kumaş, giysi gibi hediyelerin yer aldığı bir bohça ile gelir. Kına gecesinde herkesin halay çektiği ve türkülerin söylendiği sırada nişanlanacak çiftin annesi (erkek annesi), Top koymak için nişanlı kızı, halaydan bir grup akraba ile kenara çeker ve orada çember oluşturur, diğer misafirler halay çekmeye yöresel oyun oynamaya devam ederler. Fotoğraf 9'da görülen erkeğin annesi veya erkek tarafının yakın akrabalardan biri, kızın başında yer alan fesin kenarına altın sarı lira takar. Daha sonra sırayla diğer akrabalar da hediye altınlarını kızın fesine takarak iyi dileklerde bulunurlar (Birgül, 2023).

Fotoğraf 9: Top Koyma, Gelin Kızın Fesine Altın Lira Bağlama

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 10: Yemiş ve Şeker Torbası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 10'da görülen yemiş torbası, erkeğin annesi tarafından, tebrik için gelen misafirlere ikram edilmek üzere hazırlanmıştır. Dokuma torba içindeki yemişler eve gelen misafirlere sunması için nişanlı kızın eline verilir. En son kayınvalide, nişanlı kızın kafasından aşağıya doğru, yanında getirdiği bohçadaki tüm kumaşları, giysileri ve hediyeleri koyar. Bu arada oyunlar ve eğlenceler devam ederken, erkeğin annesi kız tarafını davet ederek, "Gel topu al kızın başından" der. Eskiden tören yerine serilen bir ip üzerine erkek tarafının hediye ettiği tüm kumaş ve giysiler serilerek misafirlere sunulur.

Gelinin üzerinde sadece kayınvalidenin attığı bir kumaş bırakılır. Kızın yüzündeki örtü kalkmadan bütün akrabalar gelini tebrik eder. Kınanın sonunda, bütün hediyeleri gelin evine götürür ve bir süre evde misafirlere tekrar sergilenir. Kınalı muhacirlerinin, geçmişten günümüze kadar koruyarak sakladıkları Top koyma töreni, günümüzde hala genç nesil tarafından devam ettirilmektedir (Hızlı, 2023).

Nişan ve düğün arasındaki sürede kız tarafı çeyiz hazırlıklarını yapar. Erkek tarafı ise ev eşyalarını alır. Nişan, hem ailelerin düğün için gerekli hazırlıkları yapması için zaman kazandıran, hem de nişanlı çiftlerin birbirlerini daha iyi tanımasını sağlayan önemli bir dönemdir. Fotoğraf 11'de görülen çeyiz, Kınalı muhacirleri için çok önemlidir. Genellikle el emeği ürünlerin çeyize konması tercih edilir. Çeyiz, düğünden bir hafta önce kız evinde serilerek sergilenir. Kız evine gelerek çeyiz görmek isteyen herkes de gelin kızın ailesi tarafından misafir edilir (Yılmaz, 2023).

Fotoğraf 11: Hüsniye Avukat'a ait Çeyiz Sermesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Düğün hazırlıkları sırasında tarih belirlemek için aile büyüklerinin onayı alınarak kesinleştirilir. Düğün tarihinin akraba ve dostlara duyurulması için tellal adı verilen bir kişi ücret karşılığında tutulur. Tellal davul eşliğinde düğünü tüm akraba, eş dostta duyurusunu yapar (Çoban, 2022).

Kınalı muhacirleri Makedonya'da yaşadıkları zamanda düğünlerin dört gün sürdüğünü belirtmişlerdir. Düğünün birinci günü olan mübarek pazartesi günü gelin evine 'yük' denilen erkeğin çeyizi gelerek başlar. Gelinin gelin entarisi, gümüş kemeri, duvağı, yatak ve yorgan gibi eşyalar, erkek tarafından hazırlanan hediyelerle birlikte getirilir. Bu eşyalar bir sandığın içine konulur. Fotoğraf 12'de görülen, çeyiz sandığının içine leblebi, elma ve kuru bakliyat gibi yiyecekler de eklenerek gelin evine getirilir. Erkeğin çeyizi, kız evinde kızın çeyiziyle birlikte misafirlere sergilenir. Gelen misafirlere kız tarafı sandık içinde gelen yemiş ve meyveler ikram ederek düğün başlar (Çoban, 2022).

Fotoğraf 12: İsmail Civan'a ait Sandık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Düğünün ikinci günü olan salı günü, öğlene kadar sürekli davullar çalınır ve köy halkı düğüne davet edilirdi. Salı öğleden sonra düğün başlar, erkek evinde nohutla yapılan 'somun' denilen ekmekler hazırlanır ve eğlenceler başlar. Erkek tarafından birkaç kadın kız evine gelir, ancak kısa bir süre kalıp geri dönerlerdi. Hem kız evinde hem de erkek evinde daire (tef) çalınır, yakın arkadaş ve akrabalarla birlikte oyunlar oynanırdı (Birgül, 2023).

Çarşamba günü gelin evinde kına hazırlıkları başlar ve akşam kına gecesi (sıra gecesi) için akrabalar arkadaşlar davet edilir (Çoban, 2023).

Düğün sabahı, gelin ve ailesi erken kalkarak düğün hazırlıklarına başlar. Kızın bir gece önce elleri, ayakları ve saçlarına yakılan kına, kız kardeşleri kız arkadaşları tarafından dualarla iyi dileklerle yıkanır ve kız giyinmek için evin bir odasına alınır. Kınalı muhacir gelinleri belli bir ritüel eşliğinde giydirilir. Evlilik törenlerinde giyilen giysilerin giyilme şekli ve sırası çok önem arz etmektedir. Gelinin düğün günü giydiği gelinliğin, biçimi, saçı, giydiği kıyafetlerin sırası, takılan takıların kurallara uygun sırayla giydirilmesi veya takılması çok önemlidir. Bu nedenle gelin kızı giydirmek için yöre halkından tecrübeli

bir kadın gelini giydirmek için çağırılır. Gelin giydirilirken yanında çok insan olmaz. Sadece giydirecek kişi, kız kardeşleri ve gelini yüzünü telleyen süsleyen "tellak" adı verilen kişiler yer almaktadır (Birgül, 2023).

Yapılan çalışmadaki alan araştırmasında; Makedonya'dan Sakarya iline göç eden Kına Muhacir ailelerinin tören giysileri hakkında gelenek görenek, kültür, örf adet gibi birçok alanda yapılan incelemelerimiz, yazılı kaynaklar üzerinden yapıldığı gibi, ailelerle röportaj, ev ziyaretleri veya törenlere katılarak giysi ve kültür incelenmiştir. Ağustos-2023 tarihinde Kınalı Muhacir ailelerinden Sayın Zeynep Avukat için düzenlenen gelin giydirme törenine katılarak kapsamlı inceleme yapılmış ve eski ve günümüzde uygulanan farklılıklar tespit edilmiştir. Bu bağlamda Gelin giydirme tören geleneklerini incelersek; gelin ilk olarak banyo yaptırılır. Gelin, odanın ortasına konan sandalyeye oturtulur. Gelinin saçları dua ve iyi dileklerle gelini giydiren kişi tarafından taranır. Gelinin saçı sağ ve sol şakaktan ayrılan bir miktar zülüf olarak adlandırılan saçları çiftlerin evlilikleri çivi gibi sağlam olması için zülüfler çivi ile ayrılır. Ayrılan zülüfler çenenin dört parmak altında birleştirilerek besmele ile kesilir. Kesilen zülüfler çiviye sarılarak bir mendile konulur ve kızın annesine verilir (Bkz. Fotoğraf 13).

Fotoğraf 13: Gelinin Zülüflerinin Kesilmesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 14: Düğün Günü Kesilen Zülüf

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eski dönemde gelinlerin zülüfleri kına gecesi ayrılır. Düğün günü gelin giydikten sonra yüzünü pullayan "tellak" tarafından zülüfler kesilir, annesine verilirmiş. Gelin de yedinci gün annesinin evine yemeğe geldiğinde, zülüfleri annesinden alır ve zülüflerini ölünceye kadar sandığında saklar, öldüğü zaman onunla gömülürmüş (Bkz. Fotoğraf 14). Bu durum gelinin evliliğe olan bağlılıklarını simgeleyen bir gelenektir (Birgül, 2023).

Kınalı muhacirlerde ise evli kadınlar çift sayıda örgüler örerken, bekar kızlara tek sayıda örgü (Belik) yapılır. Fotoğraf 15 ve 16' da görülen gelinin saçları, henüz evlenmemiş olması nedeniyle tek sayıda olan üç, beş, yedi gibi sayılarda Belik adı verilen saç örgüsü örülür. Fotoğraf 17'de görülen, günümüzde, başlıkların kaymaması için saç örgüleri dikiş ipliğiyle sabitlenirken, eski dönemlerde bu uygulama yapılmamaktadır (Hızlı, 2023).

Fotoğraf 15: Gelinin Saç Örgüsü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 16: Gelinin Saç Örgüsü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 17: Örülmüş Saç

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Saçlar örüldükten sonra, gelini giydiren kişi tarafından nasihatler, iyi dilekler ve dualar eşliğinde giydirilmeye başlanır. Fotoğraf 18'de görülen, beyaz, krem ve ekru renklerde pamuk ipliğiyle, bez ayağı tekniğinde geleneksel dokuma tezgâhlarında dokunan kumaştan üretilen, gömlek geline giydirilir. Gelin gömleğinin boyu uzun ve nakışsızdır (Çalışkan, 2023).

Fotoğraf 18: Beyaz Gömlek

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin gömleğinin altına gelin donu giydirilir. Gelin donu al (kırmızı) renk tonlarında, pamuk ipliklerle geleneksel tezgâhlarda bez ayağı tekniğiyle üretilen kumaştan dikilmiştir. Gelin donunun formu; uzun, bol ve bel kısmı kuşaklıdır. Şalvarın kalça hizasına kadar inen üst beden kumaşı, desensiz, ekru renkte pamuk kumaşıyla dikilerek oluşturulmuştur. Yöre halkı tarafından bu şalvar modeline "Ak" denmektedir (Çalışkan, 2023).

Fotoğraf 19'da görülen, gelin donunun, gömleğin altından iki parmak uzunlukta olmasına dikkat edilmektedir. Bunun için şalvarın her iki paça bölgesine ip (uçkur) dikilmiştir. Bu ipler diz kapağı bölgesinden sıkılarak donun boyu ayarlanmaktadır. Şalvar belinden ve paçasındaki ipliklerle ayarlanarak doğru uzunluk sağlanmaktadır. Eski dönemlerde gelinler, gelin entarisinin altına, entarinin kumaşından yapılan ipek şalvar giymişler ancak günümüzde gelinler ipek şalvar kullanmamaktadır (Yılmaz, 2023).

Fotoğraf 19: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gömleğin üzerine gelin entarisi denilen geleneksel düğün kıyafeti giyilir. Gelin entarisi kırmızı tonlarında, ipek kumaştan dikilerek üretilmiştir. Entarinin ön açıklığı, sağdan sola doğru kruvaze şeklinde kapanmaktadır. Entari kumaş işlemesi, sim sırma tekniği kullanılarak, altın ve gümüş sim iplikleriyle işlenmiş, stilize çiçek motiflerinden oluşturulmuştur. Gelin entarisinin boyu 123 cm uzunluğundadır.

Gelin entarisinin altından 5 cm gelin gömleği; gelin gömleğinin altından ise gelin donu 5 cm uzunluğunda görünecek şekilde ayarlanır. Böylelikle gelin entarisinin boyu, entariyi giyen gelin kızın ayak bileğinin yaklaşık 10cm üzerine gelecek şekilde ayarlanır. Bunun için gelini giydiren kadın bebe lastiği, çengelli iğne veya kuşak (uçkur) kullanılır. Gelin entarisi giyildikten sonra, entarinin sol yan bölgesine gelin mahraması (mağrama) ikiye katlanarak yerleştirilir (Çalışkan, 2023).

Mağrama eski dönemlerde kadınlar çalışırken ellerini silmek istediklerinde kullandıkları bugünün havlu işlevini gören bir kumaş olarak tanımlanmaktadır. Gelin Mağramasının uçları kadınların yaptığı iğne oyalarıyla işlenerek süslenmiştir (Bkz. Fotoğraf 20). Eski dönemlerde ise, gelin entarisine mahrama düğün gününde takılmaz, düğünden yedi gün

sonra gelin ilk olarak baba evini ziyarete giderken gelin entarisinin üzerine gelin mağramasını takardı (Birgül, 2023).

Fotoğraf 20: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Mağraması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin bel bölgesine telkâri tekniğiyle yapılmış gümüş, işlemeli bir kemer takılır, entarinin üzerine ayrıca 'salta' adı verilen altın sırmalı ipliklerle süslenmiş ceket giyilir. Fotoğraf 21'de görülen salta, kahverengi kadife kumaş üzerine sim ipliklerden kordon tutturma tekniğiyle süslenmiş kısa cekettir. Günümüzde artık salta, gelin entarisinin üzerine isteğe bağlı olarak kullanılmaktadır. Ancak eski dönemlerde, salta mutlaka entarinin üzerine giyilmekteydi (Birgül, 2023).

Fotoğraf 21: Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kınalı muhacirleri yukarıda tarif ettiğimiz yöresel kıyafetleri tamamlamak ve daha gösterişli hale getirmek için boyunlarına elde yapılmış, uçlarına küçük altın liralar takılı olan boncuk islemeli "Gerdan" isimli takı takarlar. Fotoğraf 22'de görülen gerdan, beyaz, kırmızı ve lacivert boncuklarla üretilen geometrik motiflerle süslü bir tür takıdır.

Fotoğraf 22: Fes, Gerdan ve Boyun Bilezikleri Takılan Gelin

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

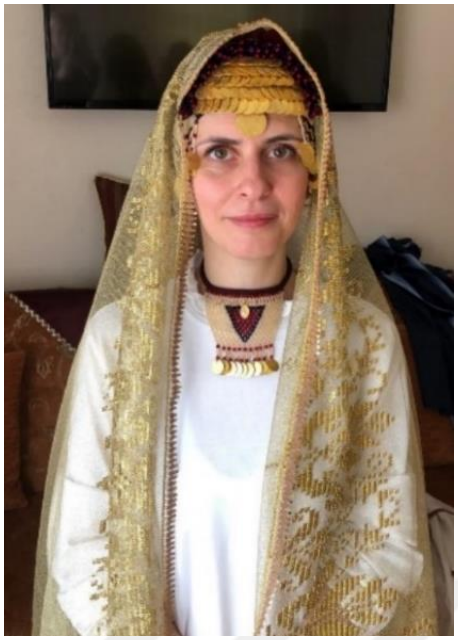
Gelinin önemli diğer bir süs parçası ise gelinin baş süslemesidir. Gelin baş süslemesinde, gelinin başına yanlık, fes, pürçek, olarak adlandırılan başlıklar takılır. İlk olarak gelinin örülü ve perçemleri ayrılan saçlarının üzerine, başın iki yanına kulak üstlerine gelecek

şekilde, uçlarında küçük altın liralarla ve boncuk işlenmiş “yanlıklar” takılır. Yanlığın üzerine, alnı kapatarak kaşların üzerine gelecek şekilde yerleştirilen fesin ön kısmı, beş sıra üst üste sıralanan altın liralarla süslenmiştir. Ayrıca, iki kaşın ortasına gelecek şekilde "doksanlık" olarak adlandırılan bir altın yerleştirilmiştir. Altın liralı fesin üzerine, mavi boncuklarla işlenmiş "purçek" eklenmiştir. Fotoğraf 23’ de görülen, gelin peçesi, fesinin üzerine bağlanan, dikdörtgen formda, pamuklu kumaştan elde dikilerek üretilmektedir. Peçe, fesin üzerinden geçecek şekilde, başın ortasına düğüm atılarak bağlanır. Peçenin rengi, gelinlik kumaşı ile aynı renkte olmak zorundadır. Peçenin her iki ucu iğne oyası ve pullarla süslenmiştir. Peçenin işli her iki ucu, başın üzerinde düğümlendikten sonra başın arka tarafına doğru sarkıtılır. Ayrıca baş kısmını süslemek ve fesin baştan kaymaması için gelin teli kullanılır. Gelin teli başın alın bölgesinden itibaren bağlanarak başın arka kısmından gelin topuk hizasına kadar uzun bir şekilde sarkıtılır. Son olarak, başın üzerine tülden pullu, dört bir köşesi iğne oyası yapılmış “kıvrak” adı verilen örtü takılır (Çalışkan, 2023) (Bkz. Fotoğraf 24).

Fotoğraf 23: Bağlanan Peçenin Arkadan Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 24: Gülsüm Ortabağ,a ait Fes ve Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eski dönemlerde kıvrak geline düğün günü takılmazdı. Düğünden bir gün sonra düzenlenen duvak açma töreninde geline baba evinden getirilen kıvrak takılırdı. Günümüzde ise gelin entarisiyle kıvrak takılmaktadır (Birgül, 2023).

Fotoğraf 25: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kınalı muhacirleri Makedonya'da yaşadıkları dönmemde beyaz gelinlik yerine geleneksel gelin entarisi giyerlerdi (Bkz. Fotoğraf 25). Ancak günümüzde evlenecek genç kızlar, gelin entarisini ve yöresel kıyafetlerini sadece kına gecelerinde giyilmektedir. Düğün günü beyaz gelinlik giyilmeyi tercih etmektedirler.

Kınalı muhacirleri giyimlerinde olduğu kadar, süslemelerine de önem vermişlerdir. Kollarına ve boyunlarına çok fazla altın takmaktadırlar (Avukat, 2023). Makedonya'da yaşadıkları dönmemde altın alacak imkânı olmayanlar aileler, takı olarak boyunlarına ve bileklerine bocuklardan örülmüş takılar takmışlardır. Boncuktan yapılan bu takılara yöre halkı. Boyuna takılana "boyun bileziği", kola takılan ise "kol bileziği" demektedir. Günümüzde ise bu takıları sadece geleneksel giysilerin giydiği zaman takmaktadırlar.

Fotoğraf 26: Ayşe Birgül'e ait Yüz Tellemede Kullanılan (Tırtıl)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 26'da görülen gelinlerin geleneksel yüz süslemelerinde altın rengi pullar ve yöre halkının "tırtıl" adı verdiği tellerden yapılan bitkisel formlarla süslenmektedir. Gelinin yüzünü sadece "tellak" adı verilen kadın tarafından süslenirdi. Eski dönemde gelinlerin yanaklarını ve kaşlarını da kaplayacak şekilde yüzün her yeri bu süslerle kaplanırdı.

Ayrıca yanaklarına pullardan çiçek motifleri de yapılırdı (Bkz. Fotoğraf 27). Daha önceleri gelinlerin göz kapaklarına çam ağaçlarının reçinesi sürülür üzeri pullarla

kaplanırdı. Böylelikle damat evine gittiğinde gelinin gözleri açılmayarak aileye uyumlu ve itaatkâr olması beklenirdi (Birgül, 2023).

Kınalı muhacirleri gelinin yüz tellemeye süsleme tekniğine "yüz yazısı" olarak ifade etmektedir. Ayrıca gelinin yüz süslemesinde kullanılan gelin teli, çok küçük kesilerek, alın ve yanak bölgelerine, elmas ve pullar, renkli kâğıt parçaları ile birlikte kullanılarak yapıştırılmasına "yüz yazısı" denilmektedir. Alın yazısı ile ilişkili olarak, gelinin bahtının açık ve elmas gibi parlak olması, kader ve kısmetinin bol ve açık olması için uygulanan bir adettir (Ataman,1992, s. 34-35).

Fotoğraf 27: Yüzü Pullarla Süslenmiş Gelin

Kaynak: Ümmühan Yılmaz Arşivi 2022.

Perşembe günü, sabahın erken saatlerinde erkek tarafı davullar eşliğinde çeyizi almaya kız evine gelirler. Çiftlerin imam nikâhını köyün imamı tarafından çeyizlerin üzerinde

kıyılır. Daha sonra çeyiz evden çıkmadan önce yere bir halı serilir. Erkekler çeyizi tek tek taşıyıp halının üzerine koyarak, evlenecek çiftlerin, evliliklerinin tek olması için yapılan sembolik bir uygulamadır. Ayrıca uygulanan diğer bir sembolik ritüel ise, kızın çeyizi evden çıkarken gelinin abisi, kardeşi vs. sandığın üzerine oturarak sandığı erkek tarafına vermez. Erkek tarafı sandığı almak için bir miktar sandık parası hediyesi verir. Çeyiz almaya köyün çocukları da katılır ve çeyiz evden çıkarken çocuklara hediye olarak şeker ve para verilir (Birgül, 2023). Gelinin arkadaşları ve akrabaları çeyiz sermek için düğün evine giderler. Ancak gelin akşamüzeri baba evinden kayın pederi tarafından alınarak düğün evine götürülür. Günümüzde ise kız evinden çeyiz birkaç gün önce çıkarılmaktadır (Avukat, 2023).

Erkek evinde düğün sabahın erken saatlerinde başlar, yemekler yenir oyunlar oynanır. Damat gelin almaya gitmez, düğün evinde gelini bekler. Gelin babasının annesinin, dayısını, amcasının vb. büyüklerinin ellerinden öper. Damadın babasın gelini almak için kız evine gider. Kız tarafı kızlarını vermemek için sembolik olarak gelin odasının kapısını kapatarak kayınpedere vermezler. Bu sembolik hareket sonucunda kayınpeder kapı parası hediye ederek gelini odadan çıkartır. Damadın babası dışarıya çıktıktan sonra gelinin üstünü büyük bir örtü ile örter. Gelini yabancı erkeklerin görmesi o dönemlerde pek uygun karşılanmamaktadır (Birgül, 2023). Günümüzde bu uygulanmamaktadır. Kınalı Muhacirlerinde eski dönemlerde kırmızı kuşak uygulaması yoktur. Fakat günümüzde isteyen gelinler kırmız kuşak takabilmektedir (Yılmaz, 2023).

Kınalı muhacirleri, geçmiş dönemlerde gelin almaya süslenmiş dört tekerlekli öküz arabalarıyla giderlerdi. Arabanın dört bir yanına ahşap çubuklar takılarak, arabayı çevreleyen kumaş ya da halılarla örtülürdü. Böylelikle gelinin dışarıdan görünmesi engellenirdi. Gelin arabasına yalnızca erkek tarafının halaları otururdu. Gelin, evden, kızın abisi ve babası tarafından indirilir ve damadın babasına teslim edilirdi. Gelin, evden çıktıktan sonra, başından aşağıya para, şeker ve leblebi atılırdı. (Birgül, 2023).

Türk topluluklarında gelinin babanın evinden alınışından gerdek anına kadarki süre içinde değişik saçılar dağıtılmıştır. Bu uygulamada amaç, gelin ve güveyin birleşmesine engel olabilecek cinler için bir tedbir almaktır. Böylece saçıyı saçanlar, kazayı-belayı defettiklerine inandıkları gibi, saçıdan nasibini alanlar da bunun kendilerine uğur ve bereket getireceği inancıyla onu uzun süre saklamaktadırlar (Köksal, 1996, s.76).

Gelin, babası ve abisi tarafından kayınpedere teslim edilerek gelin düğün evine getirilir. Gelin yeni evine geldiğinde ilk olarak kayınpederi duvağını açar. Gelin ise evin kapısında durur ve hiçbir şekilde karşıya bakmaz, daima yere bakar. Daha sonra gelin eve girerken kapının önüne koyun postu serilir. Bu, sayede gelinin kuzu gibi sakin ve uyumlu olması beklenir. Gelin erkek evine girdiğinde, kayınvalide gelinin bir koltukaltına ekmek; diğerine Kur'an-ı Kerim koyar. Gelin evin içine girince, "postek" adı verilen koyun postundan yapılan bir oturağa oturtulur. Postek, kız evinden gelinle için özel getirilir (Birgül, 2023). Gelin, oturduğu oturağın hiçbir şekilde arkasını yaslamaz ve sürekli olarak yere bakar. Bu olaya yöre halkı "süzülme" demektedir. Düğün evine sadece kadınlar davet edilir. Davetliler gelini tebrik eder ve evden ayrılır. Bu sırada gelin hiç konuşmaz ve davetlilere bakmaz (Çoban, 2023). Düğün evinde eğlenceler oyunlara geç saatlere kadar devam eder.

Makedonya'da gelin, odasına götürülürken, önüne koyulan küçük bir ibrikteki suyu, işi rast gitsin diye sağ eli ile döktürürler. Arkasından, koyun gibi yumuşak huylu olsun diye bir koltuğuna ekmek, diğer koltuğuna iş sever olsun diye süpürge koyarlarmış. Sokaklarda gezmesin, evinin kadını olsun, aklını başına toplasın diye başını bacanın kıtına vurdururlar. Güveye de üzerine düşen maddi ve manevi görevlerini tam yapsın diye Kur'an verirlermiş (Kartal, 1987, s.216).

Düğünün belli bir saatinde iki üç kişi gelinin kolundan tutarak gerdek odasına sokarlar. Gelin, yağ sürülen odanın kapı kolunu tutarak açması istenir. Ayrıca evine ocağına bağlı olsun diye kafasını ocağa çarptırırlar, elekten baktırırlar. Gelinin hemen çocuğunun olması ve doğan çocuğun erkek olması için gelin yatağın da erkek çocuğu yuvarlanır ve ağlatırlarmış. Gelinin gerdek odasında saçları yıkanır ve içi su dolu leğen kapının arkasına bırakılırmış. Herkes odadan çıktıktan sonra damat odaya girer ve bu leğene tekme atarak evde erkeğin üstünlüğünü göstermek amacı ile leğeni devirirmiş (Birgül, 2023).

Makedonya Türklerinde, zifaftan evvel iki rekât namaz kılmaktadır. Bu gecede gelinin duvağı seccade olarak kullanılırmış. Anadolu'da olduğu gibi Makedonya'da da bu gece yapılan duaların kabul olacağı inancı mevcuttur (Çeltikçi, 2006, s.93).

2.4. Duvak Açma (Gelin Pazarı)

Orta Asya Türk Boylarıyla, Anadolu ve Trakya'nın bazı bölgelerinde karşımıza çıkan ve gerdeğin ertesi günü tertip edilen törene duvak açma olarak ifade etmişlerdir. Gelinlerin

yüzlerini ve başlarını örten örtü diğer bir deyişle gelinin yüzünü bürüyen örtüye denmektedir (Köse, 2003, s.93).

"Duvak töreni"; Anadolu, Orta Asya ve Balkanlarda yaşayan Türklerin gelenek, görenek ve inanışlarında günümüzde de canlılığını korumaktadır. Genellikle düğünün ertesi günü tertip edilen "duvak" törenine gelenlere yemek ikram edilir, yöreye has çalgılar eşliğinde türküler söylenir, oyunlar oynanır. "Duvak" genel olarak hem kız hem de erkek tarafından bayanların katıldığı, ortak bir eğlence görünümündedir. Düğün duvak günüyle sona ermektedir (Eroğlu, Özkanat, 2014, s.272).

Sakarya'nın Geyve ilçesinin bazı köylerinde "duvak silkme" isimli bu âdet devam etmektedir. Gerdek sabahı damat, çalgılarla dışarı çıkarılır. Evin önünde arkadaşları ile birlikte oyunlar oynar. Gelin de genç kızlarla içeride eğlenir. Gelin, arkadaşlarına mendil ve çevre hediye eder. Hediyeleri alan arkadaşları da gelinin kucağına bebek verirler. Gelinin duvağını sallayarak yeni hayatının hayırlı olmasını dilerler. Kaynarca'da "duvak günü" gelinin yakınları ve arkadaşları ziyarete gelirler. Yemekler yenir, gelinin çeyizlerine bakılır, tef çalıp türküler söylenir, oyunlar oynanır. Duvak eğlencesi kız tarafı ile erkek tarafının birlikte yaptıkları ilk eğlence olduğu için birbirlerini daha iyi tanıma fırsatı bulurlar (Eroğlu, Özkanat, 2014, s.274).

Kınalı muhacir düğünlerinin ertesi günü duvak açma yani "gelin pazarı" töreni yapılır. Düğün evindeki hazırlıklar sabahın erken saatlerinde başlar. Sofralar kurulur, yemekler pişer, nohuttan somun ekmekleri yapılır (Çoban, 2023).

Kayın valide, komşu ve akraba kadınlarını eve davet eder. Yakın akrabalardan (amca, hala, teyze, dayı vb. akrabalardan) yeni evlenmiş henüz çocuğu olmamış gelinleri getirmesini ister. Duvak açma törenine gelen gelinler yöresel kıyafetleri olan gelin entarisini giyerler (Birgül, 2023).

Gelin sabahın erken saatlerin de erkek tarafının giydiricisi tarafından giydirilir. Düğün günü giydiği entariyi giyer. Giydirilirken dualar okunur. Tellak tarafından yüzü tellenir. Gözü sürmelenir. Diğer gelinlerden farklı olarak gelinin yüzü tellidir. Bu sayede dışarıdan gelenler gelinin kim olduğunu hemen anlamaktaydı (Birgül, 2023).

Damat evine gelen misafirler Kınalı Muhacirlerinin yöresel yemeği olan pideden getirirler ve hep birlikte kurulan masalarda yemek yerler. Yöresel kıyafetleri giyen gelinler ayakta sırayla dizilir ve yeni gelinde odasından çıktıktan sonra diğer gelinlerin yanlarına gelerek oda ayakta bekler. Gelinlerin hiç biri konuşmaz. Ancak gelinlerden bir

kişi yeni geline duvağının atından üç lokma yemek yedirir. Bu uygulamaya yöre halkı "gelin doyurma" demektedir. Gelin, yemek bitene kadar duvağı örtülü ve ayakta bekler. Sofra kalktıktan sonra iki erkek çocuğun ellerine iki demir çubuk verilir. Aile büyüğünün yardımıyla duvak başın önünde arkaya doğru, iki çocuk tarafından önce tahta parçası ile açılır ve demir çubuğa sarılırmış. Gelin başından çıkartılan duvak dışarıda yeşil bir ağacın dalına asılır. Duvağın demire sarılması, gelinin demir gibi sağlam olması için, duvağın ağaca asılmasının nedeni ise gelinin çoluk çocuğa karışması için yapılmaktadır. İki erkek çocuğu ise çocuklarının erkek olması için yapılan bir uygulamadır (Birgül, 2023).

Geline yolculuğa çıkarken oklava verilmesi, duvak açım törenlerinde oklava kullanılması ağaç kültü ile ilgili yaygın uygulamalardır. Yeni evine geldiğinde geline oklava kırdırılması da hayat ağacını simgelemektedir ve kutlu yolculuğun dönüşünü engelleme girişimidir (Ergün, 2010, s.278).

Duvak açıldıktan sora geline baba evinde kız kardeşlerinin getirdiği kıvrak adı verilen tülden, kare formda dört bir tarafı iğne oyası işlenmiş olan bir örtü örtülürdü. Kıvrak sadece kız evlendikten sora örttüğü bir örtü olup, bekar kızlar ise kıvrak kullanmazdı (Birgül, 2023).

Duvak açılımından sonra kız tarafı gelin evine gelir. Tüm misafirler Duvak açımının ardından gelini tebrik eder ve yöre halkının daire olarak adlandırdığı "def" eşliğinde yöresel oyunlar oynarlar (Çoban, 2023).

Gelin gerdeğe girdikten üç gün sonra "üç akşamı" denilen uygulama yapılmaktadır. Gelinin yakın akrabalarından erkekler gelini, gelinin baba evine yemeğe gider. Bu kişiler amca, dayı gibi yakın akrabalarıdır. Gelin o akşam, düğün günüde giydiği gelin entarisini giyer, fakat gelin misafirlerin yanına çıkmaz. Gelinin en yakınlarından bir kişi (amca veya dayı) gelinin yanına giderek gelinin, halini hatırını sorduktan sonra tüm misafirler evden ayrılır (Ortabağ, 2024).

Kınalı Muhacir gelinleri evlendikten sonra yedi gün boyunca evden çıkmaz ve bu süre zarfında eve tebrik ziyaretine gelen misafirleri karşılarlar. Yedinci günden sonra ise her yedi günde bir, toplamda yedi kez gelin, annesinin evine gider. Bu uygulama yöre halkı tarafından "Yediye gitmek" olarak adlandırılmaktadır. Gelin, yedinci gününde sabah namazı ile kayınpederiyle birlikte baba evine gider. Damat, bu günlerde gelinin baba evine gelmez. Baba evinde sabahın erken saatlerinde sofra kurulur ve sabah yemeği olarak tuzlu sütlaç, kol pidesi ve kol pidesinin ortasına konulan helva servis edilir. Yemek

yendikten sonra kayınpeder döner ve gelin anne ve babasıyla yalnız kalır. Gelin, yedi yemeğine giderken de gelin entarisini giyer (Ortabağ, 2024).

Gelinin annesi, düğünde gelen altınları kızının önüne dizer ve ardından bu altınları gelinin fesine takar. Ayrıca gelinin gümüş kemerini beyaz pamuklu kumaş ile astarlar ve kemeri gelinin beline taktıktan sonra geline gelin mağramasını takar. Gelinin annesi, düğün günü kesilen zülüfleri geline verir. Eğer zülüfler uzamışsa, anne zülüfleri tekrar keserek kısaltır (Kapçık, 2024).

Akşamları, gelinin baba evinde "gosti" adı verilen bir ziyafet düzenlenir. Bu ziyafete damat, kayınvalide, kayınpeder ve damadın kardeşleri gibi yakın akrabalar katılır. O akşam gelinin baba evinde kuru fasulye, sütlaç, kapama, pide ve tatlı yapılır. Ziyafet bittikten sonra gelin evine döner. Bu uygulama yedi günde bir, yedi hafta boyunca tekrarlanır ve gelin her seferinde gelin entarisini giyer (Ortabağ, 2024).

3. BÖLÜM: SAKARYA'DA YAŞAYAN KINALI MUHACİR KADINLARININ EVLİLİK TÖRENLERİNDE GİYDİKLERİ GİYSİLER

İnsan yaşamında önemli bir geçiş dönemi olan evlilik törenlerinde de gelinlik olarak kullanılan giysiler her toplumda farklı biçimlerde oluşturulmuştur. Anadolu topraklarında da her yörenin geçmişte kendine has geleneksel gelinlik giysileri bulunmaktadır (Begiç, 2018, s.1114). Bu bağlamda, Kınalı Muhacirlerine ait gelinlik giysi ve aksesuarlarının ayrı bir başlık altında incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bu giysi ve aksesuarlarda kullanılan malzeme, renk ve desen özelliklerinin de detaylı bir şekilde ele alınması hedeflenmiştir.

3.1. Törenlerde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarda Kullanılan Malzeme ve Teknik Özellikleri

Kınalı Muhacirlerinin törenlerde giyilen giysi ve aksesuarları incelendiğinde, kendilerine özgü malzeme, renk ve desenlerin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu giysi ve aksesuarlar, Kınalı Muhacirlerinin kültürel kimliğini yansıtan belirgin özellikler taşır. Kullanılan malzemeler, genellikle yerel üretim olup, geleneksel dokuma teknikleriyle işlenmiştir. Desenler, kültürel semboller ve motiflerle bezenmiş olup, her bir desenin belirli bir anlamı ve hikâyesi bulunmaktadır. Bu unsurlar, Kınalı Muhacirlerinin zengin kültürel mirasını ve estetik anlayışını ortaya koymaktadır.

Kınalı muhacirlerinin gelin entari kumaşı kırmızı tonlarında ipek ipliği ile el tezgâhında desensiz olarak dokunmuştur. Gelin gömleği ise yine geleneksel dokuma tezgâhında bez ayağı tekniğiyle, beyaz, ekru renkte pamuk (bükümlü) veya ipek ipliğinden üretilmiştir. Gelin donu (Şalvarı); düz veya atkıdan renklendirilerek, ipek, yün ve pamuk ipliği ile el tezgâhlarında dokunan kumaşlardan dikilmiştir. Gelinin düğün günü pembe veya kırmızı renkte ipek iplikle dokunmuş giydiği şalvar kumaşının ince olmasından ve çabuk kırışması nedeniyle günümüzde artık tercih edilmemektedir. Bu nedenle gelin donu zamanla ipek kumaş yerine pamuk kumaştan üretilmeye başlanmıştır. Gelin saltasının kumaş özelliği düz renk kadife kumaştan dikilerek oluşturulmuştur. Gelinin belinde kullandığı mahrama ve başına takılan tüm aksesuar kumaşları el tezgâhında düz olarak

bez ayağı, dimi örgü birimleriyle pamuk, ipek ve yün ipliklerle dokunan kumaş parçalarından dikilmişlerdir.

Gelin giysi kumaş örgü birimi olarak genellikle bez ayağı, dimi ve türevleri kullanılmıştır. İplikler ipek, pamuk, yündür. Farklı kalınlıklarda ve büküm özelliğine sahip bu ipliklerin rengi kırmızı tonları, beyaz ve ekrudur.

3.2. Evlilik Törelerinde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarında Kullanılan Renk Özellikleri

Sakarya'da yaşayan Kınalı muhacirlerinin evlilik törenlerinde giydiği giysilerde en yoğun olarak al "kırmızı" rengin tonları kullanılmıştır. İkincil renk olarak da siyah, sarı, ekru ve krem renk kullanılmıştır.

Al renk tarihimizin başlangıcından günümüze kadar Türk ruhu ve inancını yansıtmaktadır. Çin kaynaklarına göre Kırgız hanlarının otağında kırmızı bayraklar bulunmaktadır. XI. Yüzyıldan sonra al, bir renk adı olduğu kadar, bayrak adı da olmuştur. Dede Korkut Hikâyelerindeki bilgilere göre Oğuzlarda güveydik elbise "Kırmızı kaftan", gelinlik ise "Al duvak" tır. Kırmızı Osmanlılarda saygın bir renktir. Osman Gazi savaşlarda al sancak kullanmış, ölümünden sonra da eşyaları arasında Alaşehir dokuması kırmızı sancaklar bulunmuştur (Genç, 1997, s.19).

Talas boylarında Hunlara ait, M.S. II.-IV. yüzyıla tarihlenen bir kurganda, biri erkek diğeri kadın olmak üzere iki ceset tespit edilmiştir. Kadının başı kırmızı ipek kumaşla örtülmüş ve yüzü de yine ipek bir kumaşla kapatılarak ensesinden bağlanmıştır. Üzerinde bulunan entari ipek kumaştan olup göğüs kısmında bağ detayları mevcuttur. Kadının boynunda yer alan boncuktan yapılmış gerdanlık, bu bireylerin damat ve geline ait olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir (Aydemir,2013, s.636).

Sakarya'da yaşayan Kınalı muhacir kadınlarının gelin entarileri 'al' renktedir. Türk kültüründe kutsal kabul edilen 'al' (kırmızı) renk, tarihsel ve kültürel bir öneme sahiptir. Bahaeddin Ögel'in aktardığına göre, "Al rengin bütün Türklerce mukaddes sayılmasının ve Türklerin en eski devirlerden beri al bayrak kullanmalarının bu Al Ateş ve Al Tanrısı kültü ile bağlı bir "an'ane" olacağı hatıra geliyor" (2010, s. 516).

Sanat tarihçi Çoruhlu 'ya göre, kırmızı renk güneşin ve savaş tanrılarının rengidir. Eril hareketi, hükümdarlığı, aşkı, gelin ve evlilikle ilgili hususları ifade etmektedir. Yaşanılan

anavatanın güneyini ifade eden bu renk Türk kültüründe ve mitlerinde hem gök hem yer unsurlarında karşımıza çıkmaktadır (Çoruhlu, 2002, s.186).

Siyah (Kara) rengin Türk kültüründe ifade ettiği anlamlardan biri de yas olmuştur. "Ağ çıkarıp kara giyme", bir yasa girme deyimi olarak Dede Korkut'ta yer almaktadır. Yine aynı şekilde "kara giyip gök sarındılar" ifadesine rastlanmaktadır (Toker, 2009, s.103).

Türklerde sari rengin, dünyanın merkezinin sembolü olarak kullanılmıştır. Bu anlayışın da onların en eski inançlarından olan Şamanizm'den kaynaklandığı görülmektedir. Hayır ilahi Ülgen'in altın kapılı saray ve altın tahtı, Türklerde hep sari renk (altın sarisi = sırma rengi) ile ifade edilmiş ve Ülgen'in tahtı nasıl devletin, ülkenin ve dünyanın merkezinde olarak algılanmış ise, tıpkı onun gibi sari renk de dünyanın merkezinin sembol rengi olmuştur (Genç, 1999, s:31).

Beyaz (ak) rengi siyahın tersi aydınlık, temiz, duru, ferah anlamları niteleyen bir renk olarak yer alır (Kalafat, 2012, s:27). Beyaz renk özellikle İslam inancında öne çıkmakta olup saflığı temizliği yansıtan bir renk olmuştur. Beyaz elbiseler, ölülerin beyaz kefene sarılması, İslami yorumlamalarda beyaz rengin temizlik, hayra ve iyi durumlara çıkacağı inancından kaynaklanmaktadır (İstanbullu, 2023, s:92).

3.3. Evlilik Törenlerinde Giyilen Giysi ve Aksesuarlarında Kullanılan Süsleme ve Desen Özelliği

Kınalı muhacirlerine ait gelin giysi ve aksesuarlarında, altın ve gümüş sırma ipliklerle işlenen bitkisel ve geometrik motifler kullanılmıştır. Bu kompozisyonlar, bazen 'tırtıl' adı verilen telden yapılmış çiçek motifleriyle zenginleştirilmiştir. Giysi üzerine işlemeler yapılmadan önce, kumaşa desen çizilir ve ardından kasnağa gerilen kumaşa, sırma ipliklerle desen işlenir.

Gelin gömleğinin kol ağız süslemesi iğne oyası ile yapılmıştır. Kol bölgesinin üst kısmında ince bir şekilde 'hesap işi' adı verilen nakış tekniği kullanılmıştır. Gömleğin arka süslemesinde de çeşitli nakışlar bulunmaktadır. Bu özel süslemelere sahip gömleklere 'nargıçlı' gömlek denmektedir. Bu tür detaylar, gelin gömleklerinin yalnızca işlevsel bir giysi olmanın ötesine geçerek, sanat eseri niteliği kazanmalarını sağlamaktadır.

Gelin entarisinde kullanılan mağrama dokunduktan sonra elde ipek ipliklerle stilize çiçek motifleri ve geometrik motifler Türk işi adı verilen nakış tekniğiyle işlenmiştir.

Gelin giysisinde genellikle sim sırma kordonlar, demir pullar ve altın, gümüş renklerde kaytan kullanılmıştır. Gelinlerin taktığı geleneksel takılarda ise mavi, kırmızı, beyaz renklerde kum boncuk ve yöre halkı tarafından "böğrek" boncuğu adı verilen boncukların ipe farklı formlarda dizilmesiyle oluşturulmuştur.

Kınalı muhacirlerinin gelin entari kumaşında kullanılan al (kırmızı) renk ile işlemelerde kullanılan altın renk Çoruhlu 'ya göre; kırmızının altın rengiyle ilişkisini kızıl elma efsanesine dayandırmaktadır. Kızılelma ya da altın küre, Türklerin dünya hâkimiyeti idealinin bir simgesi olarak anlaşılmaktadır. Ulaşılmak istenen gaye amaç yer anlamında kullanılmıştır (Çoruhlu, 2002, s.186).

3.4. Evlilik Törenlerinde Gelin Giysisi ve Gelinliği Tamamlayan Giysi ve Aksesuarlar

Türk toplumu, yüzyıllar boyunca zengin bir giyim kültürüne sahip olmuştur. Bu zenginlik hem giyim biçimlerinde hem de kullanılan malzemelerde ve aksesuarlarda kendini göstermiştir. Anadolu'nun geçirdiği çeşitli dönemler, uzun tarihsel geçmişi, Orta Asya'nın etkisi ve diğer kültürlerle teması, giyim çeşitliliği ve zenginliği üzerine önemli bir rol oynamıştır (Özdemir, 2014, s.178).

Kınalı Muhacir kadınlarının törenlerde giysi ve aksesuarların kumaş, renk ve desen özellikleri beraberinde form ve kullanım özelliklerinin de bilinmesi çok önemlidir. Bu nedenle yaptığımız tez araştırmamıza gelin giysisini tamamlayan parçaların ayrı olarak kapsamlı incelenmesi konunun daha iyi anlaşılması adına uygun görülmüştür.

3.4.1. Şalvar

Türk giysi kültüründe şalvar hem erkeklerin hem kadınların giydiği bol ağlı geniş üst donu; erkek şalvarları ekseriya yünlü kumaştan, kadın şalvarları da bazen ipekli kumaştan üretilmekteydi (Koçu, 1969, s.215).

Alt giysi olarak giyilen şalvar, uçkurları olan bir tür giysi türüdür. Şalvarın geniş formu, kişiye serbestlik sağlamasından dolayı geçmişten günümüze kadar herkes tarafından kullanılmaktadır. Kınalı muhacirleri tarafından, günlük kullanılan bir giysi olmasının yanı sıra özel günlerde de (düğünlerde, bayramlarda) şalvar tercih edilmiştir. Yapılan araştırmaların sonucunda, bölge halkı tarafından şalvarlara farklı isimler verildiği tespit edilmiştir. Bunlar aşıklı, sık taftalı, şanörlü (bürümcüklü), sarılı taftalı olarak

adlandırılmıştır (Bkz. Fotoğraf 28-29). Ancak bu farklı isimlerdeki şalvarların kesim özellikleri aynıdır (Birgül, 2023).

Yapılan alan çalışmalarına göre, ipek, pahalı ve zor bulunan bir malzeme olması nedeniyle, günümüzde şalvarlar daha çok pamuk ipliğiyle dokunan kumaşlardan üretilmiştir. Makedonya'da yöre halkı, yerel olarak yetiştirdiği pamuğu toplar, serer, eğer ve doğal boyalarla (çoğunlukla kırmızı, ancak beyaz ve mavi renkler de kullanılarak) boyar. Ardından, el tezgahında (genellikle 45 cm genişliğinde) dokunarak kumaş haline getirilir.

Eski dönemlerde, gündelik olarak giyilen şalvara "don" denilmekteydi. Şalvar, aynı zamanda salta, gömlek ve gelin entarisinin altına da giyilmektedir. Şalvar, oldukça geniş bir kesime sahip olup, ortadan başlayarak ağ kısmına kadar açılmaktadır. Üst kısmı, düz pamuklu kumaştan yapılmış olup, kalça hizasına kadar uzanır ve bu hizadan sonra, aşağıya doğru desenli veya renkli kumaşla devam eder.

Fotoğraf 28: Büşra Yılmaz'a ait Sık Taftalı Şalvar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 29: Hüsniye Avukat'a ait Aşıklı Don

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.2. Gelin Gömleği

Türk giyim-kuşamı, renk, süsleme ve dokuma özellikleriyle olduğu kadar katmanlı giyim özelliğiyle de dikkat çeker. Her bir giysi parçası kültürel ve anlamsal ifadeler taşır ve bu parçaların bir araya gelmesiyle oluşur. İçten dışa doğru giyinme sırasına göre ele alındığında en altta yer alan göynek, kadın giyim ve kuşamının önemli bir parçasıdır. Anadolu'nun her yöresinde kadın giyiminde görebileceğimiz göynek, genellikle ten üzerine giyilen iç giyimdir. Zaman zaman entari gibi dış giyimin içinden görünecek şekilde giyilerek, bütünleştirici bir unsurdur (Koca, Kırkıncıoğlu, 2017, s.293).

Kınalı Muhacirleri, geleneksel kadın iç giyimi olarak uzun gömlek giymektedirler. Gömleklerin ön beden yaka şekli genellikle yuvarlak olup bazı modellerinde ise önde derin V şeklinde (göbek kısmına kadar) yaka açıklığı vardır. Bol ve düz kesimlidir. Gömlekler, gelin entarisinin ve saltanın içine giyilmektedir. Gömleklerin formu göğüs kısmından aşağıya doğru genişleyen çan şeklindedir.

Fotoğraf 30'da görülen gömleğin etek uçlarına uygulanan süsleme tekniğine "büklüm" denilir. Daha önce ipek iplikle yapılan bu süsleme günümüzde tok durması için naylon iplikle yapılmaktadır. Yöre halkının büklüm dediği bu tekniğin genel adı antika işidir. Antika işi, iğne kumaşın aynı yerinden birkaç kez batırılarak kumaş uçlarında oluşan

volan olarak tanımlanmaktadır. Bu süsleme gelin gömleğinde kullanılmamaktadır. Gömleğin boyu, entariden biraz daha uzun olmalıdır.

Fotoğraf 30: Beyaz Gömleğin Etek Uçlarındaki (Büklüm)

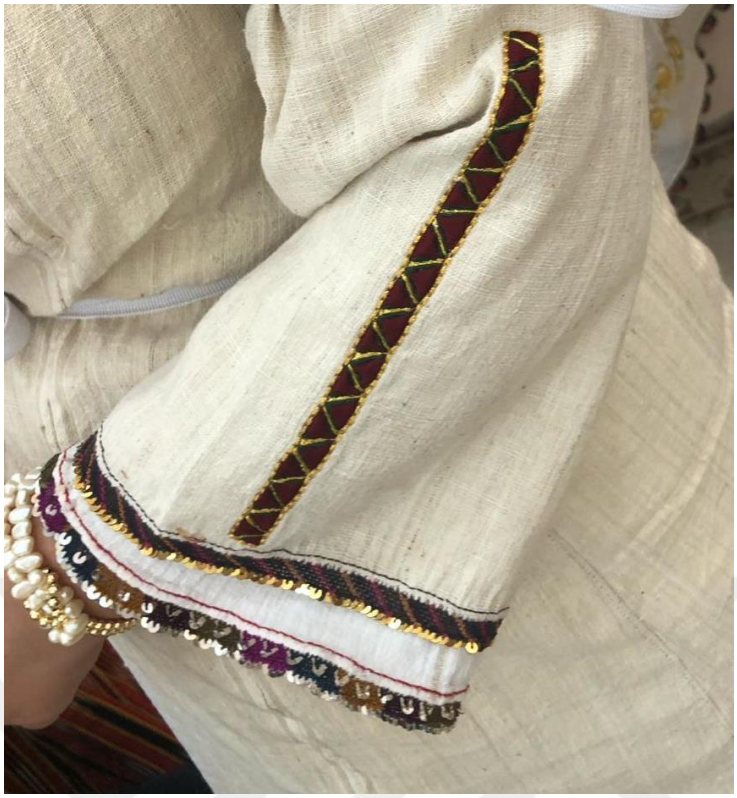
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gömleğin kol formu düz ve geniştir. Fotoğraf 31 ve 32'de görülen gömleklerin kollarına ipek ve naylon ipliklerden yapılan desenler işlenmiş, kol ağzı ise elde iğne oyası ile süslenmiştir.

Fotoğraf 31: Hüsniye Avukat'a ait Gömlek Kol Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 32: Hüsniye Avukat'a ait Gömlek Kol Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan alan araştırmalarında, gömlekler nargıçlı (nakışlı), kesmeli ve beyaz gömlek olarak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Sırasıyla incelersek;

Nargıçlı (Nakışlı) ve kesmeli gömlekler, pamuk iplikle bez ayağı tekniğiyle el tezgâhlarında dokunmaktadır. Nargıçlı gömlekleri bekâr kızlar giymektedir. Nargıçlı gömlekte görülen süsleme; gömleğin arka bedeninin sağ ve sol yanlarına desenleri düz bir şerit halinde gelecek şekilde iki adet işlenmiştir (Bkz. Fotoğraf 33-34). Gömlekler, desenlerine göre de isimlendirilmektedir. Bunlar arasında aygır ayağı, asma dalı, yeşil yanak ve çil kuyruğu gibi isimler bulunmaktadır. Bu desenler genellikle el işçiliğiyle özel olarak hazırlanır ve gömleğin şıklığını arttırır. Kesmeli ve nargıçlı gömlekler genellikle özel günlerde veya törenlerde tercih edilir (Birgül, 2023).

Fotoğraf 33: Hüsniye Avukat'a ait Zıbın Altına Giyilen Nargıçlı Gömlek

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 34: Ümmühan Yılmaz'a ait Gömlek Kol Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 35, 36 ve 37'de görülen gömlekler kesmeli gömlek denmektedir; bu gömleği evli kadınlar giymektedir. Kesmeli gömlek denmesinin sebebi, işlemelerin bir bütün olarak değil, gömlekteki işlenmiş desenlerin birbirleriyle bağlantısız şekilde tek tek konulmasından kaynaklanmaktadır. Kesmeli gömleklerin desenleri ise özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Örneğin, asma dalı, aygır ayağı, yeşil yanak gibi desenler bulunabilir (Birgül, 2023).

Fotoğraf 35: Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 36: Ümmühan Yılmaz'a ait Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 37: Hüsniye Avukat'a ait Zıbın Altına Giyilen Kesme Gömlek

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 38'de görülen gömlekte görülen işlemeler, kumaşın kasnağa gerilerek, elde iğne ile işlenmesiyle yapılmıştır. Bu işlemeler ipek iplik kullanılarak Türk işi tekniğiyle yapılmıştır. Genellikle işlemelerde bordo, yeşil, mavi, altın sarısı, lacivert, pembe ve turuncu renkler kullanılmaktadır.

Fotoğraf 38: Ümmühan Yılmaz'a ait Kesme Desenli Gömlek İşlemesi Arka Görünümü
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gömlekler, krem rengi pamuk kumaşlar ve özel tekniklerle sarartılıp ekru renge bürünen ipek ve yapağı (yün) ipliklerle dokunan kumaşlardan üretilmektedir. Geleneksel el tezgâhlarının dar eni nedeniyle, gömlekler birkaç parça kumaşın birleşimiyle dikilmektedir.

3.4.3. Gelin Entarisi

Gelin entarisi, eski toplumlarda bir kadının ömrü boyunca giydiği en pahalı, en süslü entarinin adı olarak söylenebilir. Alt eteği uzun, altın ve gümüş işlemeli bazen bu işlemelerin yanına inciler katılmaktaydı. Düğünden sonra gelin görmeye gidenlere

çıkılırken bir müddet daha gelin entarisi giyilmekte, daha sonraları hatıra olarak saklanmaktadır (Koçu, 1969, s.121).

Osmanlı döneminde, üç etek, dört etek bindallı gibi özel gün elbiseleri tercih edilmiştir. Sırma, çeşitli bitki motifleriyle işlenen, dival işi tekniği elbiseler kullanılmıştır. Kırsal kesimlerde şalvar, ceket, entari olarak giyilmiştir. Çoğunlukla kırmızı, bordo, mor renkler kullanılmıştır. II. Abdülhamit döneminden itibaren bindallı elbiseler yerini, batı etkisindeki uzun etek ve ceketten oluşan takımlara bırakmıştır. Zamanla kırmızı ve renkli özel gün elbiselerinin yerini beyaz gelinlik almıştır. İlk beyaz gelinliği 1898'de Kemalettin Paşa ile evlenen II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan giymiştir. Beyaz gelinlik batılılaşma hareketleriyle birlikte Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de popüler hale gelmiştir. Günümüzde her modelde gelinlik Türkiye' de kabul edilmektedir (Aktepe, Erol, 2019, s.347).

Gelin entarisinin altına pamuk dokuma şalvar (don) giyilmektedir ve içine bir gömlek yerleştirilir. Ön kısmı kruvaze şeklinde açık olan bu giysinin ön beden kapaması, bele takılan gümüş kemerle sağlanmaktadır. Gelin entarisi, ipek kumaştan dikildikten sonra sim sırma tekniğiyle desenler işlenmiştir. Gelin entarisinin etek boyu, giyenin kişinin diz hizasından yaklaşık 10 cm aşağıda ve ayak bileklerinin üstünde, yani ayakların görünebileceği bir uzunlukta olmalıdır. Gelin entarisi, giyenin boyuna göre bele bağlanan bir kuşakla ayarlanır. Kol ağızları ve entarinin etrafı, sim sırma bordürlerle süslenmiştir. Bu giysilerin üstüne, 'salta' adı verilen kısa bir cepken giyilmektedir (Çalışkan, 2023).

Fotoğraf 39: Gülsüm Ortabağ, a ait Günümüzde Üretilen Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 39'da görülen entariler sadece evli kadınlar tarafından giyilmektedir. Düğün günü giyilen entari daha sonraları, duvak açımında, gelin gezdirmelerinde, özel günlerde giyilmektedir. Evlenecek olan Kınalı muhacir kızları, Makedonya'da bulundukları dönemde hiç beyaz gelinlik giymemişler geleneksel gelin entarisi giymişlerdir. Ancak Türkiye'ye geldikten sonra evlenecek kızlar artık farklı nedenlerden dolayı geleneksel gelin entarisi yerine beyaz gelinlik giymektedir. Bu nedenle gelin entarisi zamanla unutulmaya başlandığı gözlenmiştir. Birçok yöre halkının sandığında olan gelin entarilerini kullanılmadığı için ayakkabı gibi farklı eşyalara dönüştürmek istenmiştir (Yılmaz, 2022).

Zaman içerisinde yöre halkından bazı kişilerin düğünlerde giymeye başlamalarıyla bu giysiler tekrar sandıklardan çıkartılarak giyilmiştir. Ancak Sakarya'da yaşayan Kınalı muhacir kadınları gelin entarisini, düğünlerde değil de kına geceleri giymeye

başlamışlardır. Genç kızlar tarafından da önem gören bu kıyafetlerin yeniden üretiminde, orijinaline sadık kalınarak yeniden dikilmektedir. Fotoğraf 40'da görülen giysi özel üretilen kumaşa "ipek dupyon" denmektedir. İşlemeler ise aslına en yakın şekilde yapılmaktadır (Avukat, 2023).

Fotoğraf 40: Resmin Solunda Eski Dönem, Sağında Günümüzde Üretilen Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.4. Ceket (Salta)

Türk Tarihçi ve yazar Ekrem Koçu, Türk giyim kuşam sözlüğünde, salta bir çeşit kısa cepken olarak tanımlanmıştır. Adını Venedik Cumhuriyeti'nin kurucusu olan San Marco (Sa-int Marc) dan almıştır ve genellikle tersaneciler tarafından giyilmiştir. Çuhadan kesilen bir üst giysi olan salta, tersanecilerin sırtından diğer insanlara geçmiş ve daha fazla kesime yayılmıştır. Cepkenden farkı ise kollarının tamamen ceket kolu gibi olmamasından kaynaklanmaktadır (1969, s.201).

Salta, Sakarya'da yaşayan Kınalı muhacir kadınlarının kına ve düğün günlerinde giydikleri özel bir giysidir. Gelin entarisinin üzerine giyilen salta kadife kumaştan borda ve kahverengi renklerde yapılmaktadır. Kısa cepken şeklinde olan saltanın boyu bel hizasında son bulur. Kolları uzun ve manşetlere doğru kol formu düz gelmektedir.

Salta’nın iç dikiş temizliği astarla yapılmış olup kumaş süslemeleri ise sim kordon tutturma tekniği ile işlenmiştir.

Fotoğraf 41: Büşra Yılmaz’a ait Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 42: Salta İşlemede Kullanılan Makine

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Aile yadigârı salta ceketleri Kınalı muhacir aileleri, çocuklarına kendi giysi kültürlerini miras bırakabilmek için sandıklarda veya pano şeklinde çerçeve içinde duvara asılarak korumaya çalıştıkları tespit edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 41). Günümüzde ise salta ceketler, sanayi tipi makinelerde üretilerek hazır şekilde satışa sunulmaktadır (Bkz. Fotoğraf 42). Fotoğraf 43'te, bu makineler aracılığıyla üretilmiş bir salta örneği görülmektedir

Fotoğraf. 43: Hüsniye Avukat'a ait Günümüzde Üretilen Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.5. Mağrama (Mahrama)

Gelin mahramasının kenarı işlemeli olup farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Örneğin; destimal, havlu, peşkir gibi; halk ağzında mahrama denmektedir (Koçu, 1969, 169). Mahrama, Arapça mahrem kelimesinden gelmektedir. Türk dil kurumunda; Bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üstüne örtündükleri işlemeli geniş örtü; makrama olarak açıklanmıştır (https://sozluk.gov.tr/, E.T. 02.05.2024). Yöre halkı tarafından havlu olarak kullanılan mahrama, Kınalı Muhacirleri tarafından mağrama olarak isimlendirilmektedir. Fotoğraf 44'de görülen, kadınların evde el tezgâhlarında dokudukları mağrama dokumalar yörede iki gücülü mekikli dokuma tezgâhlarında bez ayağı ve kilim dokuma tekniğinin bir arada kullanılması ile üretilmektedir.

Fotoğraf 44: Ayşe Avukat'a ait Yan Mağrama (Mahrama)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 45: Ayşe Avukat'a ait Yan Mağrama

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 45'de mağrama'da görülen desenler kilim dokumalarda olduğu gibi düz renk çözgü ipliklerinin arasından renkli ipliklerle sarılan mekiklerle desenler oluşturulmuştur. Mağrama'nın uçlarından tomruk adı verilen dokumada kullanılan ipliklerin tahtaya sarılarak aynı boyda olacak şekilde ayarlanır. İplikler tahtadan çıkarıldıktan sonra bağlanır.

Yan mağrama gelin entarisiyle kullanılmaz. Özel günlerde kullanılan zıbın üzerine kemerin sol yan tarafına gelecek şekilde ortadan ikiye katlanılarak kullanılır. Fotoğraf 46'da görülen Mağrama her iki ucunda yer alan işlemler görünür olacak şekilde üst üste getirilerek kullanılmaktadır. Gelin entarisiyle birlikte kullanılan iki adet uçları mağramanın önünde yer alacak şekilde entarinin beline takılan gümüş kemerin üzerinden aşağıya doğru sarkıtılarak üst üste takılır (Birgül, 2023).

Fotoğraf 46: Hüsniye Avukat'a ait Mağrama

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin, düğün günü mağrama kullanmaz, annesine yediye gittiği gün takar. İşlemeli mağrama sadece gelin entarisiyle kullanılmaktadır. Yapılan alan araştırmalarında günümüzde gelin entarilerinin yan tarafına mağrama takıldığı tespit edilmiştir. Fotoğraf 47'de görülen mağrama eski dönemlerden kalma bir örnektir. Fotoğraf 48'de görülen mağrama, dokumacılığın devam etmemesi sebebiyle satın alınan pamuklu kumaşların üzerine işlemeler ve kanaviçe tekniği kullanılarak süsleme yapılarak kültürün devamlılığı sağlanmaktadır.

Fotoğraf 47: Ayşe Birgül'e ait Gelin Mağraması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 48: Hüsniye Avukat'a ait Mağrama (Mahrama)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.6. Kemer

Türk toplumu yüzyıllar boyu zengin bir giyim kuşam kültürüne sahip olmuştur. Bu zenginlik, giyim biçimlerinde olduğu gibi kullanılan malzemeler de de kendini göstermiştir. Orta Asya'nın etkisi ve Anadolu'nun tarihsel geçmişi, başka kültürlerle teması giyim kuşam çeşitliliğinde önemli bir rol almıştır (Tezcan, 1983, s.259).

Fotoğraf 49'da görülen gelin entarilerinde tamamlayıcı aksesuar olarak gümüş kemer kullanılır. Telkâri tekniği ile üretilen bu kemerlerin en gösterişli kısmı ortasında bulunan tokasıdır. Kemer, gelin entarisinin ön açıklığının kapanması ve giysinin daha gösterişli olması için takılır.

Fotoğraf 49: Ayşe Birgül'e ait Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.7. Fes

Gelin giyim kuşamını giysi ve giysi ve onu tamamlayan gelin başı ve süslemesi oluşturmaktadır. Fotoğraf 50'de görülen gelin fesi, tığ ile örülen bir baş aksesuarıdır. Fesin tepe ortasına, kırmızı renkte, küçük keçe parça sonradan süs olarak takılmıştır. Ayrıca fesin ön kısmına, beş veya yedi sıra (tek sayı olarak) altın liralar üst üste dizilerek alnı kapatacak şekilde yerleştirilir. Gelinin iki kaş ortasına gelecek şekilde fesin ön ortasına 90'lık altın takılır. Altınların üst kısmında "pürçek" adı verilen mavi kum boncuk ve kırmızı böğrek adı verilen süsleme fes üzerine yerleştirilir (Birgül, 2023).

Fotoğraf 50: Gülsüm Ortabağ'a ait Fes

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fes ile birlikte yanlık, boyunluk ve peçe kullanılmaktadır. Fotoğraf 51'de görülen gerdanlık gelin entarisinin üzerine boyuna takılır. Boyun gerdanlığı, beyaz, kırmızı ve mavi renklerde kum boncuklarla kafes şeklinde iğne ile ipliğe dizilere yapılır. Zemin rengi beyaz, kırmızı ve mavi renkte olup ortada bir adet geometrik motif bulunmaktadır. Fotoğraf 52'de görülen yanlık, siyah pamuklu kumaş üzerine beyaz kum boncukların, geometrik motiflerle işlenmesiyle üretilmiştir. Yanlığın üzerinde yer alan süslemelerin uç kısmı ise beyaz kum boncuklar ve kırmızı kristal boncuklarla örülen kafes şeklinde süslemeler yer alır.

Fotoğraf 51: Gülsüm Ortabağ'a ait Boyu Gerdanlığı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 52: Gülsüm Ortabağ'a ait Yanlık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fesin diğer bir parçası olan peçe, fesi başta tutmak için kullanılan dikdörtgen formda kırmızı pamuk bir kumaştır. Fes takıldıktan sonra peçe, fesi çevreleyecek şekilde sarılır ve başın üst bölgesinden bağlanır. Fotoğraf 53'de görülen peçenin uçlarında iğne oyası ve pullarla yapılan işlemeleri vardır. Peçe bağlandıktan sonra işlemeli kısmı, gelinin baş arkasından örülü saçlarına doğru sarkıtılır.

Fotoğraf 53: Ayşe Birgül'e ait Peçe

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.8. Gelin Teli

Gelin teli, 1- 2 mm eninde ince uzun gümüş tellerdir (Koçu, 1967, s:122). Gelin teli, geleneksel Türk düğünlerinde gelinlerin başlarına taktığı süslü bir aksesuardır. Bu tel, genellikle ince metal tellerin çeşitli süslemelerle bir araya getirilmesiyle yapılır ve gelinin başına zarif bir şekilde yerleştirilir.

Fotoğraf 54: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Teli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 54'de görülen gelin teli, takkenin üstüne ve peçenin altına yerleştirilerek aşağı doğru sarkıtılmaktadır. Gelinin teli, diğer evli kadınlarınkinden daha uzun olup, gelin entarisinin boyuna kadar uzanmaktadır (Bkz. Fotoğraf 55). Aynı zamanda, gelinin zülüflerinin içine de gelin teli konulmaktadır (Birgül, 2023).

Fotoğraf 55: Hüsniye Avukat'a ait Gelin Teli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.9. Kıvrak

Şerife Atlıhan ile yapılan sözlü görüşmede "Kıvrak, eskiden krep dokuma olarak bilinmekteydi. Kıvrak, ipin çok bükülmüş hali anlamına gelmektedir. İplik büklümlü olduğu için kumaş dokunduktan sonra kendiliğinden kırışmaktadır. Bu tür kumaşa krep de denilmektedir. Geçmişte bu kumaşın adı 'kıvrak' iken, zamanla bu isim kumaşın özelliğini tanımlayan bir terim haline gelmiştir. Kıvrak kumaş, özellikle bükülmüş ipliklerin dokuma esnasında yarattığı kırışıklık ve doku nedeniyle tercih edilmiştir" (Atlıhan, 2024).

Kıvrak, fesin üzerine takılan ve ipekten üretilen bir örtüdür. Bez ayağı tekniği kullanılarak üretilmektedir. Genellikle krem renkte olan kıvrak, dört bir yanı tel kırma tekniği ile işlenmiştir. Uç kısımlarında ise firkete oyası bulunmaktadır. Yeni modellerde, tel kumaşa işlemeler yapılmamaktadır. Bunun yerine, pullarla işlenmiş tül kumaş veya sadece tül kumaş tercih edilmekte ve uçlarına iğne oyası yapılmaktadır. Eskilerde kare formda olan kıvraklar günümüzde dikdörtgen formda yapılmaktadır (Bkz. Fotoğraf 56).

Fotoğraf 56: Hüsniye Avukat'a ait Yeni Dönemlerde Yapılan Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 57'de başa takılan kıvrak işlenirken, dört köşesi kumaşın düz yönüne, bir köşesi ise ters yönüne işlenmektedir. Bunun nedeni, örtünün tepesinin katlanarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. İşlemelerin yönünü belirlemek için (arkada ve yanda kalan işlemelerin) uçlarına işaret konulmaktadır. Bu işaretler, kıvrak örtüsünün doğru şekilde katlanıp takılmasını kolaylaştırır ve işlemelerin estetik görünümünü korumaktadır.

Fotoğraf 57: Gülsüm Ortabağ'a ait Eski Dönemde Yapılmış Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.10. Takılar

Eski dönemlerde altının yaygın olmaması nedeniyle boncuktan yapılan geleneksel takılar kullanılır. Boyna takılan bu takılara "Boyun Bileziği", kola takılanlara ise "Kol Bileziği" denir. Bu takılar, kırmızı ve mavi renklerde kum boncuklar ve yöre halkı tarafından "Böğrek" adı verilen boncuklarla yapılır. Uç kısmında "pata" adı verilen üç, beş veya yedi adet tek sayı olacak şekilde aynı boncuklardan yapılan püskül görünümlü süsleme bulunur (Birgül, 2023).

Kınalı Muhacirlerinin gelenekse takılarında sıkça değişik formlarda boncuklara rastlanmıştır. Boncukla yapılmış aksesuarlarda, boncuğun malzeme olarak sembolizmi eski Türklerde önemli bir yere sahiptir. Boncuk koruyucu, tılsımlı bir malzeme olarak görülmüş hayvan, hane ve insan için yapılan pek çok aksesuarda boncuk kullanmışlardır. Boncuğun kendisiyle yapılan süsler veya başka malzemelerle birlikte oluşturulan süsler daha çok boyunda kullanılmış ve adını boyundan almıştır (Oğuz, 2003, s.713).

3.4.11. Patik (Çorap)

Patik ayağa giyilen, ayağı dış etkenlerden korunmak, aynı zamanda giysiyi tamamlamak amacıyla kullanılan örgü giyeceklerdir. Patik örücülüğü, pamuk, yün, sentetik vb. elyaflardan elde edilen ipliklerin şiş aracı yardımıyla oluşturduğu ilmeklerin birbiri içerisinden geçerek meydana getirdikleri dokulardır (Çolak, Çolak, 2020, s.237).

Türk El sanatlarının önemli ve en eski dallarından biri olan patik, çorapların ilk örneklerine, Milattan önce Pazırık kurganından çıkarılan Hun giyiminden örnekler arasında yer alan nakışlı keçe çoraplarda rastlanmaktadır (Barışta, 1986:869).

Kınalı muhacirlerinin, Makedonya'da yaşadıkları bölge soğuk olduğu için yün çorap ve patik kullanılmıştır. Gündelik giyimde genellikle düz çoraplara rastlanırken, özel günlerde motifli (güllü) olarak üretilir. Özellikle kız çeyizlerinde zengin çorap örneklerine rastlanmaktadır (Bkz. Fotoğraf 58).

Yörede koyun yetiştiriciliğinin yaygın olması sebebiyle, patikler koyunyünü ile örülmektedir. Yün lifler, doğal bitkilerle boyanmaktadır. Beş şiş tekniği ile örülen patikler, kısa ve uzun olmak üzere iki çeşittir. Fotoğraf 59, 60, 61 ve 62'de görülen patikler motiflerine göre farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Bunlar arasında susmalı, dilimli, küçük güllü, koca güllü bulunmaktadır. Sadece gelinler, entarinin altına allı ak patikler giymektedir (Birgül, 2023).

Fotoğraf 58: Hüsniye Avukat'a ait Kız Çeyizlerine Koydulan Çorap Örnekleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 59: Hüsniye Avukat'a ait Susmalı Patik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 60: Koca Güllü Patik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 61: Hüsniye Avukat'a ait Dilimli Patik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 62: Hüsniye Avukat'a ait Küçük Güllü Patik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.12. Takunya

Hammadde olarak ağaç işlenen el sanatları içinde olan eşya ve aksesuar olarak kullanılan Takunya veya nalın (Arlı, 1987, s.43). Arapçada bir çift ayakkabı anlamına gelen Na'leyn kelimesinden gelmektedir (Develioğlu, 1970, s.961). Genellikle hamam gibi ıslak tabanlı yerlerde kullanılan, yüksek ökçeli, ağaçtan yapılmış bir tür ayak giysisi; nalın (https://sozluk.gov.tr/, E.T. 10.06.2024). Takunya, geleneksel olarak ahşam malzemeden tasarlanmıştır. Ahşap takunyaların taban kısmı su geçirmezlik sağlarken, üst kısmı ise çeşitli süslemeler ve oymalarla zenginleştirilmektedir. Bu el sanatı, tarih boyunca hem işlevsel hem de estetik amaçlarla kullanılmış olup, kültürel mirasımızın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Modern zamanlarda, takunyalar nostaljik ve dekoratif öğeler olarak da değer görmektedir. Günümüzde, geleneksel gelin entarilerinin altına, kırmızı kumaş kullanılarak altın sırma ipliklerle işlenmiş topuklu ayakkabılar tercih edilmektedir (Bkz. Fotoğraf 64).

Fotoğraf 63'de görülen kadın takunyası, yaz ve kış aylarında kullanılır. Kış ayları patiklerle, yazları ise çıplak ayak ile giyilir. Gelin entarisinin altına giyilen takunyaya "Nalın Üstü Cüfe" denir. Tahta takunya, bordo kadife kumaş ile kaplanır ve sim kaytan (gaytan) ile süslenir (Birgül, 2023).

Fotoğraf 63: Takunya

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf. 64: Hüsniye Avukat'a ait Günümüzde Gelin Entarisinin Altına Giyilen Ayakkabı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4. BÖLÜM: KINALI MUHACİR KADINLARININ TÖRENLERDE GİYDİĞİ GİYSİ VE AKSESUAR KATALOĞU

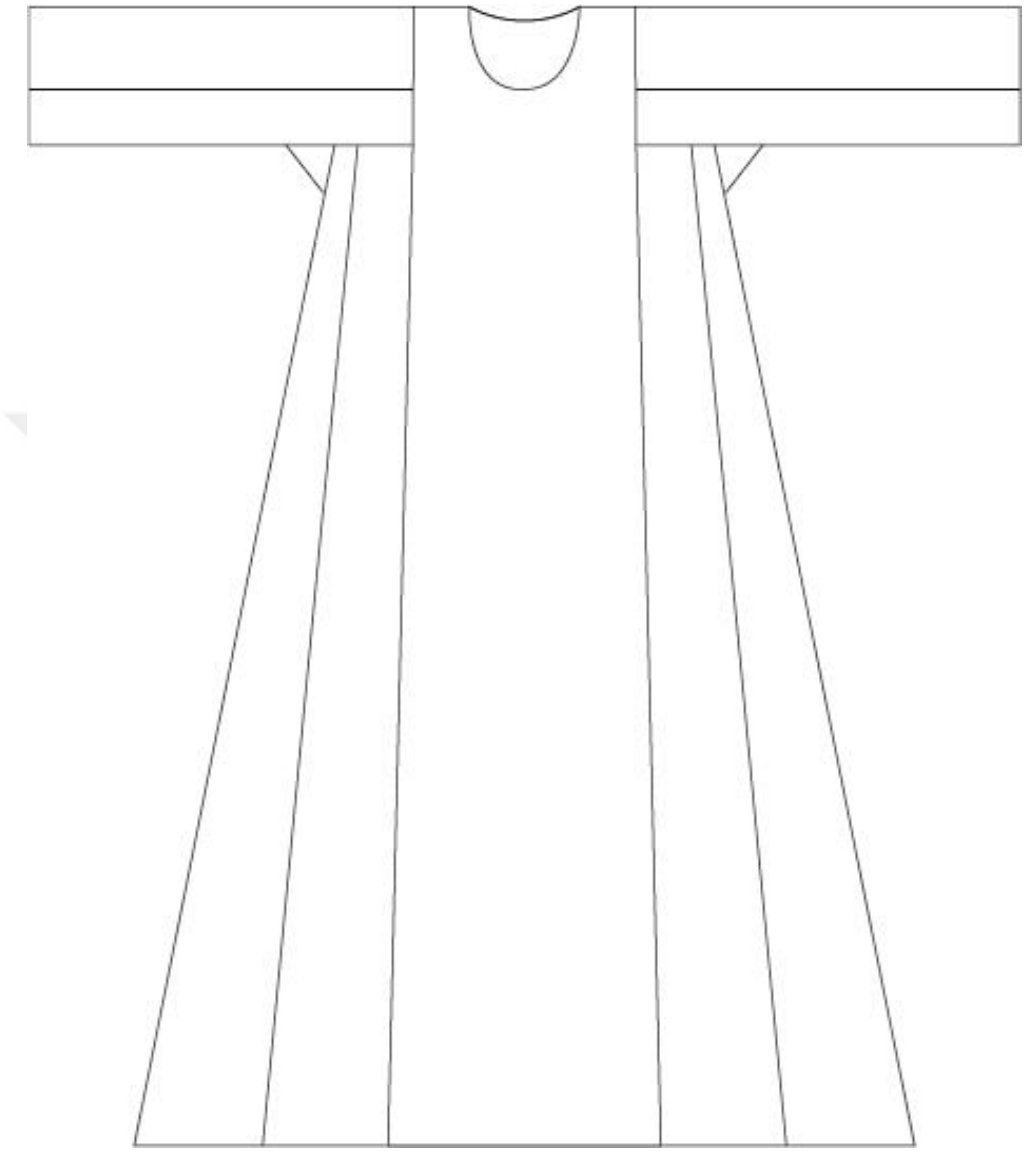
Katalog: K. M. K. G. 1 **Fotoğraf. No: 65**

Fotoğraf 65: Gelin Gömleği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 1 **Çizim. No: 1**

Çizim 1: Gelin Gömleği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 1

Eserin Adı: Gelin Gömleği

Eserin Geldiği Yer: Makedonya-Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Sıfır Yaka, Uzun Kollu Gelin Gömleği

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 78,5 cm., Boy: 115 cm.

Eser Sahibi: Hüsniye Avukat

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dokuması, El dikişi, Makine dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Keten iplik, Yün İplik, Naylon İplik, Metal Pul

Eserde Kullanılan İşlemeler: İğne Oyası, Kıvrıntı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Krem, Bordo, Kahverengi

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik ve Bitkisel Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser İncelemesi: Gelin gömleği geleneksel dokuma tezgâhında üretilmiştir. Gömleğin çözgüsünde bükümlü beyaz renk pamuk ve krem renk yün iplik, atkısında ise bükümlü beyaz renk pamuk iplik kullanılmıştır. Dokuma tezgâhının kumaş eni dar olmasından dolayı, gelin gömleğinin ön ve arka bedeni için birkaç kumaş parçasının birleşimi ile üretilmiştir.

Fotoğraf 66'da görülen gelin gömleğinin ön ve arka beden kumaşı, eni 27,5 cm, boyu 230 cm olan dikdörtgen formda, tek parça kumaşın eşit ölçüde ikiye katlanmasıyla oluşturulmuştur. Ancak gömleğin ön ve arka bedenini oluşturan kumaşın eninin dar olması nedeniyle, bu kumaşın sağ ve sol yanlarına ilave kumaş parçaları eklenerek gömlek beden bölgesi genişletilmiştir.

Gömlek kumaşından eklenen 17,5 cm eninde ve 96 cm boyunda olan bu ilave iki kumaş parçası, etek ucundan başlayarak, koltuk altına doğru daralarak (8 cm) yerleştirilmiştir. Ayrıca Fotoğraf 64'de görülen gelin gömleğinin ön ve arka beden kumaşları sağ ve sol yan bedene 6 cm eninde ve 96 cm boyunda dik üçgen formundaki gömlek kumaşı, etek ucundan koltuk altına kadar daralarak eklenmiştir. Bu ek parça ön ve arka bedeni birbirlerine bir yandan birleştirilirken diğer yanda da giysiye çan şekli vererek giysi bedenini genişletmiştir. Yöre halkı tarafından giysiye eklenen bu ilave kumaş parçalarına "sızan" ismi verilmektedir.

Fotoğraf 66: Gelin Gömleğine Yanlardan Eklenen Parçalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin gömleğinin ön üst beden ortasına Fotoğraf 67 ve 68'de görüldüğü gibi 17 cm eninde ve 12 cm boyunda yaka oyuntusu açılmıştır. Yuvarlak formda olan yakanın kumaşı içe doğru iki kere kıvrılarak katlanarak elde, iğne ardı tekniği ile dikilmiştir. Yakanın dışta kalan kenarı ise elde teyel dikiş tekniği uygulandığı görülür (Aile ile yapılan görüşme sonucunda bu işlemin gömleğe sonradan yapıldığı tespit edilmiştir).

Fotoğraf 67: Gömlek Üst Beden Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 68: Gölek Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 69'da görülen gelin gömlek kolu, 35 cm enin de ve 53 cm boyunda iki parça gömlek kumaşının birleşimi ile oluşturulmuştur. Kolu oluşturan bu iki kumaşın birleşim yerleri, kolun ön ortası ve arka ortasında, çırpma dikiş tekniği ile elde dikilmiştir.

Fotoğraf 69: Gömlek Kolu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 70: Kol Altlarına Yerleştirilen Kuş (Para)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gömlek kolunu ayrı ayrı incelendiğinde; Kolun üst bölümünü oluşturan kumaşın toplan eni 20 cm, boyu 53 cm'dir. Kolun alt kumaşını oluşturan kumaş ölçüsü ise eni 15 cm, boyu 53 cm ölçülerinde olduğu tespit edilmiştir. Gömlekte, kol oyuntusu oluşturulmadan (kol evi) düz olarak gömleğin bedenine dikilerek yerleştirilmiştir. Fotoğraf 70'de görülen gömleğin sağ ve sol koltuk altlarına hareketi kolaylaştırmak için 3cm eninde, 3 cm

boyunda düz beyaz renk pamuklu, üçgen formda kumaş parçası yerleştirilmiştir. Bu ek kumaş parçasına yöre halkı tarafında kuş veya “para” adı vermektedir.

Gelin gömleğinin kumaş süslemesi, çözgüde krem renk yün ve atkıda beyaz renkte pamuk lifleri kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Yöre halkı bu şekilde dokunan gelin gömleklerine “yapağı kenarlı gömlek” denilmektedir. Ayrıca gömlek kumaşında görülen dik çizgiler, dokuyucu tarafından kumaşın çözgü hazırlığı sırasında çözgü iplerinin arasına ayrıca sayı ve sıra ile farklı kalınlıklarda, renkte, malzemede ve dokuda ipler eklenir ve dokunmasıyla oluşturulmuştur.

Fotoğraf 71’da görülen gömleğin kol ağzının ucuna, şerit şeklinde önceden elde örülerek hazırlanan iğne oyası, kırmızı renkte makine dikişi ile dikilerek eklenmiştir. İğne oyası, bordo, kahverengi ve siyah renkte bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Ayrıca motiflerin uç kısımlarına metal pul eklenmiştir.

Fotoğraf 71: Gömlek Süsleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 72’de görülen gömleğin etek uçları ise yöre halkı tarafından 'kıvrıntı' denilen bir süsleme tekniği, elde ipek iplik kullanılarak iğne ile yapılmıştır.

Fotoğraf 72: Gömlek Süsleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin gömleğinde olumsuz insan ve çevresel faktörlerden dolayı yıpranmalar tespit edilmiştir. Fotoğraf 73'de görülen gömleğin iki kol altında yer alan kumaşta tahmini giyen kişinin terlemesiyle oluştuğu düşünülen lekeler görülmektedir.

Fotoğraf 73: Gömleğin Koltuk altında Görülen Lekelenmeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

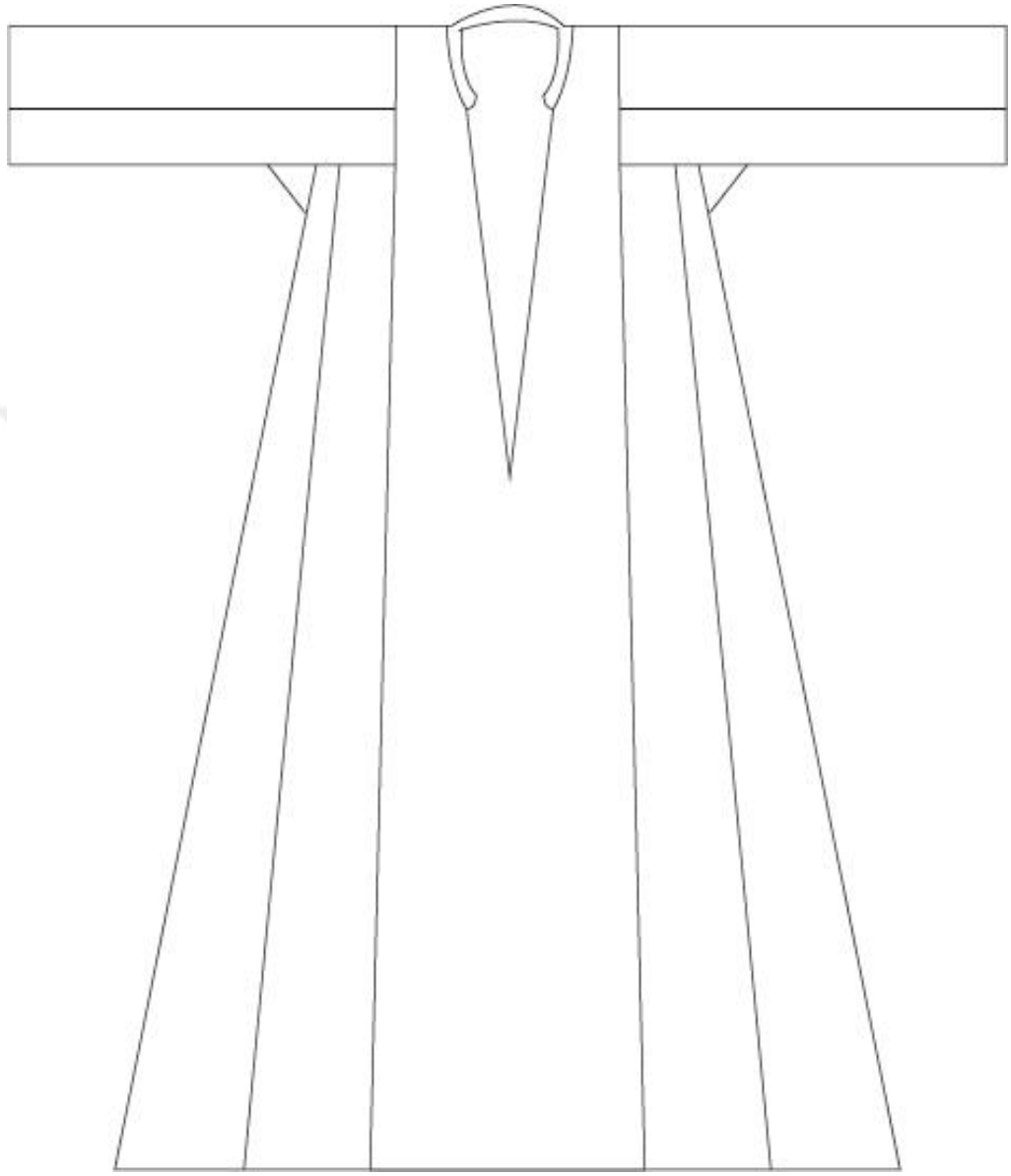
Katalog: K. M. K. G. 2 **Fotoğraf. No: 74**

Fotoğraf 74: Gelin Gömleği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 2 **Çizim. No: 2**

Çizim 2: Gelin Gömleği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 2

Eserin Adı: Gelin Gömleği

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Sıfır Yaka, Uzun Beden, Uzun Kollu Gelin Gömleği

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 66 cm, Boy: 114 cm.

Eser Sahibi: Hüsniye Avukat

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dokuması, El dikişi,

Eserde Kullanılan Unsurlar: Pamuk İplik, Yün İplik, Naylon iplik, pul

Eserde Kullanılan İşlemeler: İğne Oyası, Kıvrıntı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Krem, Bordo, Pembe, Mavi, Sarı, Yeşil, Mor, Açık Mavi

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik ve Bitkisel Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser İncelemesi: Gelin gömleği geleneksel dokuma tezgâhında üretilmiştir. Çözgüde bükümlü beyaz renk pamuk ve krem renk yün iplik, atkıda ise bükümlü beyaz renk pamuk iplikle dokunmuştur. Dokuma tezgâhının kumaş eni dar olmasından dolayı, gelin gömleği birkaç kumaş parçasıyla oluşturulmuştur. Fotoğraf 75'de görülen gömlek kumaşından eklenen 10 cm eninde ve 97 cm boyunda olan bu ilave iki kumaş parçası, etek ucundan başlayarak, koltuk altına doğru daralarak (5 cm) yerleştirilmiştir. Ayrıca gelin gömleğinin ön ve arka beden kumaşları sağ ve sol yan bedene 5 cm eninde ve 97 cm boyunda dik üçgen formundaki gömlek kumaşı, etek ucundan koltuk altına kadar daralarak eklenmiştir. Bu ek parça ön ve arka bedeni birbirlerine bir yandan birleştirilirken diğer yanda da giysiye çan şekli vererek giysi bedenini genişletmiştir. Yöre halkı tarafından giysiye eklenen bu ilave kumaş parçalarına "sızan" ismi verilmektedir.

Fotoğraf 75: Gelin Gömleğini Oluşturan Parçalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 76'de görülen gelin gömleğinin ön üst beden ortasına 17 cm eninde yaka oyuntusu açılmış ve ön yaka ortasından aşağıya doğru 57 cm uzunluğunda yaka açıklığı yapılmıştır. Hakim yaka formda olan yakanın kumaşı içe doğru iki kere kıvrılarak katlanarak elde, iğne ardı tekniği ile dikilmiştir. Yakanın dışta kalan kenarı ise elde teyel dikiş tekniği uygulandığı görülür (Aile ile yapılan görüşme sonucunda bu işlemin gömleğe sonradan yapıldığı tespit edilmiştir) (Avukat, 2023).

Fotoğraf 76: Gelin Gömleği Yaka Oyuntusu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 77'da görülen gelin gömlek kolu, 30 cm eninde, 45 cm boyunda iki parça gömlek kumaşının birleşimi ile oluşturulmuştur. Kolu oluşturan bu iki kumaşın birleşim yerleri, kolun ön ortası ve arka ortasında, çırpma dikiş tekniği ile elde dikilmiştir.

Fotoğraf 77: Gelin Gömleği Kolu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gömlek kolunu ayrı ayrı incelendiğinde; kolun üst bölümünü oluşturan kumaşın toplan eni 17 cm, boyu 45 cm'dir. Kolun alt kumaşını oluşturan kumaş ölçüsü ise eni 13 cm, boyu 45 cm ölçülerinde olduğu tespit edilmiştir. Gömlekte, kol oyuntusu oluşturulmadan (kol evi) düz olarak gömleğin bedenine dikilerek yerleştirilmiştir. Gömleğin sağ ve sol

koltuk altlarına hareketi kolaylaştırmak için 3cm eninde, 5 cm boyunda düz beyaz renk pamuklu, üçgen formda kumaş parçası yerleştirilmiştir. Bu ek kumaş parçasına yöre halkı tarafında kuş veya "para" adı vermektedir (Bkz. Fotoğraf 77).

Gelin gömleğinin kumaş süslemesi, çözgüde krem renk yün ve atkıda beyaz renkte pamuk lifleri kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Yöre halkı bu şekilde dokunan gelin gömleklerine "yapağı kenarlı gömlek" denilmektedir. Ayrıca gömlek kumaşında görülen dik çizgiler, dokuyucu tarafından kumaşın çözgü hazırlığı sırasında çözgü iplerinin arasına ayrıca sayı ve sıra ile farklı kalınlıklarda, renkte, malzemede ve dokuda ipler eklenir ve dokunmasıyla oluşturulmuştur.

Fotoğraf 78: Kol Ağzına Uygulanan İğne Oyası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 78'de görülen gömleğin kol ağzına önceden yeşil, bordo, kırmızı, pembe, sarı, lacivert ve mor renklerde pamuk ipliklerle geometrik üçgen formdaki motifler ve bu motiflerin uçlarına eklenen metal pullar, iğne oyası tekniğiyle elde iğne ile örülmüştür. Bu oyaya yöre halkı tarafından çil kuyruğu denmektedir. Önceden şerit halinde örülen iğne oyası daha sonra kol ağzına kırmızı renkte iple tığ ile örülerek monte edilmiştir. Gömleğin etek uçları ise yöre halkı tarafından 'kıvrıntı' denilen bir süsleme tekniği, elde ipek iplik kullanılarak iğne ile yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 79).

Fotoğraf 79: Gelin Entarisinin Etek Uçlarında Bulunan Süsleme (Kıvrıntı)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin gömleğinde olumsuz insan ve çevresel faktörlerden dolayı yıpranmalar tespit edilmiştir. Gömleğin kol altında yer alan kumaşta tahmini giyen kişinin terlemesiyle oluştuğu düşünülen lekeler görülmektedir. Bu lekelenmeler iki kol altında vardır (Bkz. Fotoğraf 80).

Fotoğraf 80: Gelin Göleğinin Kol Altlarında Görülen Lekelenmeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

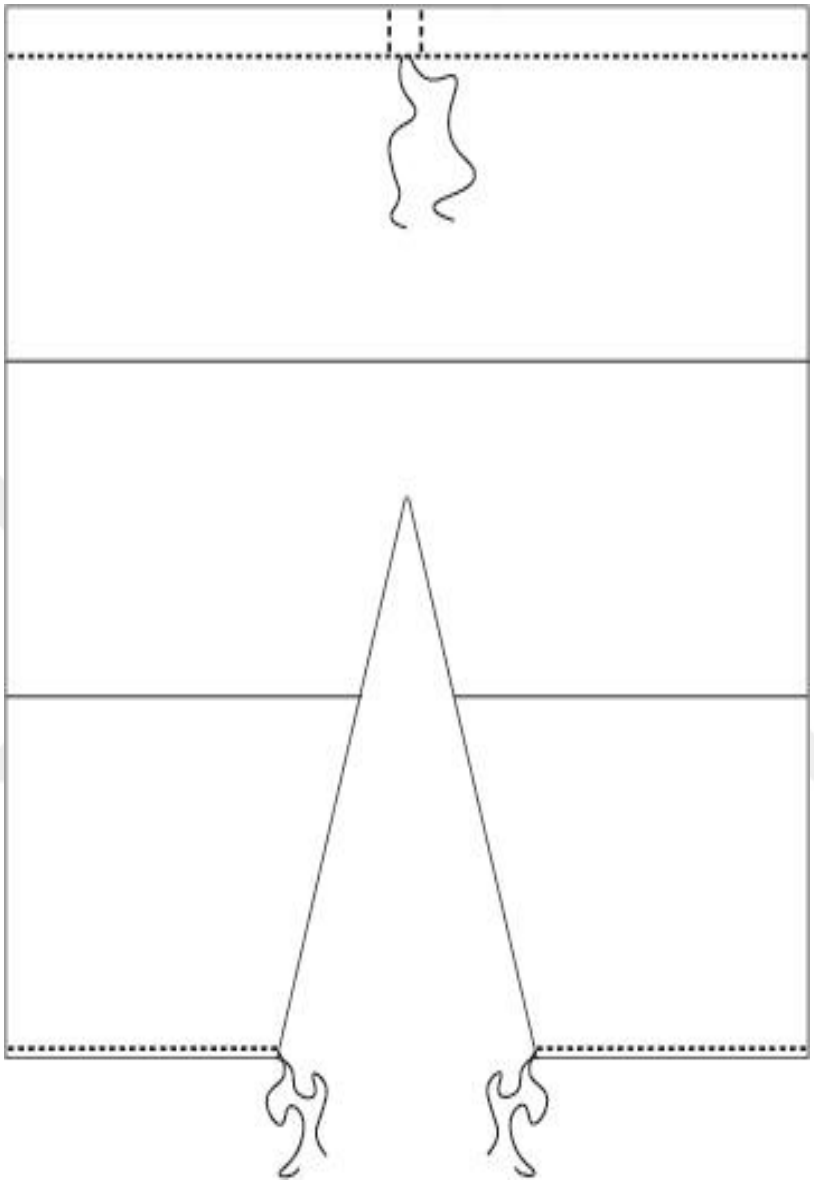
Katalog: K. M. K. G. 3 **Fotoğraf. No: 81**

Fotoğraf 81: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 3 **Çizim: No: 3**

Çizim 3: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 3

Eserin Adı: Gelin Şalvarı (Don)

Eserin Geldiği Yer: Makedonya-Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Paçalı, Bol kesim, Beli Uçkurlu Şalvar

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 94 cm, Boy: 84 cm, Bel 34 cm.

Eser Sahibi: Gül Yılmaz

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dokuması, El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Pamuk İplik, Uçkur (Bağ), Lastik

Eserde Kullanılan Dokuma: Bez ayağı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Siyah, Bordo, Krem

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Eserin boyu 84 cm, bel genişliği 34 cm, kalça genişliği 94 cm'dir. Gelin donunun diğer bir adı yörede "Taftalı Don" olarak bilinmektedir. Gelin şalvarı, iki farklı malzemeyle el tezgâhında ayrı ayrı dokunan kumaşların birleştirilmesiyle oluşmuştur. Bu kumaşlar şalvarın kalça hizasında birleştirilmiştir. Fotoğraf 81'de görülen "Ak Kısım" olarak isimlendirilen ekru renkte 30 cm boyunda ek parça kumaş, donun (şalvarın) ön ve arka bedeninin üst kısmına yerleştirilmiştir. Ekru renkte pamuk iplikle, bez ayağı tekniği ile desensiz olarak dokunan bu kumaş şalvarın bel kısmından başlayarak kalça üstünde biter. Donun (şalvar) kalça hizasından aşağıya doğru inen desenli kumaşın boyu 52 cm'dir. Desenli bu kumaş şalvarın iki paçasını (sağ ve sol paçalarını) oluşturmaktadır. Şalvarın kalça hizasından aşağıya doğru üst üste yerleştirilen desenli iki kumaş parçalarının ölçüleri 27 cm ve 25 cm'dir. Ayrıca paçaya eklenen bu iki kumaş parçalarının birleşim yerine içten 8 cm eninde biye ile dikilmiştir. Desenli kumaş, kırmızı, beyaz, lacivert, sarı renkte ve farklı kalınlıklardaki pamuk ipliklerle bez ayağı tekniği ile atkıdan renklendirilerek dokunmuştur.

Paçada kullanılan kumaş, kırmızı, beyaz, lacivert, sarı renkte ve farklı kalınlıklardaki pamuk ipliklerle bez ayağı tekniği ile atkıdan renklendirilerek dokunmuştur (Bkz. Fotoğraf 83).

27 cm ve 25 cm boyunda iki pamuklu kumaş parçasının birleşimiyle şalvarın (Taftalı don) sağ ve sol paçalarını oluşturmaktadır. Bu kumaş parçalarının birleşim yerine iç kısımdan 8 cm biye dikilmiştir.

Fotoğraf 82: Gelin Şalvarı Ak Kısım

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 83: Gelin Şalvarı Kumaş Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Donun belini istenilen genişlikte ayarlanması için, bel bölgesine 5 cm yüksekliğinde, ekru renkte düz kumaş parçası (kuşaklı model) dikilmiştir. Fotoğraf 84'de görülen şalvar paça yüksekliği ise, şalvarın paça kumaşının ucu 1,5 cm eninde, iç kısma doğru kıvrılarak katlanarak elde dikilmiş ve içerisinden 9 cm ip (uçkur) geçirilerek paça boyu ayarlanması sağlanmıştır.

Fotoğraf 84: Gelin Şalvarı Paça Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserin kumaşı, kırmızı, beyaz, lacivert, sarı renkte ve farklı kalınlıklardaki pamuk ipliklerle bez ayağı tekniği ile atkıdan renklendirilerek dokunmasıyla oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin donunun olumsuz faktörlerden dolayı kısmen yıpranmalar tespit edilmiştir. Özellikle şalvarın paça bölgesinde el dişi ile teğel yapılmış olması esere farklı olumsuz müdahalelerde bulunulduğunu göstermektedir. Bel kısmında kullanılan ip (uçkur), zaman içinde hasar görmüş, bu nedenle, modern bir malzeme olan lastik ip ile değiştirilmiştir.

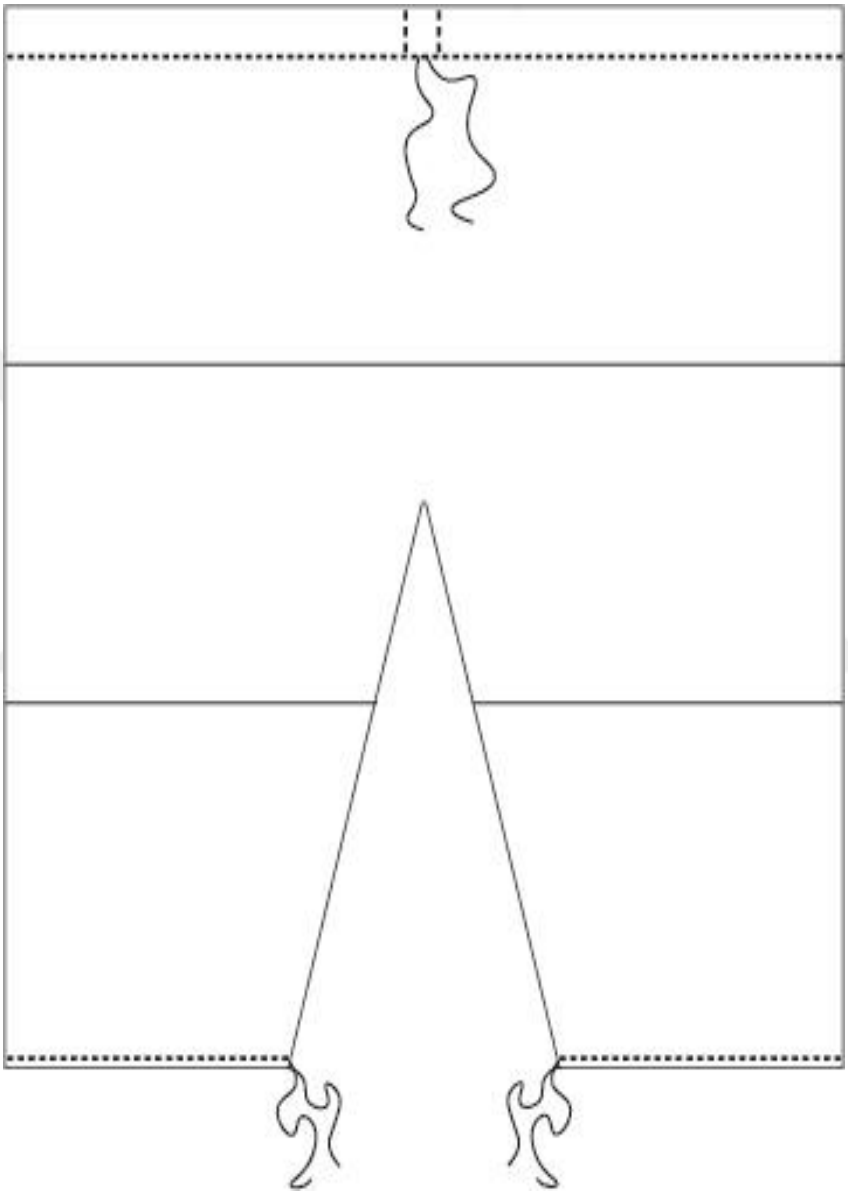
Katalog: K. M. K. G. 4 **Fotoğraf. No: 85**

Fotoğraf 85: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 4 **Çizim. No: 4**

Çizim 4: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 4

Eserin Adı: Gelin Şalvarı (Don)

Eserin Geldiği Yer: Makedonya-Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Paçalı, Bol kesim, Beli uçkurlu

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 94 cm, Boy: 82 cm, Bel 32 cm.

Eser Sahibi: Hüsniye Avukat

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dokuması, El dikişi, Makine dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Pamuk iplik, Keten İplik, Uçkur (Bağ)

Eserde Kullanılan Dokuma: Bez ayağı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Siyah, Bordo, Krem

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin donunun diğer bir adı da yörede "Aşıklı Don" olarak bilinmektedir. Eserin boyu 82 cm, bel genişliği 55cm, kalça genişliği 94 cm'dir. Gelin şalvarı, iki farklı malzemeyle el tezgâhında ayrı ayrı dokunan kumaşların birleştirilmesiyle oluşmuştur (Bkz. Fotoğraf 86).

Fotoğraf 86: Gelin Şalvarı Ön Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu kumaşlar şalvarın kalça hizasında birleştirilmiştir. "Ak Kısım" olarak isimlendirilen ekru renkte 32 cm boyunda ek parça kumaş, donun (şalvarın) ön ve arka bedeninin üst kısmına yerleştirilmiştir (Bkz. Fotoğraf 87). Ekru renkte pamuk iplikle, bez ayağı tekniği

ile desensiz olarak dokunan bu kumaş şalvarın bel kısmından başlayarak kalça üstünde biter.

Fotoğraf 87: Gelin Şalvarı Ak Kısım

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Donun (şalvar) kalça hizasından aşağıya doğru inen 50 cm uzunluğundaki desenli kumaş, 26 cm ve 24 cm boyunda iki pamuklu kumaş parçasının birleşimiyle şalvarın (Taftalı don) sağ ve sol paçalarını oluşturmaktadır. Fotoğraf 88'de görülen paçada kullanılan kumaş, kırmızı, beyaz, lacivert, sarı renkte ve farklı kalınlıklardaki pamuk ipliklerle bez ayağı tekniği ile atkıdan renklendirilerek dokunmuştur.

Fotoğraf 88: Gelin Şalvarı Kumaş Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Donun belini istenilen genişlikte ayarlanması için, bel bölgesine 5 cm yüksekliğinde, ekru renkte düz kumaş parçası (kuşaklı model) dikilmiştir. Fotoğraf 89'da görülen şalvar paça yüksekliği ise, şalvarın paça kumaşının ucu 1,5 cm eninde, iç kısma doğru kıvrılarak katlanarak elde dikilmiş ve içerisinden 9 cm ip (uçkur) geçirilerek paça boyu ayarlanması sağlanmıştır.

Fotoğraf 89: Gelin Şalvarı Paça Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserin kumaş süslemesi, kırmızı, beyaz, lacivert, sarı renkte ve farklı kalınlıklardaki pamuk ipliklerle bez ayağı tekniği ile atkıdan renklendirilerek dokunmasıyla oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin donunun olumsuz faktörlerden dolayı kısmen yıpranmalar tespit edilmiştir. Özellikle şalvarın paça bölgesinde sökülmeler doku kaybı tespit edilmiştir. Bel kısmında bulunan geleneksel ip (uçkur) ise tamamen çıkartılmış ve yerine herhangi malzeme konulmamıştır.

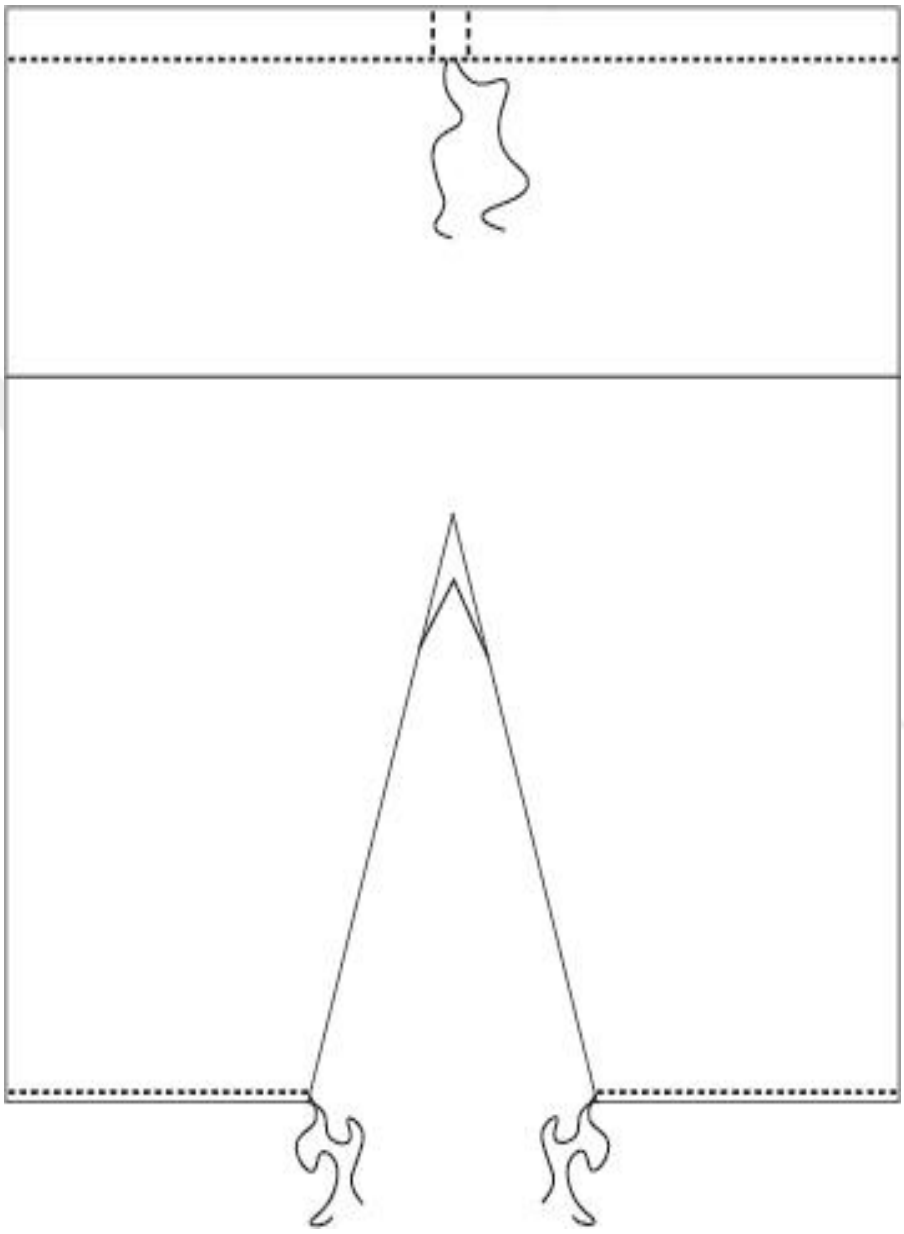
Katalog: K. M. K. G. 5 **Fotoğraf. No: 90**

Fotoğraf 90: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 5 **Çizim. No: 5**

Çizim 5: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: Katalog: K. M. K. G. 5

Eserin Adı: Gelin Şalvarı

Eserin Geldiği Yer: Makedonya, Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Paçalı, Bol kesim, Beli uçkurlu Gelin Şalvarı

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 78 cm, Boy: 92 cm,

Eser Sahibi: Ümman Yılmaz

Eserin Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek, Keten, Uçkur (Bağ)

Eserde Kullanılan Dokuma: Bez ayağı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kırmızı, Ekru

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Eserin Süslemesinde Motif Bulunmamaktadır.

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin donunun diğer bir adı da yörede "İpek Şalvar" olarak bilinmektedir. Eserin boyu 84 cm, bel genişliği 78 cm, kalça genişliği 92 cm'dir. Gelin şalvarı iki farklı kumaşın alt bedenin kalça hizasında birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Fotoğraf 91'de görülen şalvarın ön ve arka üst parça kumaşına "Ak Kısım" olarak isimlendirilen ekru renkte 28 cm boyunda ek parça kullanılmıştır. Ekru renk pamuk iplikle, bez ayağı tekniği ile desensiz olarak dokunan bu kumaş şalvara kalçadan bel bölgesine kadar yer almaktadır.

Fotoğraf 91: Gelin Şalvarı (Ak Kısım)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 92'de görülen şalvarın kalça hizasından aşağıya doğru inen desenli kumaşın boyu ise 64 cm'dir. Donun belini istenilen genişlikte ayarlanması için, bel bölgesine 5 cm yüksekliğinde, ekru renkte düz kumaş parçası (kuşaklı model) dikilmiştir. Kumaş kaygan olmasından olayı astara el dikişi ile yorganlama yapılmıştır. Şalvarın ağ kısmından paçaya kadar uzanan kumaşın boyu ise 51 cm'dir. Şalvarın ağ kısmına 17 cm uzunluğunda dikey üçgen şeklinde eklemeler yapılmıştır.

Fotoğraf 92: Gelin Şalvarının Ağ Kısmında Görülen Eklemeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 93: Gelin Şalvarının Paçasında Kullanılan İplik (Uçkur)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İpek şalvar, sadece düğün günü veya kızın gelinliğini giydiği gün kullanılırdı. Gelin şalvarının kumaşının ince olmasından ve çabuk kırışması nedeniyle zamanla tercih edilmemeye başlanarak gelin donu olarak artık ipek kumaş yerine pamuk kumaştan üretilen don giyilmeye başlanmıştır. Ancak gelin donunun form, desen ve renk özelliği olduğu gibi korunmuştur.

Eserde süsleme olarak, boy uzunluğunun ayarlanması için paça kısmına sarı ve bordo renklerde iplikler (uçkur) bükülerek dıştan görünür bir şekilde dikilmiştir (Bkz. Fotoğraf 93, 94).

Fotoğraf 94: Gelin Şalvarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin donunun olumsuz faktörlerden dolayı kısmen yıpranmalar ve lekelenmeler tespit edilmiştir.

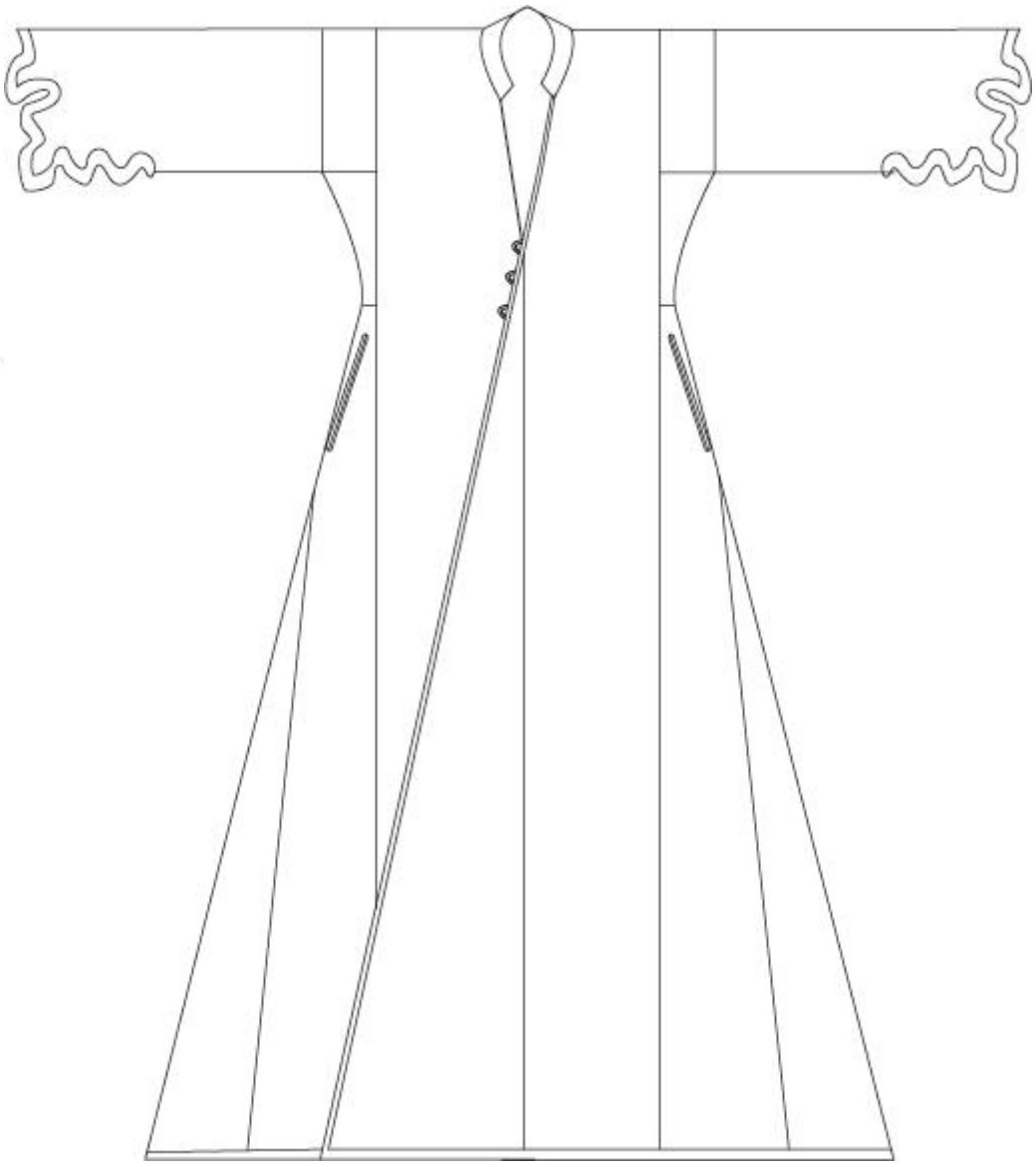
Katalog: K. M. K. G. 6 **Fotoğraf. No: 95**

Fotoğraf 95: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 6 **Çizim. No: 6**

Çizim 6: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 6 **Çizim. No: 7**

Çizim 7: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 6

Eserin Adı: Gelin Entarisi

Eserin Geldiği Yer: Makedonya Manastır-Kınalı

Eser Özelliği: Hakim Yak, Önden kruvaze, Uzun kollu

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 115 cm, Bel: 94 cm, Basen: 120, Etek genişliği: 227 cm

Eser Sahibi: Fatma Çoban

Eserin Dikim Özelliği: El dikişi, Sülfile[4], Tel Sarma

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek ve pamuk kumaş ve iplik, Altın Bakır Tel Kordon, Tırtıl, Biye, Tel İplik, Metal Pul, Bordür (Gaytan)

Eserde Kullanılan İşlemeler: Tel sarma, Tırtıl, Kordon Tutturma

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kırmızı

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel Motifler, Stilize Çiçek ve Yapraklar

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin entarisinin üst beden modeli, ön omuz bölgesinden, göğüs hizasına kadar 47 cm genişliğinde, düz olarak inmekte, göğüs hizasından aşağıya doğru ise genişleyerek çan şeklini almaktadır. Entarinin ön bedenini oluşturan sol ve sağ kumaş parçalarının birbiri üstüne kruvaze olarak kapanmasıyla meydana gelmiştir. Dışta kalan sol ön beden kumaşı, iki parça kumaşın yan yana birleştirilmesiyle meydana gelirken, içte kalan sağ ön parça da aynı şekilde iki kumaşın birleştirilmesiyle hazırlanmıştır. Entarinin her iki (ön-arka) beden kumaşının birleşimi, entarinin sağ ve sol yanlarına yerleştirilen, üçgen formdaki ilave iki kumaş parçasıyla yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 96).

[4] Kumaş kenarlarının sökülmesini veya iplik atmasını önlemek için yapılan bir dikiş işlemidir.

Fotoğraf 96: Gelin Entarisi Ön Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön bedenini oluşturan sağ ve sol kruvaze kumaş parçalarını ayrı ayrı incelersek; Sol üst beden kumaşı (dışta kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 91 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğme iliğine (sol yaka) kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 115 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Fotoğraf 97'de görülen sağ üst beden kumaşı (içte kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 91 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğmeye kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 115 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Fotoğraf 97: Gelin Entarisinin ön parçaları (sızan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin arka bedeni, 40 cm eninde, 115 cm boyundaki tek parça kumaştan meydana gelmiştir (Bkz. Fotoğraf 98).

Fotoğraf 98: Gelin Entarisi Arka Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin her iki yan beden kumaşında (sağ-sol) birer cep yer alır. Ancak kumaşta doku kayıpları ve yıpranmalar nedeniyle eser sahibi tarafından cepler gizli dikişle dikilerek kapatılmıştır. Entarinin ön bedenini oluşturan kumaş parçaları birbirine gizli dikiş tekniği ile kumaş kenarları iç tarafta kalacak şekilde elde dikilmiştir. Bu sayede kumaş bitiş yerlerinde atmalar oluşmamıştır (Bkz. Fotoğraf 99).

Fotoğraf 99: Gelin Entarisi Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entariyi oluşturan kumaş parçaları, kırmızı ipek ve pamuk iplikler kullanılarak elde farklı dikiş teknikleriyle birbirine birleştirilmiştir. Fotoğraf 100'de görülen entarinin iç beden temizliği, kırmızı renkte astarla kaplanarak, sürfile tekniğiyle elde dikilmiştir. İç astarında çok fazla yırtılma olması sebebiyle giysi kumaş renginden pamuklu bir kumaşla iç astar dikilerek yenilenmiştir.

Fotoğraf 100: Gelin Entarisi Astarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entari kumaşı dokunduktan sonra bu kumaş üzerine, bitkisel motifler işleme tekniğiyle elle işlenmiştir. İşlenen bu kumaş daha sonra gelin entarisi olarak dikilmiştir.

Fotoğraf 101'de görülen gelin entarisinin süslemesi, ön beden kumaş kenarından başlayarak, arka bedeni ve yaka kumaş ucunu da çevreleyen 0,50 cm genişliğinde sim kordonla yapılmıştır. Yöre halkı bu süsleme tekniğine (gaytan) olarak adlandırmaktadır. Gaytan balıksırtı şeklinde, sim iplikten yapılmış olup, altın sarısı rengindedir. Entarinin tüm beden kumaş kenarlarına, "gaytan" (sim kordon) ara dikişle monte edilmiştir.

Fotoğraf 101: Gelin Entarinde Kullanılan Gaytan (Kaytan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön ve arka beden birleşimi, entarinin sol ve sağ yanlarına yerleştirilen 47 cm eninde ve 81 cm boyunda, dik üçgen şeklindeki kumaş parçalarıyla oluşturulmuştur. Yöre halkı, bu üçgen formdaki ek kumaşlara "sızan" adını vermektedir. Bu ek iki dik üçgen formundaki kumaş parçaları, entarinin beden genişliğini sağlayarak çan formunu almasına neden olur (Bkz. Fotoğraf 102).

Fotoğraf 102: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar (Sızan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 103'de görülen Entarinin yakası, hâkim şeklindedir. Hâkim yaka 30 cm boyunda, 3 cm yüksekliğindedir. Yaka, ön açıklığı 29 cm boyunda V şeklindedir. Yaka kenar süsü olarak, 0,5 cm genişliğinde bir sıra sim kordon (Gaytan) sırma iplikle elde dikilerek monte edilmiştir. Gaytan, yaka birleşim yerinin 3 cm altından küçük teyeller şeklinde yorganlama tekniğiyle kumaşa dikilmiştir.

Fotoğraf 103: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar (Sızan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 104'de görülen entarinin ön yaka açıklığının kapanması için 5 cm aralıklarla yakanın sol kumaşına dört adet brit dikilmiştir. Britler giysi kumaş rengindeki pamuk iplikle tığ işi denilen teknikle elde zincir çekilip oluşturulmuş ve el dikişiyle monte edilmiştir. Entarinin düğmeleri günümüze kadar ulaşamadığı için inceleme yapılamamıştır.

Fotoğraf 104: Gelin Entarisinin Brit Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin omuz uzunluğu 16 cm'dir (Bkz. Fotoğraf 105). Entari bedenine, kol oyuntusu verilmeden, kol, takma kol tekniğiyle eklenmiştir. Fotoğraf 106'da görülen kol uzunluğu 60 cm, kol genişliği 33 cm.'dir. Entarinin manşet kısmında 21 cm uzunluğunda yırtmaç bulunmaktadır.

Fotoğraf 105: Gelin Entarisi Omuz Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 106: Gelin Entarisi Omuz Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İki kolun manşet ucunda ve yırtmacında asimetrik kesimde dilimler bulunmaktadır (Fotoğraf 106). Bu dilimler, sim kordon (gaytan) adı verilen balıksırtı örülmüş, 0,5 cm genişliğinde üç sıra sırma kordonla süslenmiştir. Kumaşa kordon (gaytan) çırpma dikiş tekniği ile yerleştirilmiş ve etrafına 1 cm genişliğinde yorganlama tekniği uygulanarak, kordon, kumaş üzerine sabitlenmiştir.

Fotoğraf 107: Gelin Entarisi Kol Manşeti

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 107'de görülen, entarinin sağ ve sol kol altlarına rahatlık ve hareket özgürlüğü sağlamak amacıyla 14 cm genişliğinde ve 16 cm uzunluğunda "kuş" (para) adı verilen entari kumaşından parçalar eklenmiştir. Her iki kol altında da bulunan bu kumaş parçaları entariye sonradan elde dikilerek eklenmiştir.

Fotoğraf 108: Kol Altında Görülen Kuş (Para)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinde kullanılan süslemeler: İpek entari kumaşı dokunduktan sonra işleme yapan kişi tarafından kumaş üzerine işlenecek desen çizilmiştir. Daha sonra sıra ile kasnağa aldığı kumaşa desenleri elde işlemektedir. Yapılan eser incelemelerinde gelin entari kumaşına uygulanan desenlerin bitkisel formlarda oldukları görülür. Bazı çiçeklerin yapraklarına sim telle sarma tekniği uygulanırken, çiçeğin ortasına yeşil renk ipek ipliğiyle sarma yapılmış ve ortasına gümüş tel (tırtıl) ile metal pul dikilmiştir (Bkz. Fotoğraf 108).

Fotoğraf 109: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entari kumaş süslemesinde yer alan diğer çiçek motiflerinde ise altın ve gümüş rengi "tırtıl" adı verilen ince tel ipliğin iğneye sarılarak oluşturulmuştur (Fotoğraf 109). Bu çiçek motiflerinin ortası, gümüş rengi demirden yapılmış ince düz pullar tutturulmuştur. Entaride kullanılan bu iki çiçek motifi, entarinin zarif ve göz alıcı görünümüne katkıda bulunarak, dikkat çekmektedir. Ayrıca gelin entarisine uygulanan gümüş ve altın tel tırtıllardan yapılmış çiçek motifleri, muhacirlerin geleneksel zanaatkârlık ve estetik anlayışın üst seviyede olduğunu bizlere göstermektedir.

Fotoğraf 110: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin süsleme kompozisyonunda aynı desenlerin tekrarı kullanılarak sonsuzluk prensibi oluşturulmuştur. Süslemeler, bitkisel motiflerden, stilize çiçek ve yapraklardan oluşmaktadır. Çiçek motifleri, gümüş rengi tellerle yapılan yapraklar birbirine bağlanmış ve böylece bütüncül bir kompozisyon oluşturulmuştur. Eserde stilize yaprakların ince, uzun ve geniş şekilde açılmasından dolayı süpürgeye benzetilmektedir. Fakat yöre halkı tarafından bilinen bir adı yoktur. Bu yapraklar, desenin derinliğini ve dinamizmini artırarak, kompozisyona zenginlik katmaktadır. Fotoğraf 110 ve 111'de görülen tel ipler, pamuklu kırmızı renkte dikiş ipliğiyle kumaşa tutturulmuş olup, bu yöntemle motiflerin sağlam ve dayanıklı olması sağlanmıştır. Ayrıca entarinin yaka, ön, arka beden ve kol yırtmacında farklı ölçülerde sim kordon kullanılmış ve kumaşa gizli dikişle dikilmiştir.

Fotoğraf 111: Gelin Entarisinde Görülen Süslemeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan araştırmalar sırasında entaride kullanılan desenler hakkında yöre halkı tarafından bilinen belirli bir isim tespit edilmemiştir. Ancak genel olarak tüm desenlere yöre halkı "Gül" olarak ifade etmektedir. Bu adlandırmayla çiçek motiflerinin zarif ve estetik yapısını yansıtıldığı tahmin edilmektedir.

Eserde görülen yıpranmalar**:** Gelin entarinin arka yaka bölgesinde kumaş lif kayıpları gözlemlenmiş, işlemelerde sökülmeler ve kopmalar tespit edilmiştir. Entarinin kumaş birleşim yerlerindeki dikişlerde yer yer sökülmeler görülür.

Fotoğraf 112'de görülen entari süslemesinde kullanılan sim kordonun (gaytan) orijinal olarak günümüze kadar ulaşan sadece kol ağızlarındaki kordon olduğu tespit edilmiştir. Entarinin ön, arka ve yaka bölgesinde kullanılan sim kordonun incelemeler sırasından elde edilen bilgiler; eser sahibi tarafından, yıpranma nedeniyle sökülerek yerine hazır alınan 0,5 cm genişliğinde altın rengi sentetik iplikten yapılmış, balıksırtı formda kordan dikilerek takıldı öğrenilmiştir. Eserin saklama koşullarının uygun olmaması nedeniyle gaytanda sökülme ve kararmalar gözlenmiştir.

Fotoğraf 112: Gelin Entarisi Sonradan Eklenen Gaytan (Kaytan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Olumsuz çevresel ve insan faktörlerinden dolayı eser kumaşında ve süslemelerde (Bkz. Fotoğraf 113, 114) yırtılma, kopma, sökülme ve renkte solma tespit edilmiştir. Özellikle kol ağızlarında ve cep bölgesinde kumaş doku kaybına neden olan erimeler gözlenmiştir. Yakanın arka bölgesinde yıpranmalar vardır. Entari özel günlerde giyilen giysi olmasından dolayı giyilmediği sürede saklanma koşullarının yetersiz olmasından dolayı yıpranmalar, kir ve lekelerin olduğu tahmin edilmektedir.

Fotoğraf 113: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 114: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan eser analizinde gelin entarisinin iç astarının orijinal olmadığı tespit edilmiştir. Eser sahibi ile yapılan görüşmede iç astarda oluşan yırtılma nedeniyle iç astar değiştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Entarinin iç kaplaması sonradan giysi renginde pamuklu bir kumaşla yapılmıştır. Ayrıca sağ ve sol, kol altlarında yer alan üçgen formdaki kuş (para) adı verilen kumaş parçaları da iç astarda kullanılan kırmızı kumaşa sonradan eklenerek dikilmiştir.

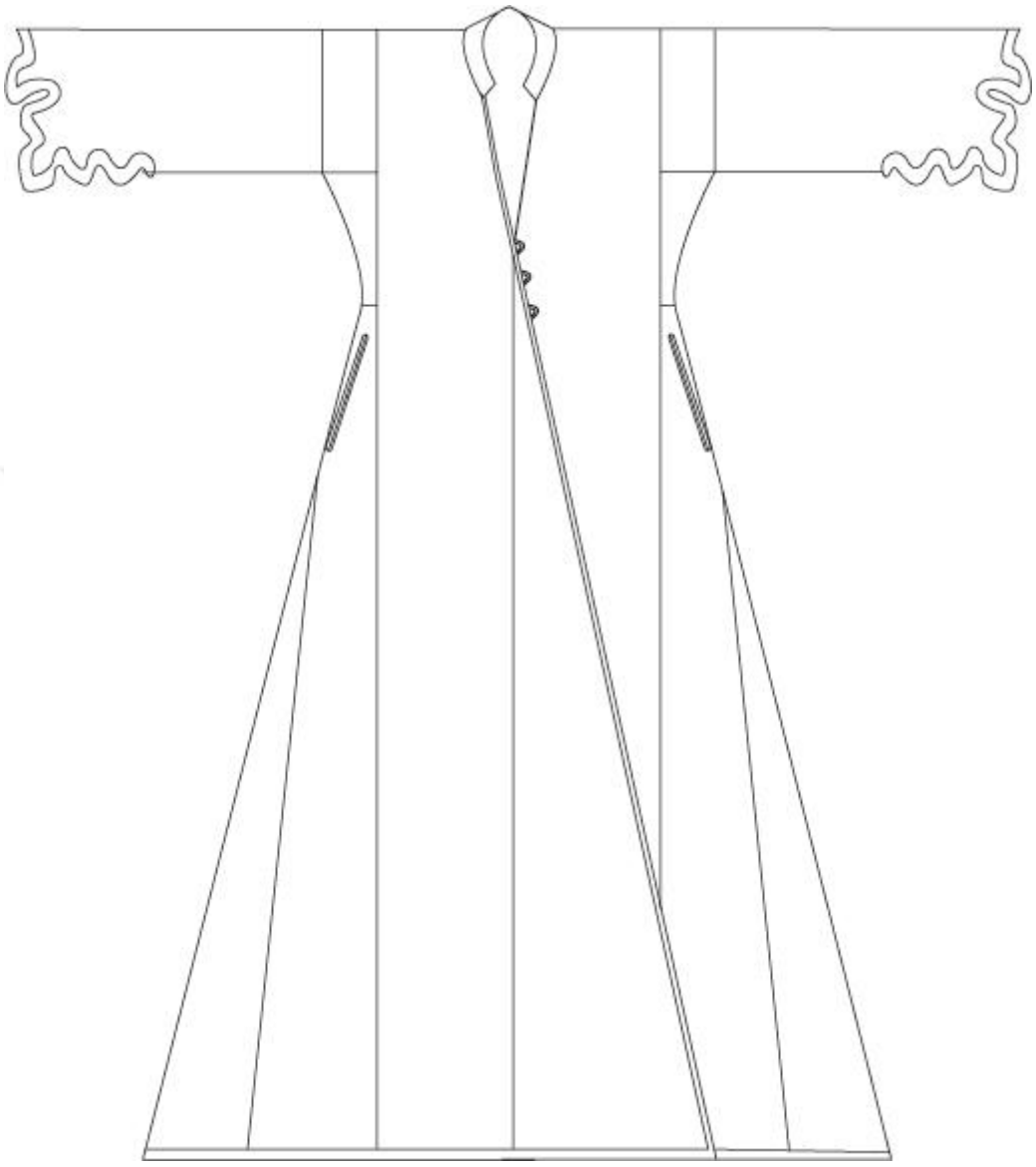
Katalog: K. M. K. G. 7 **Fotoğraf. No: 115**

Fotoğraf 115: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

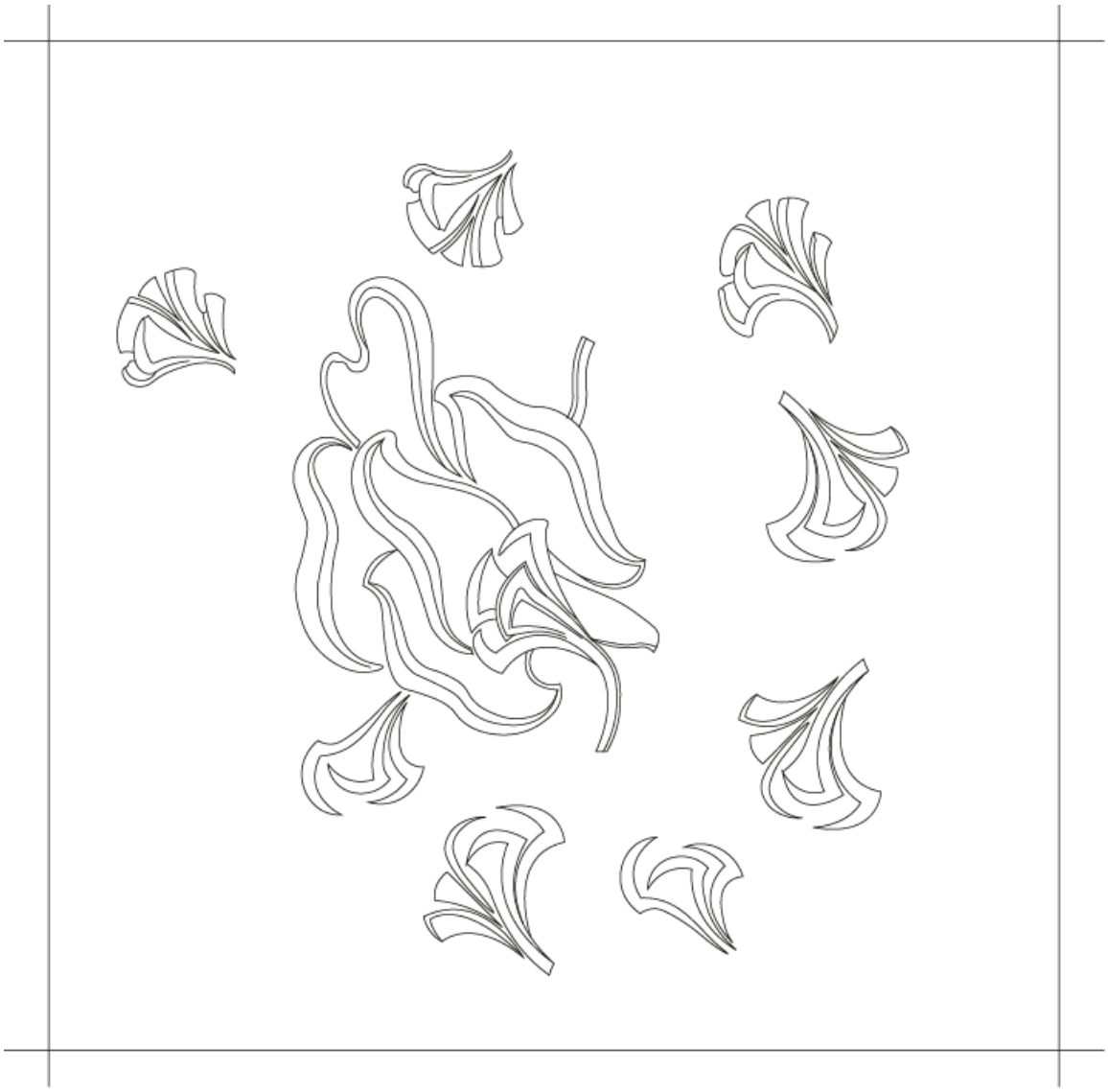
Katalog: K. M. K. G. 7 **Çizim. No: 8**

Çizim 8: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 7 **Çizim. No: 9**

Çizim 9: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 7

Eserin Adı: Gelin Entarisi

Eserin Geldiği Yer: Makedonya – Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Hakim Yaka, Önden Kruvaze, Uzun Kollu

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 117 cm. Bel: 100 cm. Basen: 120 Etek genişliği: 200 cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eserin Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek ve Pamuk Kumaş, Bordur (Gaytan), Biye

Eserde Kullanılan Dokuma: Dimi Dokuma

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kırmızı

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel Motifler, Stilize Çiçekler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin entarisinin üst beden modeli, ön omuz bölgesinden göğüs hizasına kadar 47 cm eninde, düz olarak inmekte, göğüs hizasından aşağıya doğru ise genişleyerek çan şeklini almaktadır. Entarinin ön bedenini oluşturan sol ve sağ kumaş parçalarının birbiri üstüne kruvaze olarak kapanmasıyla meydana gelmiştir. Dışta kalan sol ön beden kumaşı, iki parça kumaşın yan yana birleştirilmesiyle meydana gelirken, içte kalan sağ ön parça da aynı şekilde iki kumaşın birleştirilmesiyle hazırlanmıştır. Entarinin her iki (ön-arka) beden kumaşının birleşimi, entarinin sağ ve sol yanlarına yerleştirilen, üçgen formdaki ilave iki kumaş parçasıyla yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 116).

Fotoğraf 116: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön bedenini oluşturan sağ ve sol kruvaze kumaş parçalarını ayrı ayrı incelersek; Sol üst beden kumaşı (dışta kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 23 cm eninde ve 90 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğme iliğine (sol yaka) kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 117 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine dikdörtgen formda kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Sağ altta beden kumaşı (içte kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 23 cm eninde ve 90 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğmeye kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 117 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Fotoğraf 117'de görülen entarinin arka bedeni, 40 cm eninde, 117 cm boyundaki tek parça kumaştan meydana gelmiştir.

Fotoğraf 117: Gelin Entarisi Arka Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 118'de görülen gelin entarisinin her iki yan beden kumaşında (sağ-sol) 15 cm boyunda birer cep yer alır. Bu ceplerin etrafı, bir sıra gaytan adı verilen ince sırma iplikten yapılan bordürle süslenmiştir. Cep bölümünün iç kısmında astar kumaşı kullanılmıştır.

Fotoğraf 118: Gelin Entarisinin Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön bedenini oluşturan kumaş parçaları birbirine gizli dikiş tekniği ile kumaş kenarları iç tarafta kalacak şekilde elde dikilmiştir. Bu sayede kumaş bitiş yerlerinde atmalar oluşmamıştır.

Entariyi oluşturan kumaş parçaları, kırmızı pamuk iplik kullanılarak elde farklı dikiş teknikleriyle birbirine birleştirilmiştir. Fotoğraf 119'da görülen entarinin iç beden temizliği, somon renkte astarla kaplanarak elde sürfile tekniğiyle dikilmiştir. İç astarında kesimi gelin entarisi ile aynıdır.

Entarinin iç beden temizliği, kırmızı renkte astarla kaplanarak, sürfile tekniğiyle elde gaytana tutturulmuştur (Bkz. Fotoğraf 120). Ayrıca, astarın 1 cm içerisinden, kayması önlemek için yorganlama tekniği kullanılmıştır.

Fotoğraf 119: Gelin Entarisinin Astar Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 120: Gelin Entarisinde Kullanılan Astarın Dikim Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin süslemesi, ön beden kumaş kenarından başlayarak, arka bedeni ve yaka kumaş ucunu da çevreleyen 0,50 cm genişliğinde sim kordonla yapılmıştır. Yöre halkı bu süsleme tekniğine "gaytan" olarak adlandırmaktadır. Gaytan balıksırtı şeklinde, sim

iplikten yapılmış olup, altın sarısı rengindedir. Entarinin tüm beden kumaş kenarlarına, "gaytan" (sim kordon) ara dikişle monte edilmiştir.

Fotoğraf 121'da görülen entarinin ön, arka bedeni birbirine,44 cm genişliğinde ve 72 cm uzunluğundaki, sol ve sağ yan bedeni oluşturan dik üçgen şeklindeki kumaş parçalarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yöre halkı, bu üçgen formdaki ek kumaşlara "sızan" adını vermektedir. Bu ek iki dik üçgen formundaki kumaş parçaları, entarinin beden genişliğini sağlayarak çan formunu almasına neden olur.

Fotoğraf 121: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 122'de görülen entarinin yakası, hâkim şeklindedir. Hakim yaka 30 cm boyunda, 3 cm yüksekliğindedir. Yaka, ön açıklığı 29 cm boyunda V şeklindedir. Yaka kenar süsü olarak, 0,5 cm genişliğinde bir sıra sim kordon (Gaytan) sırma iplikle elde dikilerek monte edilmiştir. Gaytan, yaka birleşim yerinin 3 cm altından küçük teyeller şeklinde yorganlama tekniğiyle kumaşa dikilmiştir.

Fotoğraf 122: Gelin Entarisi Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 123'de görülen entarinin ön yaka açıklığının kapanması için, yakanın sol tarafına 5 cm aralıklarla dört adet brit dikilmiştir. Britler, sarı renkte pamuk iplikle tığ işi tekniği kullanılarak elde zincir çekilip oluşturulmuş ve el dikişiyle monte edilmiştir. Britlerin karşısına gelen düğmeler ise sarı renkte pamuk iplikle tığ işi tekniği kullanılarak yuvarlak formda yapılmış ve gelin entarisine el dikişi ile monte edilmiştir.

Fotoğraf 123: Gelin Enatarisi Düğmeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin omuz genişliği 15,5 cm'dir. Entari bedenine kol oyuntusu verilmeden, kol, takma kol tekniğiyle eklenmiştir. Kol uzunluğu 60 cm, kol genişliği 33 cm.'dir. Entarinin manşet kısmında 21 cm uzunluğunda yırtmaç bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 124).

Fotoğraf 124: Gelin Entarisinin Manşetinde Bulunan Yırtmaç

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İki kol manşet ucunda ve yırtmacında asimetrik kesimde dilimler bulunmaktadır (Fotoğraf 125, 126). Bu dilimler, sim kordon (gaytan) adı verilen balıksırtı örülmüş, 0,5 cm genişliğinde üç sıra sırma kordonla süslenmiştir. Kumaşa kordon (gaytan) çırpma dikiş tekniği ile yerleştirilmiş ve etrafına 1 cm genişliğinde yorganlama tekniği uygulanarak, kordon, kumaş üzerine sabitlenmiştir.

Fotoğraf 125: Gelin Entarisinin Manşetinde Bulunan Yırtmaç

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 126: Gelin Entarisini Manşetin İç Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 127'de görülen, entarinin sağ ve sol kol altlarına rahatlık ve hareket özgürlüğü sağlamak amacıyla 14 cm genişliğinde ve 16 cm uzunluğunda "kuş" (para) adı verilen

entari kumaşından parçalar eklenmiştir. Her iki kol altında da bulunan bu kumaş parçaları entariye sonradan elde dikilerek eklenmiştir.

Fotoğraf 127: Gelin Entarisinde Uygulanan Kuş (Para)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinde kullanılan süslemeler: Entari kumaşı damask adı verilen teknikte ipek iplikle dokunmuştur. Kumaşta bulunan çiçek motiflerinde kullanılan farklı örgüler (dimi dokuma tekniği) kumaşa boyut verilmiştir.

Süsleme de bitkisel motiflere yer verilmiştir. Stilize edilmiş lale motiflerine benzeyen bu motifler, belli aralıklarda kumaşta tekrar etmektedir (Bkz. Fotoğraf 128).

Fotoğraf 128: Gelin Entarisinde Kullanılan Motif Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin süsleme kompozisyonunda aynı desenlerin tekrarı kullanılarak sonsuzluk prensibi oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Fotoğraf 129'da görülen gelin entarisinin arka bedende kısmında lekelenmeler görülmektedir. Lekelenmeler yaka altında başlayarak, sırt kısmında yoğunlaşmaktadır. Entarinin omuz bölümünde ve koltuk altlarında da lekelenmelere rastlanmıştır. Bu lekelenmeler kullanım şeklinden kaynaklanmaktadır.

Fotoğraf 129: Gelin Entarisinin Arka Bedende Görülen Lekelenmeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarinin arka yaka bölgesinde kumaş lif kayıpları gözlemlenmiş, işlemelerde sökülmeler ve kopmalar tespit edilmiştir. Entarinin kumaş birleşim yerlerindeki dikişlerde yer yer sökülmeler görülür.

Fotoğraf 130'da görülen entarinin astarında cebin bulunduğu bölümlerde yoğun olarak lekelenmeler görülmektedir.

Fotoğraf 130: Gelin Entarisinin Astarında Gözlemlenen Lekelenmeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 131 ve 132'de görülen, kol ağızlarında lif kayıpları, dirsek bölümlerinde ise doku kaybından kaynaklanan erimeler görülmektedir. Cebin bulunduğu kısımlarda sürtünmeye bağlı doku kayıpları gözlenmektedir. Aynı şekilde koltuk altlarında da kumaşta yıpranmalar mevcuttur. Olumsuz insan faktörleri görülen eserde restorasyon veya konservasyon gibi ek hiçbir işlem tespit edilmemiştir.

Fotoğraf 131: Entarinin Kolunda Gözlemlenen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 132: Entarinin Kolunda Gözlemlenen Lif Kayıpları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

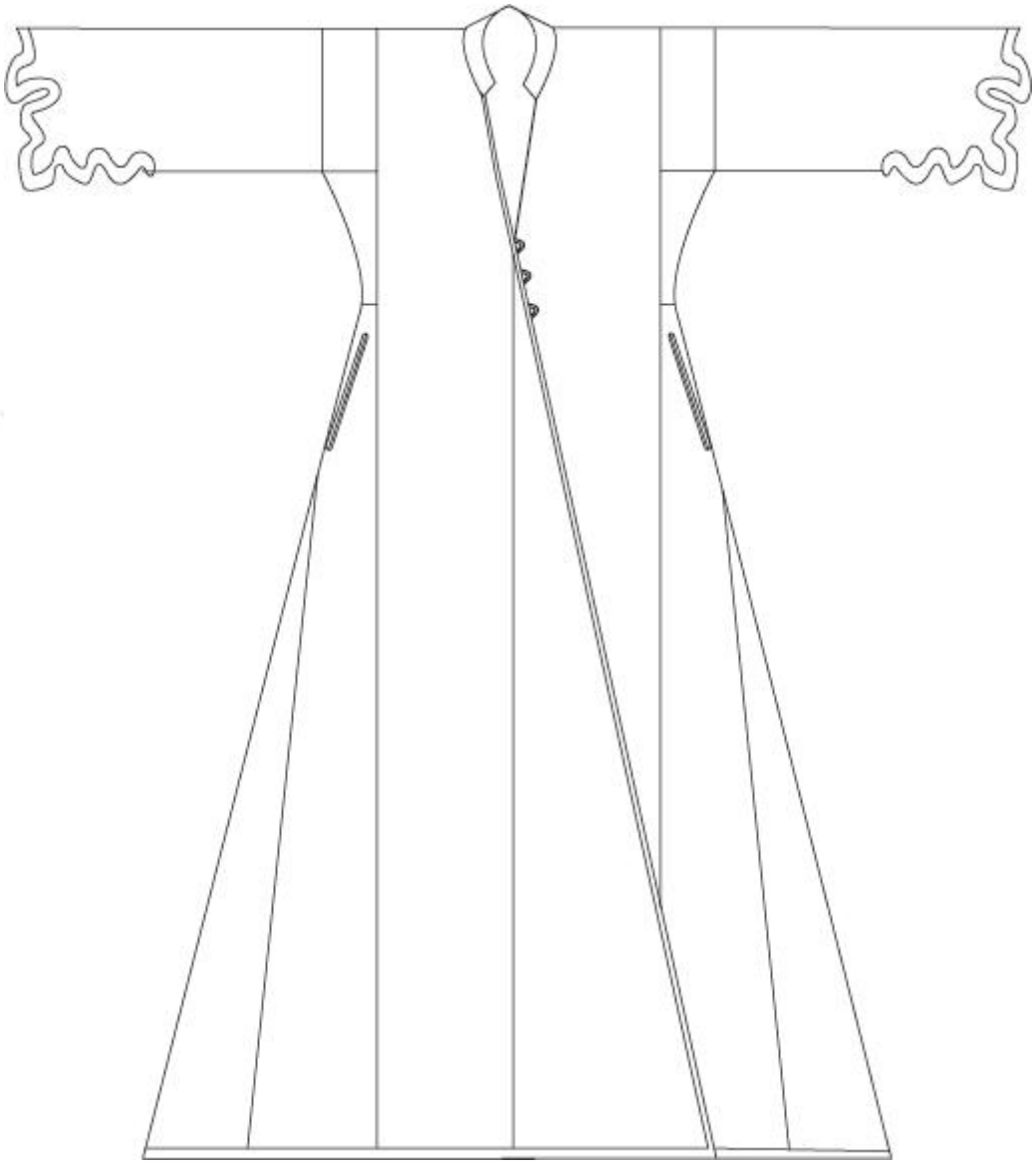
Katalog: K. M. K. G. 8 **Fotoğraf. No: 133**

Fotoğraf 133: Gelin Entarisini

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 8 **Çizim. No: 10**

Çizim 10: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 8 **Çizim. No: 11**

Çizim 11: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 8

Eserin Adı: Gelin Entarisi

Eserin Geldiği Yer: Makedonya Kınalı- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Hakim Yaka, Önden Kruvaze, Uzun Kollu

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 115 cm. Bel: 100 cm. Basen: 120 Etek genişliği: 200 cm.

Eser Sahibi: Gülsüm Ortabağ

Eserin Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek, Pamuk Kumaş, Altın ve Gümüş İplik, Bakır Tel, Kordon (Gaytan), Tırtıl, Metal Pul, Biye

Eserde Kullanılan İşlemeler: Aplike, Tel sarma

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kırmızı

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifleri: Bitkisel Motifler, Stilize Çiçek ve Yapraklar

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin entarisinin üst beden modeli, ön omuz bölgesinden göğüs hizasına kadar 33 cm genişliğinde, düz olarak inmekte, göğüs hizasından aşağıya doğru ise genişleyerek çan şeklini almaktadır. Entarinin ön bedeni, ön bedenin sol ve sağ kumaş parçalarının birbiri üstüne binecek biçimde (kruvaze) kapanmasıyla meydana gelmiştir. Dışta kalan sol ön beden kumaşı, iki parça kumaşın yan yana birleştirilmesiyle oluşmuştur. İçte kalan, sağ ön beden kumaşı da iki parça kumaşın yan yana dikilmesiyle oluşturulmuştur. Entarinin her iki (ön-arka) beden kumaşının birleşimi, entarinin sağ ve sol yanlarına yerleştirilen, üçgen formdaki ilave iki kumaş parçasıyla yapılmıştır. Entarinin ön bedenini oluşturan sağ ve sol kruvaze kumaş parçalarını ayrı ayrı incelersek; Sol üst beden kumaşı (dışta kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 82 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğme iliğine (sol yaka) kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 22,5 cm genişliğinde, 117 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Sağ üst beden kumaşı (içte kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 115 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğmeye kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 22,5cm genişliğinde, 115 cm uzunluğunda

dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır (Bkz. Fotoğraf 134, 135).

Fotoğraf 134: Gelin Entarisini Ön Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 136'da görülen entarinin arka bedeni, 45 cm eninde, 115 cm boyundaki tek parça kumaştan meydana gelmiştir.

Fotoğraf 135: Gelin Entarisini Arka Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 136: Gelin Entarisini Oluşturan Parçalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 137 ve 138'de görülen gelin entarisinin her iki yan beden kumaşında birer cep vardır. 15 cm uzunluğunda olan cepler gizli cep uygulanmıştır. Bu ceplerin etrafı, bir sıra

gaytan adı verilen ince sırma iplikten yapılan bordürle süslenmiştir. Cep bölümünün iç kısmında kırmızı renk farklı bir kumaş ve iç somon rengi astarı kullanılmıştır. Entarinin ön bedenini oluşturan kumaş parçaları birbirine gizli dikiş tekniği ile kumaş kenarları iç tarafta kalacak şekilde elde dikilmiştir. Bu sayede kumaş bitiş yerlerinde atmalar oluşmamıştır.

Fotoğraf 137: Gelin Entarisi Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 138: Gelin Entarisi Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entariyi oluşturan kumaş parçaları, kırmızı pamuk iplik kullanılarak elde farklı dikiş teknikleriyle birbirine birleştirilmiştir. Fotoğraf 137'de görülen entarinin iç beden temizliği, somon renkte astarla kaplanarak elde sürfile tekniğiyle dikilmiştir.

Fotoğraf 139: Gelin Entarisi Astarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entari kumaşı dokunduktan sonra elde desen işlemesi yapılmış ve daha sonra bu işli kumaştan gelin entarisi dikilmiştir. Gelin entarisinin süslemesi, ön beden kumaş kenarından başlayarak, arka bedeni ve yaka kumaş ucunu da çevreleyen 0,50 cm genişliğinde sim kordonla yapılmıştır. Yöre halkı bu süsleme tekniğine "gaytan" olarak adlandırmaktadır. Gaytan balıksırtı şeklinde, sim iplikten yapılmış olup, altın sarısı rengindedir. Entarinin tüm beden kumaş kenarlarına, "gaytan" (sim kordon) ara dikişle monte edilmiştir.

Entarinin ön, arka bedeni birbirine,33 cm genişliğinde ve 72 cm uzunluğundaki, sol ve sağ yan bedeni oluşturan dik üçgen şeklindeki kumaş parçalarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yöre halkı, bu üçgen formdaki ek kumaşlara "sızan" adını vermektedir. Bu ek iki dik üçgen formundaki kumaş parçaları, entarinin beden genişliğini sağlayarak çan formunu almasına neden olur.

Fotoğraf 140'da görülen entarinin yakası hakim şeklindedir. Hakim yaka 30 cm boyunda, 2 cm yüksekliğindedir. Hakim yakanın ön açıklığı 33 cm uzunluğunda, V şeklindedir. Yaka kenar süsü olarak, 0,5 cm genişliğinde iki sıra sim kordon (Gaytan) sırma iplikle

elde dikilerek monte edilmiştir. Gaytan, yaka birleşim yerinin 3 cm altından küçük teyeller şeklinde yorganlama tekniğiyle kumaşa dikilmiştir.

Fotoğraf 140: Gelin Entarisinin Yakası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön yaka açıklığının kapanması için 5 cm aralıklarla yakanın sol kumaşına dört adet brit dikilmiştir. Britler giysi sarı renkte pamuk iplikle tığ işi denilen teknikle elde zincir çekilip oluşturulmuş ve el dikişiyle monte edilmiştir. Britlerin karşısına gelen düğmeler ise sarı renkte pamuk ipliği ile tığ işi tekniği kullanılarak yuvarlak formda yapılmış ve gelin entarisine el dikişi ile monte edilmiştir.

Gelin entarisinin omuz genişliği 16 cm'dir (Bkz. Fotoğraf 141). Entari bedenine kol oyuntusu verilmeden, kol, takma kol tekniğiyle eklenmiştir. Kol uzunluğu 60 cm, kol genişliği 32 cm'dir. Entarinin manşet kısmında 21 cm uzunluğunda yırtmaç bulunmaktadır.

Fotoğraf 141: Gelin Entarisi Kolu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İki kol manşet ucunda ve yırtmacında asimetrik kesimde dilimler bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 142- 143). Bu dilimler, sim kordon (gaytan) adı verilen balıksırtı örülmüş, 0,5 cm genişliğinde iki sıra sırma kordonla süslenmiştir. Kumaşa kordon (gaytan) çırpma dikiş tekniği ile yerleştirilmiş ve etrafına 1 cm genişliğinde yorganlama tekniği uygulanarak, kordon, kumaş üzerine sabitlenmiştir. Kol yırtmaçlarının iç kısmı 10 cm uzunluğunda kırmızı renkte farklı bir kumaştan kullanılmıştır.

Fotoğraf 142: Gelin Entarisi Kol Manşeti

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 143: Gelin Entarisi Kol Manşeti

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin sağ ve sol kol altlarına rahatlık ve hareket özgürlüğü sağlamak amacıyla 14 cm genişliğinde ve 16 cm uzunluğunda "kuş" (para) adı verilen entari kumaşından parçalar eklenmiştir. Her iki kol altında da bulunan bu kumaş parçaları entariye sonradan elde dikilerek eklenmiştir.

Gelin entarisinde kullanılan süslemeler: İpek entari kumaşı dokunduktan sonra işlenmektedir. Kumaşa işleme yapan kişi önce işleyeceği deseni kumaşa çizer. Daha sonra sıra ile kasnağa aldığı kumaşa desenleri elde işler.

Fotoğraf 144: Gelin Entarisi Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan eser incelemelerinde, gelin entarisi kumaşına uygulanan desenlerin bitkisel formlarda olduğu görülmektedir. Bu bitkisel motifler, entarinin estetik ve sanatsal değerini artırmaktadır. Fotoğraf 144'de görülen çiçeğin yapraklarına sim telle sarma tekniği uygulanırken, bulut şeklindeki bir motifin içine yeşil renkli ipek kumaş ile aplike yapılmıştır. Aplikenin iç kısmı tırtıllarla süslenmiş ve ortasına metal pul dikilmiştir. Bu teknik, gelin entarisine hem derinlik hem de zenginlik katmaktadır.

Gelin entarisi kumaş süslemesinde yer alan diğer çiçek motiflerinde ise altın renkte tel sarma tekniği kullanılarak stilize dallar ve çiçekler işlenmiştir. Yaprakların ve dalların uçlarına metal pullar dikilmiştir. Bu detaylar, gelin entarisinin hem zengin bir görsel estetik sunmasını hem de geleneksel el sanatlarının inceliklerini yansıtmasını sağlamaktadır.

Fotoğraf 145: Gelin Entarisi İşleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin süsleme kompozisyonunda aynı desenlerin tekrarı kullanılarak sonsuzluk prensibi oluşturulmuştur. Süslemeler, bitkisel motiflerden, stilize çiçek, bulut motifi ve yapraklardan oluşmaktadır. Çiçek motifleri ve bulut motifleri gümüş rengi tellerle yapılan yapraklar birbirine bağlanmış ve böylece bütüncül bir kompozisyon oluşturulmuştur. Bu yapraklar, desenin derinliğini ve dinamizmini artırarak kompozisyona zenginlik katmaktadır. Fotoğraf 145'de görülen tel ipler, pamuklu beyaz renkte dikiş ipliğiyle

kumaşa tutturulmuş olup, bu yöntemle motiflerin sağlam ve dayanıklı olması sağlanmıştır. Ayrıca entarinin yaka, ön, arka beden ve kol yırtmacında farklı ölçülerde sim kordon kullanılmış ve kumaşa çırpma dikiş tekniği ile dikilmiştir.

Yapılan araştırmalar sırasında entaride kullanılan desenler hakkında yöre halkı tarafından bilinen belirli bir isim tespit edilmemiştir. Ancak genel olarak tüm desenlere yöre halkı "Gül" olarak ifade etmektedir. Bu adlandırmayla çiçek motiflerinin zarif ve estetik yapısını yansıtıldığı tahmin edilmektedir.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin entarisin her bölgesinde yoğun bir şekilde kumaş lif kayıpları gözlemlenmiş, işlemelerde sökülmeler ve kopmalar tespit edilmiştir. Entarinin kumaş birleşim yerlerindeki dikişlerde yer yer sökülmeler görülür.

Fotoğraf 146'da görülen, gelin entarisinin iç astarında yoğun lekelenmeler gözlemlenmiştir. Bu lekelenmelerin özellikle cep bölgesinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durumun nedeni, cep bölgesinin sık kullanılması ve taşınan nesnelerin sızıntısı da lekelenmelere neden olmuş olabilir. Cep bölgesindeki yoğun kullanım ve temas, kumaşın daha fazla aşınmasına ve dolayısıyla lekelenmelerin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu bulgular, giysinin kullanım alışkanlıkları ve muhafaza koşulları hakkında da bilgi sunmaktadır.

Fotoğraf 146: Gelin Entarisinde Görülen Lekeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Olumsuz çevresel ve insan faktörlerinden dolayı eser kumaşında ve süslemelerde yırtılma, kopma, sökülme ve renkte solma tespit edilmiştir. Fotoğraf 147'de görülen, kol ağızlarında ve cep bölgesinde kumaş doku kaybına neden olan erimeler gözlenmiştir. Yakanın arka bölgesinde yıpranmalar vardır. Entari özel günlerde giyilen giysi olmasından dolayı giyilmediği sürede saklanma koşullarının yetersiz olmasından dolayı yıpranmalar, kir ve lekelerin olduğu tahmin edilmektedir.

Fotoğraf 147: Gelin Entarisinde Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

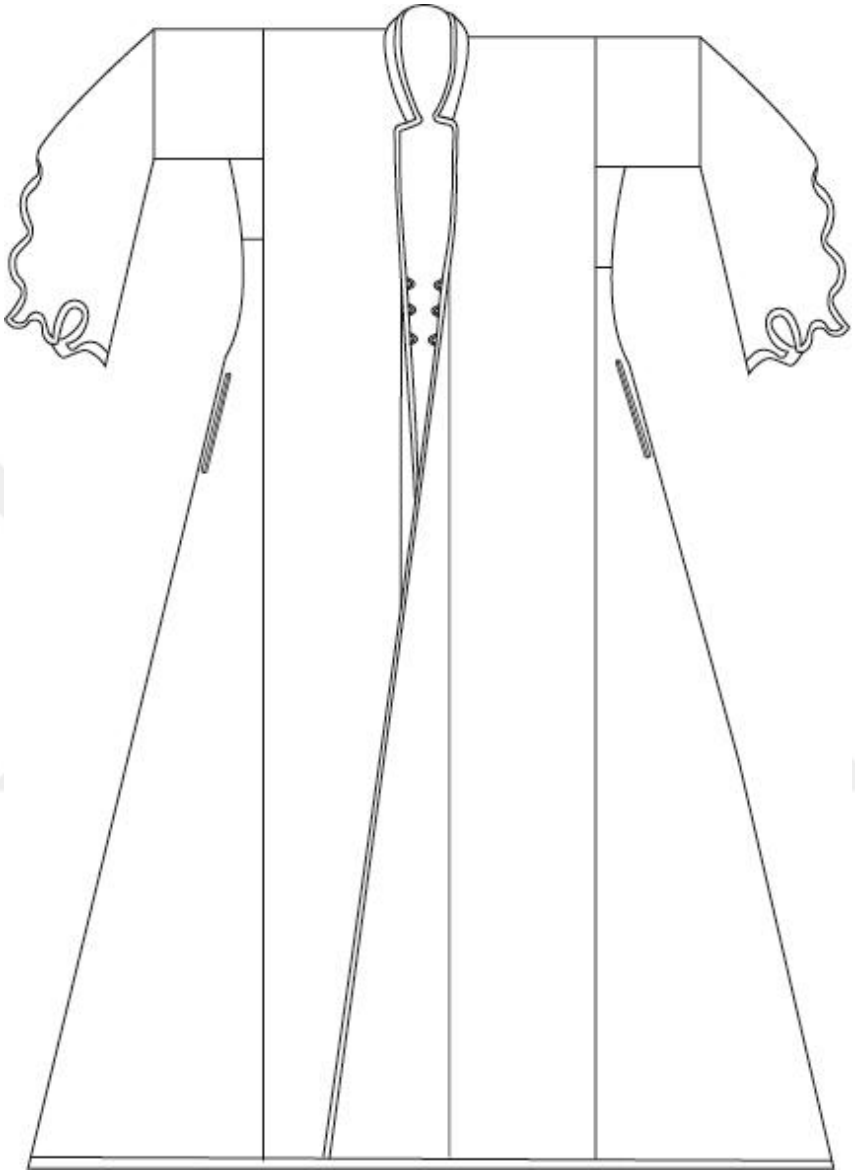
Katalog: K. M. K. G. 9 **Fotoğraf. No: 148**

Fotoğraf 148: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 9 **Çizim. No: 12**

Çizim 12: Gelin Entarisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 9 **Çizim. No: 13**

Çizim 13: Gelin Entarisinde Kullanılan Motifler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. G. 9

Eserin Adı: Gelin Entarisi

Eserin Geldiği Yer: Makedonya- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Hakim Yaka, Önden kruvaze, uzun kollu

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 114 cm. Bel: 94 cm. Basen: 120 Etek genişliği: 180 cm.

Eser Sahibi: Gülsüm Birinci ve Gelini Hanife Birinci

Eserin Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek ve Pamuk Kumaş ve Altın İplik, Bakır Tel, Bordür (Gaytan), Tırtıl, Biye, Metal Pul

Eserde Kullanılan İşlemeler: Aplike, Tel Sarma, Zincir İşi

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kırmızı, Mavi, Altın Sarısı

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel Motifler, Stilize Çiçek ve Yapraklar

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin entarisinin üst beden modeli, ön omuz bölgesinden göğüs hizasına kadar 47 cm genişliğinde, düz olarak inmekte, göğüs hizasından aşağıya doğru ise genişleyerek çan şeklini almaktadır. Entarinin ön bedenini oluşturan sol ve sağ kumaş parçalarının birbiri üstüne kruvaze olarak kapanmasıyla meydana gelmiştir. Dışta kalan sol ön beden kumaşı, iki parça kumaşın yan yana birleştirilmesiyle meydana gelirken, içte kalan sağ ön parça da aynı şekilde iki kumaşın birleştirilmesiyle hazırlanmıştır. Entarinin her iki (ön-arka) beden kumaşının birleşimi, entarinin sağ ve sol yanlarına yerleştirilen, üçgen formdaki ilave iki kumaş parçasıyla yapılmıştır.

Entarinin ön bedenini oluşturan sağ ve sol kruvaze kumaş parçalarını ayrı ayrı incelersek; Sol üst beden kumaşı (dışta kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 86 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğme iliğine (sol yaka) kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 114 cm uzunluğunda dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır.

Sağ üst beden kumaşı (içte kalan kumaş) iki parça kumaşın birleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu kumaş parçalarından ilki, 20 cm eninde ve 86 cm uzunluğunda olup, entarinin etek ucundan yukarıya doğru ön yakada yer alan düğmeye kadar dik üçgen formda uzanmaktadır. İkinci kumaş parçası ise 20 cm genişliğinde, 115 cm uzunluğunda

dikdörtgen formdaki kumaş etek ucundan omuz bölgesine doğru uzanır (Bkz. Fotoğraf 149).

Fotoğraf 149: Gelin Entarisi Ön Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 150'de görülen entarinin arka bedeni, 40 cm eninde, 115 cm boyundaki tek parça kumaştan meydana gelmiştir.

Fotoğraf 150: Gelin Entarisi Arka Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 151'de görülen gelin entarisinin her iki yan beden kumaşında birer cep vardır. 12,5 cm uzunluğunda olan cepler gizli cep uygulanmıştır. Bu ceplerin etrafı, ince sırma iplikten yapılan bordürle süslenmiştir. Ceplerin iç kısmı ise kırmızı pamuklu kumaş ile yorganlama dikiş tekniğiyle astarlanmıştır. Entarinin ön bedenini oluşturan kumaş parçaları birbirine gizli dikiş tekniği ile kumaş kenarları iç tarafta kalacak şekilde elde dikilmiştir. Bu sayede kumaş bitiş yerlerinde atmalar oluşmamıştır (Bkz. Fotoğraf 152).

Fotoğraf 151: Gelin Entarisi Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 152: Gelin Entarisi Cep Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 153'de görülen entariyi oluşturan kumaş parçaları, kırmızı pamuk iplik kullanılarak elde farklı dikiş teknikleriyle birleştirilmiştir. Entarinin iç beden temizliği, kırmızı renkte astarla kaplanarak elde sürfile tekniğiyle dikilmiştir.

Fotoğraf 153: Gelin Entarisi İç Astarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entari kumaşı dokunduktan sonra elde desen işlemesi yapılmış ve daha sonra entari dikilmiştir. Gelin entarisinin süslemesi, ön beden kumaş kenarından başlayarak, arka bedeni ve yaka kumaş ucunu da çevreleyen 0,50 cm genişliğinde sim kordonla yapılmıştır. Yöre halkı bu süsleme tekniğine "gaytan" olarak adlandırmaktadır. Fotoğraf 154'de görülen gaytan balıksırtı şeklinde, sim iplikten yapılmış olup, altın sarısı rengindedir. Entarinin tüm beden kumaş kenarlarına, "gaytan" (sim kordon) ara dikişle monte edilmiştir.

Fotoğraf 154: Gelin Entarisinde Kullanılan Sim Gaytan (Kaytan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin ön, arka bedeni birbirine, 22 cm genişliğinde ve 74 cm uzunluğundaki, sol ve sağ yan bedeni oluşturan dik üçgen şeklindeki kumaş parçalarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yöre halkı, bu üçgen formdaki ek kumaşlara "sızan" adını vermektedir. Bu ek iki üçgen kumaş parçaları, entarinin çan formunu korumak amacıyla etek ucundan bel hizasına kadar uzanan dik üçgen formdadır. Entarinin ön ve arka bedenini oluşturan bu kumaşlarda yan dikiş bulunmamaktadır.

Fotoğraf 155'de görülen entarinin yakası hakim şeklindedir. Hakim yaka 30 cm boyunda, 3 cm yüksekliğindedir. Hakim yakanın ön açıklığı 29 cm boyunda V şeklindedir. Yaka kenar süsü olarak, 0,5 cm genişliğinde bir sıra sim kordon (Gaytan) sırma iplikle elde dikilerek monte edilmiştir. Gaytan, yaka birleşim yerinin 3 cm altından küçük teyeller şeklinde yorganlama tekniğiyle kumaşa dikilmiştir.

Fotoğraf 155: Gelin Entarisi Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 156'da görülen entarinin ön yaka açıklığının kapanması için 5 cm aralıklarla yaka kumaşına karşılıklı düğme ve brit dikilmiştir. Britler turuncu renk pamuk iplikle tığ işi denilen teknikle elde zincir çekilip oluşturulmuş ve entarinin sol yaka açıklığı üzerine

el dikişiyle monte edilmiştir. Fotoğraf 157'de görülen britlerin karşısına (sağ yaka açıklığına) aynı renk iplikle tığ ile sık iğne tekniği uygulanarak düğmeler örülmüş ve el dikişiyle entariye monte edilmiştir.

Fotoğraf 156: Gelin Entarisi Brit Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 157: Gelin Entarisi Düğme Detayı.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin omuz genişliği 16,5 cm'dir (Bkz. Fotoğraf 158). Entari bedenine kol oyuntusu verilmeden, kol, takma kol tekniğiyle eklenmiştir. Kol uzunluğu 60 cm, kol

genişliği (16.5x16.5) 33 cm.'dir. Entarinin manşet kısmında 21 cm uzunluğunda yırtmaç bulunmaktadır.

Fotoğraf 158: Gelin Entarisi Omuzu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İki kol manşet ucunda ve yırtmacında asimetrik kesimde dilimler bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 159- 160). Bu dilimler, sim kordon (gaytan) adı verilen balıksırtı örülmüş, 0,5 cm genişliğinde üç sıra sırma kordonla süslenmiştir. Kumaşa kordon (gaytan) çırpma dikiş tekniği ile yerleştirilmiş ve etrafına 1 cm genişliğinde yorganlama tekniği uygulanarak, kordon, kumaş üzerine sabitlenmiştir. Kol bölgesindeki iç astarı değiştirilmiştir.

Fotoğraf 159: Gelin Entarisini Kol Manşet Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 160: Gelin Entarisini Kol Manşet Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 161'de görülen, entarinin sağ ve sol kol altlarına rahatlık ve hareket özgürlüğü sağlamak amacıyla 10 cm genişliğinde ve 16 cm uzunluğunda "kuş" (para) adı verilen entari kumaşından parçalar eklenmiştir. Her iki kol altında da bulunan bu kumaş parçaları entariye sonradan elde dikilerek eklenmiştir.

Fotoğraf 161: Gelin Entarisini Kol Altında Bulunan Kuş (Para)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinde kullanılan süslemeler: İpek entari kumaşı dokunduktan sonra işlenmektedir. Kumaşa işleme yapan kişi önce işleyeceği deseni kumaşa çizmiş daha sonra sıra ile kasnağa aldığı kumaşa desenleri elde işlemiştir.

Yapılan eser incelemelerinde gelin entari kumaşına uygulanan desenlerin bitkisel formlarda oldukları görülür. En dikkat çekici süslemelerden biri, mavi kumaş ile aplike yapılan stilize yaprak motifleridir (Bkz. Fotoğraf 162). Bu aplike motifler, tel sarma yöntemiyle kumaşa monte edilmiştir. Stilize yaprak motiflerinin iç kısmında yer alan çiçek motifleri, ince tel iplikler iğneye sarılarak "tırtıl" adı verilen süsleme tekniğiyle oluşturulmuştur. Yaprak motifinde ayrıca altın rengi demir pullar kullanılmıştır. Yaprakların sivri uç kısımları ön beden de yukarı, arka bedende aşağıya bakan şekilde, entari kumaşına yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 162: Gelin Entarisi Süsleme Kullanılan Yaprak Motifi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin süsleme kompozisyonunda aynı desenlerin tekrarı kullanılarak sonsuzluk prensibi oluşturulmuştur. Süslemeler, bitkisel motiflerden, stilize çiçek ve yapraklardan oluşmaktadır. Gelin entarisinde yer alan aplike yaprakların etrafı farklı büyüklükte stilize papatya, lale, yaprak, dal gibi bitkisel formda motiflerle süslenmiştir (Bkz. Fotoğraf 163-164). Bu motifler altın renkte sim ipin zincir işi tekniği ile elde kumaşa işlenmesiyle oluşturulmuştur. Süslemelerin aralarına ayrıca elde dikilerek demir pullar yerleştirilmiştir. Ayrıca entarinin yaka, ön, arka beden ve kol yırtmacında farklı ölçülerde sim kordon kullanılmış ve kumaşa gizli dikişle dikilmiştir.

Fotoğraf 163: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 164: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan araştırmalar sırasında entaride kullanılan desenler hakkında yöre halkı tarafından bilinen belirli bir isim tespit edilmemiştir. Ancak genel olarak tüm desenlere yöre halkı "Gül" olarak ifade etmektedir. Bu adlandırmayla çiçek motiflerinin zarif ve estetik yapısını yansıtıldığı tahmin edilmektedir.

Eserde Görülen Yıpranmalar**:** Gelin entarisi üzerinde yapılan incelemeler sonucunda; Gelin entarisin de yırtılma, kumaş dokusunda ise parçalanma, lif kayıpları erimeler

görülmektedir. Fotoğraf 165 ve 166'da görülen kol ağızlarında ve cep yerlerinde doku kaybına neden olan erimeler çok fazladır.

Fotoğraf 165: Gelin Entarisi Yerlerinde Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 166: Gelin Entarisini Kol Ucunda Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Entarinin süslemesinde kullanılan bordür (gaytan) orijinal olarak günümüze kadar gelebilmiştir. Ancak eserin saklama koşullarından dolayı gaytanda kararmalar gözlemlenmektedir. Deformasyonlar saklama koşullarındaki zararlı faktörlerden ve kullanım şeklinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Olumsuz çevresel ve insan faktörlerinden dolayı eser kumaşında ve süslemelerde (Bkz. Fotoğraf 167) yırtılma, kopma, sökülme ve renkte solma tespit edilmiştir. Yakanın arka bölgesinde yıpranmalar vardır. Entari özel günlerde giyilen giysi olmasından dolayı giyilmediği sürede saklanma koşullarının yetersiz olmasından dolayı yıpranmalar, kir ve lekelerin olduğu tahmin edilmektedir.

Fotoğraf 167: Gelin Entarisinin İşlemelerinde Gözlemlenen Sökülmeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan eser analizinde, gelin entarisinin iç astarının orijinal olduğu tespit edilmiştir. Ancak, astarın bazı bölümlerinde pembe renk kumaştan üç adet ekleme görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 168). Cebin astar kısımlarında yoğun lekelenmeler görülmektedir. Bu lekelenmeler, cep bölgesinin sık kullanımına ve taşınan nesnelerden kaynaklanan sürtünme ve temaslara bağlı olabilir (Bkz. Fotoğraf 169).

Fotoğraf 168: Gelin Entarisinin Astarında Bulunan Eklemeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 169: Gelin Entarisinin Astarında Görülen Lekeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 170'de görülen kol ağızlarında yer alan astara, 20 cm uzunluğunda pembe renk pamuklu kumaş sonradan ilave edilmiştir. Bu ekleme, muhtemelen kol ağızlarının aşınmasını önlemek veya estetik bir görünüm sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Fotoğraf 170: Gelin Entarisi Kol Uçlarına Yapılan Eklemeler.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

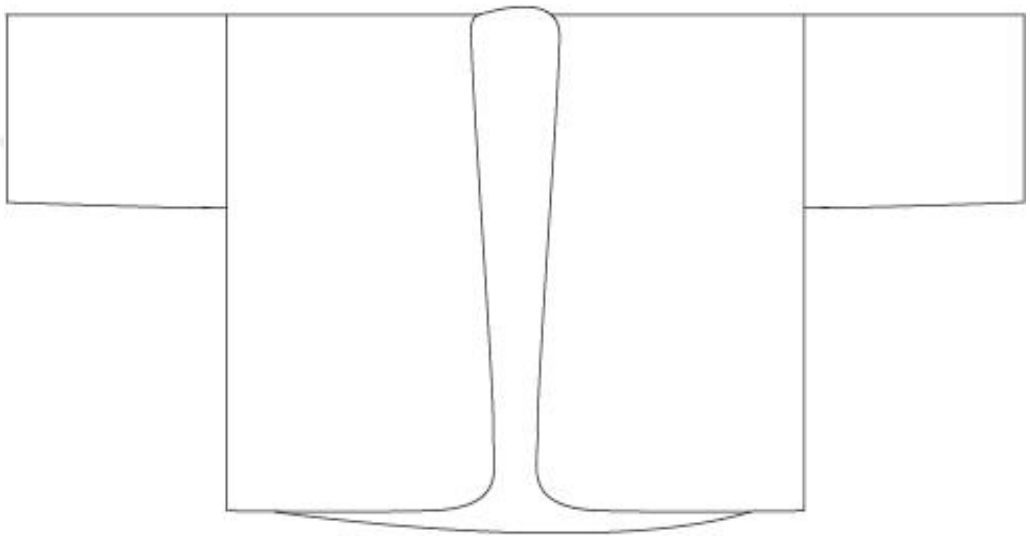
Katalog: K. M. K. G. 10 **Fotoğraf. No: 171**

Fotoğraf 171: Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

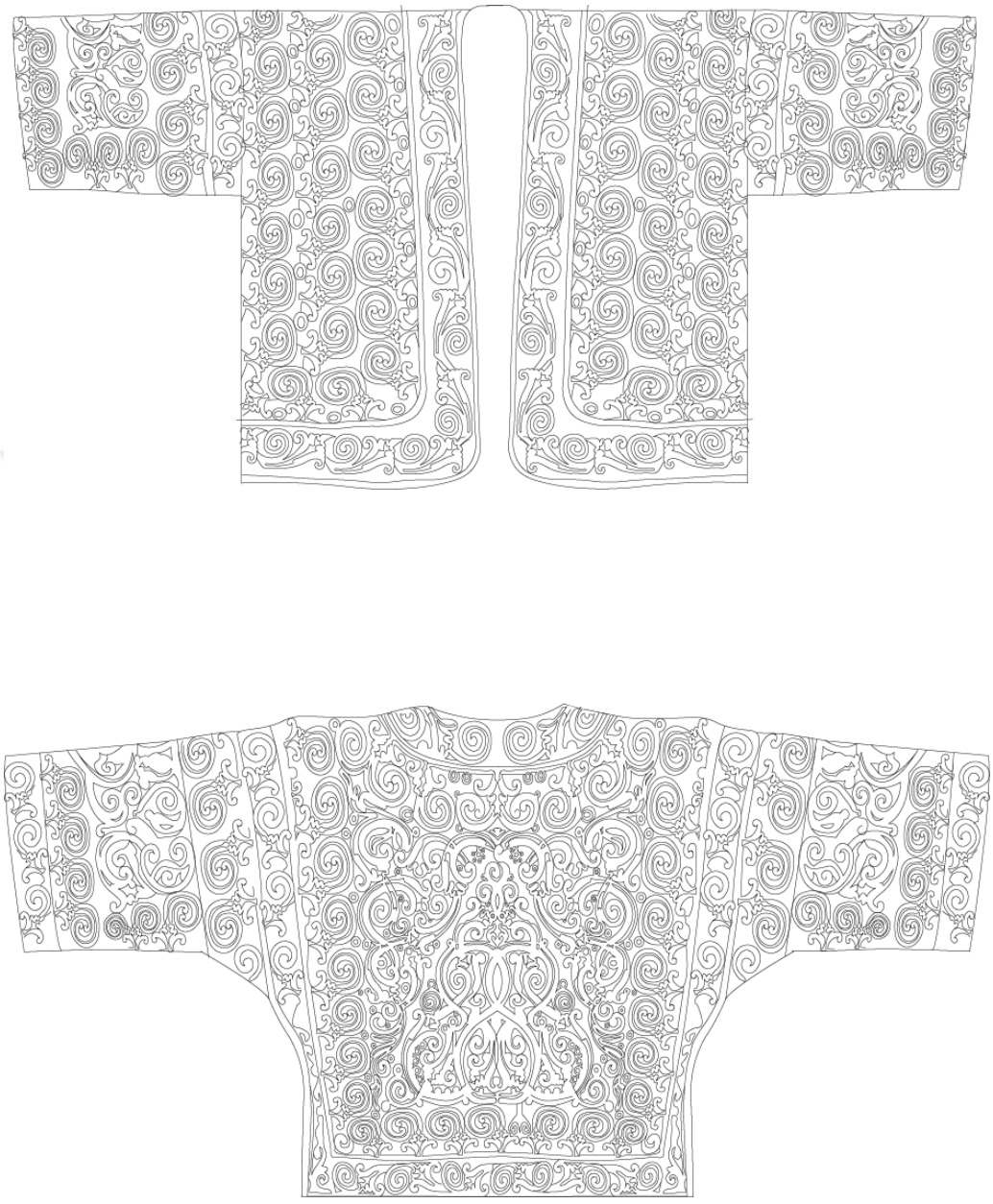
Katalog: K. M. K. G. 10 **Çizim. No: 14**

Çizim 14: Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 10 **Çizim. No: 15**

Çizim 15: Saltada Kullanılan Motifler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 10

Eserin Adı: Gelin Salta Ceket

Eserin Geldiği Yer: Makedonya- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Kısa Cepken

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 43cm. Boy: 48cm

Eser Sahibi: Gülsüm Ortabağ

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Kadife ve Pamuk Kumaş, Altın Sırma Kordon, Bordür (Gaytan)

Eserde Kullanılan İşlemeler: El Dikişi, Kordon Tuturma Tekniği

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kahverengi

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel ve Gometrik Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Eser, gelin entarisinin üzerine giyilen kadife kumaştan dikilmiş kısa cepken formundadır. Salta cepkenini ön kumaş uçları yarım ay şeklinde bitirilmiştir. Salta, ön ve arka bedeni oluşturan birer kumaş parçalarının birbirlerine birleşimi ile meydana gelmiştir.

Gelin Saltasının eni 48 cm, boyu 43 cm, kol boyu 29cm, kol çevresi 40cm,'dir. Eserin koltuk altı genişliği 18 cm'dir. Salta'nın kol formu düz bir şekildedir. Kolun iç dikiş temizliği ise kumaşın renginde, pamuklu kumaşla elde dikilerek yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 172).

Fotoğraf 172: Salta Ön Bedeni

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Salta kahverengi kadife kumaştan üretilmiştir. Saltayı oluşturan kumaş parçaları makine dikiş tekniği ile elde dikilerek birleştirilmiştir. Salta'nın süslemesinde çırpma dikiş tekniği ile kaytan (sim kordon) kumaşa elde dikilerek monte edilmiştir. Saltanın iç temizliği pamuk kumaşla kaplanarak yapılmıştır. Fotoğraf 173'de görülen saltanın iç kısmında astar olarak kullanılan kumaş somon renginde bez ayağı tekniğiyle üretilen pamuk kumaştır. Astar makine dikiş tekniği ile dikilerek, Saltanın kadife kumaşının iç kısmına yerleştirilmiştir. Astarın kaymaması için ayrıca ara dikişlerle kadife kumaşa iç kısımdan sabitlenmiştir. Eser de görülen astar orijinal halini korumaktadır.

Fotoğraf 173: Salta Astarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 174'de görülen gelin Saltasının, hâkim yaka ön açıklığı V şeklindedir. Yaka 12 cm uzunluğu ve 3 cm yüksekliğindedir. Saltanın ön yaka açıklığı ise boyu 34 cm'dir. Yaka açıklığı agraflar aracılığıyla yapılmıştır. Ancak agraflar günümüze kadar orijinal halleriyle ulaşamamıştır. Yakanın çevresine, elde çırpma dikişiyle üç sıra balıksırtı sim sırma kaytan (gaytan) ile elde dikilmiştir. Kaytanın genişliği ise 1,5 cm'dir. Yakayı ve bedeni çevreleyen kaytanın başlangıç yeri ve bitiş yerinin birleşim dikiş izi giysinin yaka arkasına gizlenmiştir (Bkz. Fotoğraf 175).

Fotoğraf 174: Salta Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 175: Salta Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

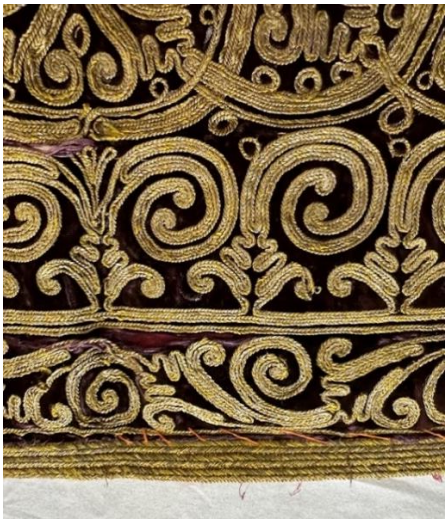
Eserin sağ omuz genişliği 15 cm, sol omuz genişliği 15 cm'dir. Kol, kumaş bedenine oyuntu verilmeden, takma kol tekniğiyle takılmıştır. Kol uzunluğu 29 cm, yüksekliği 18 cm olup, manşete doğru düz dikdörtgen forma biter (Bkz. Fotoğraf 176). Salta'nın kolunda da bedende olduğu gibi somon rengi pamuklu kumaştan üretilmiş astarla kaplanmıştır.

Fotoğraf 176: Salta Kol Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Süslemeler**:** Fotoğraf 177'de görülen sim sırma tekniği kullanılmıştır. Giyside 1,5 cm genişliğinde üç sıra balıksırtı sim sırma kaytan (kordonun) yan yana, ara dikişle dikilerek yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 177: Salta'nı Ön beden Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Salta'nın kadife kumaş yüzey süslemesi geometrik (helezon), bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Saltanın kumaş süsleme kompozisyonları ön arka ve kol kumaş yüzeyleri birbirinden farklı yerleşim düzeni görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 178). Süslemede XIX. ve XX. yüzyıl barok ve rokoko etkisi görülmektedir (Üstün, 2024).

Fotoğraf 178: Salta Arka Beden İşlemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Süslemede sim iplik tığ ile zincir tekniği kullanılarak kordonlar oluşturulmuş. Oluşturulan kordonlar, Kordon tutturma tekniği ile desenler işlenmiştir (Bkz. Fotoğraf 179).

Fotoğraf 179: Salta İşleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

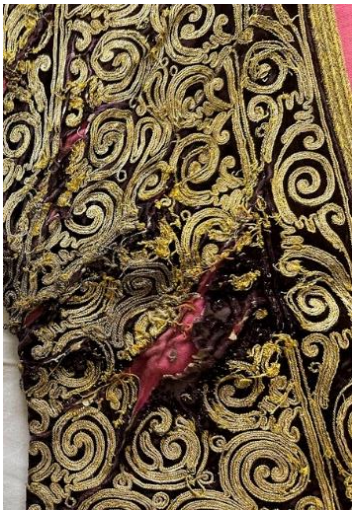
Süslemeler esnasında kadifenin ters tarafına gramajlı kâğıt yapıştırıldığı tespit edilmiştir. Desen kumaşa önce çizilmiş daha sonra kordonlar desene göre iplikle tutturularak monte edilmiştir. İncelemeler sırasında gençlerin günümüzde Salta kullanılmadığı görülmüştür.

Fotoğraf 180: Salta Arka Beden İşleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Fotoğraf 180, 181 ve 182'de görülen Salta'nın ön beden kumaşında lif kayıpları tespit edilmiştir. Eser konservasyonuna uygun olmayan saklama koşullarında saklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle eserin bazı bölümlerdeki doku kaybı sebebiyle ara ara iç astar görünmektedir. Ayrıca doku kaybının olduğu bölümlerin etrafında işlemelerde sökülmeler gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 181: Saltanın Ön Bedende Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 182: Saltanın Ön Bedende Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserin kol altı kumaş yüzeyinde doku kayıplarından kaynaklanan bozulmalar tespit edilmiştir. Bu nedenle, işlemelerde de sökülmeler gözlemlenmiştir. Eserin kadife kumaşında renk solması görülmüştür. Sağ taraftaki koltuk altı bölgesinde deformasyonlar

sonucu farklı bir kumaştan ekleme yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 183- 184). Bu tür tespitler, eserin zamanla maruz kaldığı fiziksel aşınma ve kullanım izlerini göstermektedir.

Fotoğraf 183: Saltanın Kol Altlarında Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 184: Saltanın Kol Altına Eklenen Parça

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

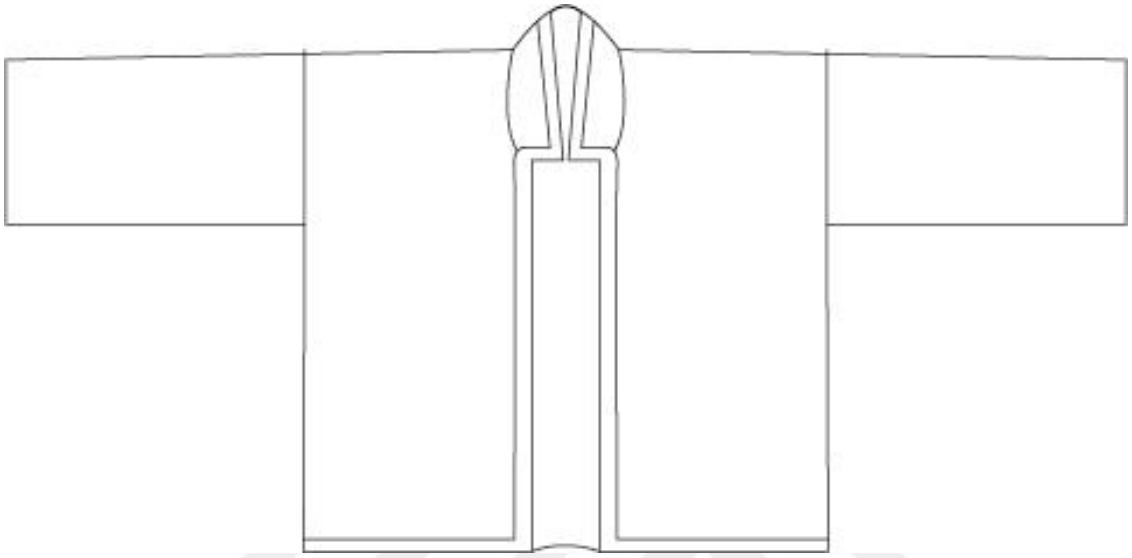
Katalog: K. M. K. G. 11 **Fotoğraf. No: 185**

Fotoğraf 185: Salta Görünümü

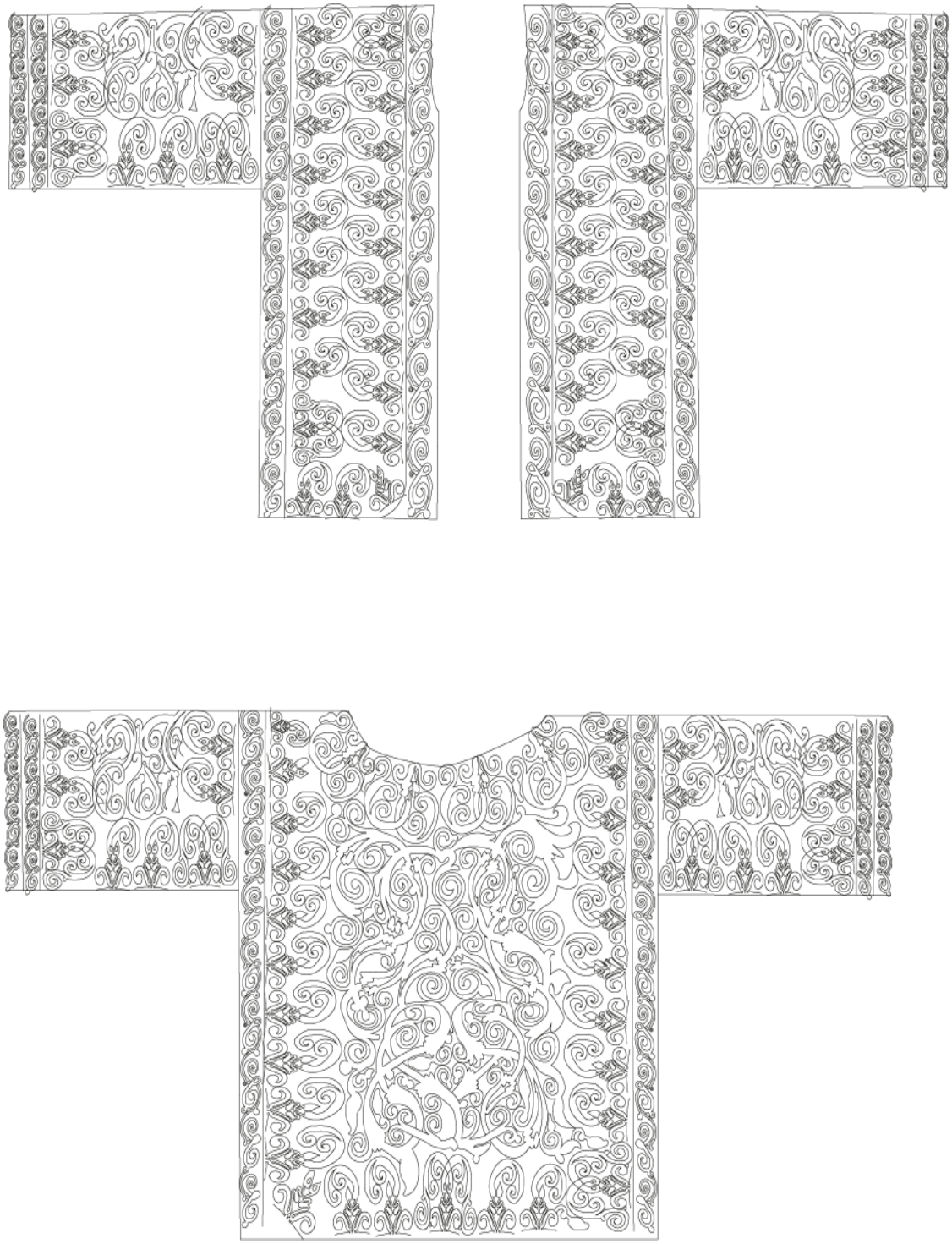
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. G. 11 **Çizim. No: 16**

Çizim 16: Salta

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 17: Salta Motif Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog No: K. M. K. G. 11

Eserin Adı: Gelin Salta Ceket

Eserin Geldiği Yer: Makedonya- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Kısa cepken

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 42cm. Boy: 46cm

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dikişi,

Eserde Kullanılan Unsurlar: Kadife ve Pamuk Kumaş, Altın Sırma Kordon, Bordür (Gaytan)

Eserde Kullanılan İşlemeler: El Dikişi, Kordon Tuturma Tekniği

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Kahverengi

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel ve Geometrik Motifler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Eserin omuz genişliği 15 cm'dir. Koltuk altı genişliği 19 cm'dir. Kol düz bir şekilde inmektedir. İç dikiş temizliği ise kumaşın renginde, pamuklu kumaşla elde dikilerek yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 186).

Eser, gelin entarisinin üzerine giyilen kadife kumaştan dikilmiş kısa cepken formundadır. Salta, ön ve arka bedeni oluşturan birer kumaş parçalarının birbirlerine birleşimi ile meydana gelmiştir. Beden genişliği, düz inmektedir. Saltanın ön ve arka beden ölçüleri genişliği 46 cm, boyu 42 cm, kol boyu 28 cm, kol çevresi 40 cm'dir.

Salta kahverengi kadife kumaştan üretilmiştir. Saltayı oluşturan kumaş parçaları elde makine dikiş tekniği ile dikilerek birleştirilmiştir. Salta'nın süslemesinde çırpma dikiş tekniği ile kaytan (sim kordon) kumaşa elde dikilerek monte edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 187).

Fotoğraf 186: Salta Ön Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 187: Saltada Kullanılan Gaytan (Kaytan)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Saltanın iç temizliği pamuk kumaşla kaplanarak yapılmıştır. Fotoğraf 188'de görülen saltanın iç kısmında astar olarak kullanılan kumaş mavi renginde bez ayağı tekniğiyle üretilen pamuk kumaştır. Astar elde makine dikiş tekniği ile dikilerek Saltanın kadife kumaşının iç kısmına yerleştirilmiştir. Astarın kaymaması için ayrıca ara dikişlerle kadife

kumaşa iç kısımdan sabitlenmiştir. Astar eser üzerinde orijinal halini korumaktadır. Salta'nın süslemesinde sim sırma tekniği kullanılmıştır. Giyside 1.5 cm genişliğinde üç sıra balıksırtı sim sırma kaytan (kordonun) yan yana, ara dikişle dikilerek yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 188: Salta İç Astarı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 189'da görülen gelin Saltasının, hâkim yaka ön açıklığı V şeklindedir. Yaka 12 cm uzunluğu ve 4 cm yüksekliğindedir. Saltanın ön açıklığı ön yaka açıklığı ise boyu 34 cm'dir. Yakanın çevresine, elde çırpma dikişiyle üç sıra balıksırtı sim sırma kaytan (gaytan) ile elde dikilmiştir. Kaytanın genişliği ise 1,5 cm'dir. Yakayı ve bedeni çevreleyen kaytanın başlangıç yeri ve bitiş yerinin birleşim dikiş izi giysinin yaka arkasına gizlenmiştir.

Fotoğraf 189: Salta Yaka Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserin sağ omuz genişliği 15 cm, sol omuz genişliği 15 cm'dir. Kol, kumaş bedenine oyuntu verilmeden, takma kol tekniğiyle takılmıştır. Kol uzunluğu 28 cm olup, manşete doğru düz iner. Kol, tek parçadan oluşmaktadır ve genişliği (19+19) 38 cm'dir (Bkz. Fotoğraf 190). Salta'nın kolunda da bedende olduğu gibi mavi rengi pamuklu kumaştan üretilmiş astarla kaplanmıştır.

Fotoğraf 190: Salta Kolu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Süslemeler: Fotoğraf 191'de görülen salta'nın kadife kumaş yüzey süslemesi bitkisel (helezon), bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Saltanın kumaş süsleme kompozisyonları ön arka ve kol kumaş yüzeyleri birbirinden farklı yerleşim düzeni görülür. Altın rengi sim iplik kullanılarak kordon tutturma tekniği ile yapılmıştır.

Fotoğraf 191: Salta Arka Beden Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 192'da görülen süslemede sim iplik tığ ile zincir tekniği kullanılarak kordonlar oluşturulmuş. Oluşturulan kordonlar, Kordon tutturma tekniği ile desenler işlenmiştir. Süslemede XIX. ve XX. yüzyıl barok ve rokoko etkisi görülmektedir (Üstün, 2024).

Fotoğraf 192: Salta Süsleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Süslemeler esnasında kadifenin ters tarafına gramajlı kâğıt yapıştırıldığı tespit edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 193). Desen kumaşa önce çizilmiş daha sonra kordonlar desene göre iplikle tutturularak monte edilmiştir. İncelemeler sırasında gençlerin günümüzde Salta kullanmadığı görülmüştür.

Fotoğraf 193: Saltanın Süslemelerinde Kullanılan Gramajlı Kâğıt

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Salta'nın ön beden kumaşında lif kayıpları tespit edilmiştir. Eser konservasyona uygun olmayan saklama koşullarında saklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle eserin bazı bölümlerdeki doku kaybı sebebiyle ara ara iç astar görünmektedir (Bkz. Fotoğraf 194).

Fotoğraf 194: Saltanı Astarında Görülen Doku Kaybı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca doku kaybının olduğu bölümlerin etrafında işlemelerde sökülmeler gözlemlenmiştir. Fotoğraf 195 ve 196'da görülen eserin kol altı kumaş yüzeyinde doku kayıplarından kaynaklı bozulmalar tespit edilmiştir. Bu nedenle işlemelerde de sökülmeler gözlemlenmiştir. Eserin kadife kumaş renginde solma görülmüştür.

Fotoğraf 195: Saltanın Kol Altlarında Görülen Yıpranmalar.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 196: Gelin Entarisini Kol Ucu, Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

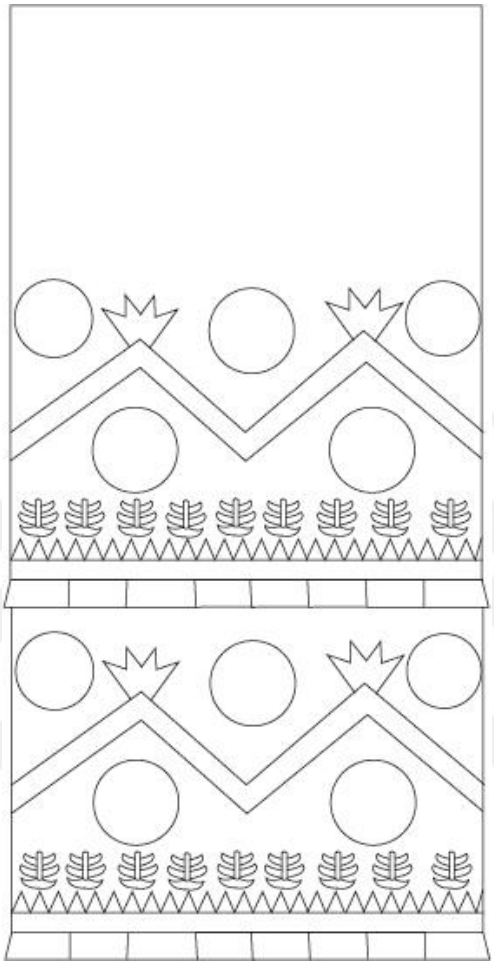
Katalog: K. M. K. A. 1 **Fotoğraf. No: 197**

Fotoğraf 197: Gelin Mağraması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 1 **Çizim No: 19**

Çizim 18: Gelin Mağraması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 1

Eserin Adı: Gelin Mağraması (Mahrama)

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Dokuma Özelliği: Bez Ayağı

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 41 cm Boy: 82

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Dokuma kumaş, El nakışı

Eserde Kullanılan Unsurlar: Keten kumaş, İpek İplik, Gümüş Tel

Eserde Kullanılan İşlemeler: El Nakışı

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Krem, Yeşil, Lacivert, Pembe, Kırmızı, Sarı, Mor, Gümüş tel

Eserin Süslemesinde Kullanılan Malzemeler: Bitkisel Motifler, Stilize Çiçekler

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eser Özellikleri: Mağrama (mahrama), geleneksel mekikli tezgâhlarda bez ayağı tekniği ile dokunmuştur. Dokumanın çözgüsünde elde eğrilen pamuk iplikleri kullanılmıştır. Çözgü iplikleri arasında belli aralıklarla krem ve bej renklerinde pamuk iplikler yer alır. Mahrama kumaşının atkısında krem renkte pamuk ipliği kullanılmıştır (Bkz. Fotoğraf 198).

Fotoğraf 198: Gelin Mağraması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formdaki mahramanın ölçüleri; boyu 80 cm, eni 34 cm'dir. Mağarama kumaşının her iki uç kısmı, 13 cm boyunda, 34 cm eninde stilize bitkisel motiflerle süslenmiştir. Süslemede krem, yeşil, lacivert, pembe, kırmızı, sarı, mor ve gümüş, altın tel ipliklerle motifler, elde işlenerek desenler oluşturulmuştur. Yöre halkı tarafından Mahramada kullanılan işleme tekniğe, tel kırma olarak bilinmektedir. Eserde kullanılan çiçek ve stilize yaprak motifleri doğadan ilham alınarak kullanılmıştır (Bkz. Fotoğraf 199). Mağrama bele takılırken desenler üst üste gelecek şekilde katlanır. Bu katlama şeklinden dolayı desenin kumaş üzerine işlenme yönü değişmektedir. Dikdörtgen formdaki mahramanın sol kumaş ucunun dış kısmına işleme yapılırken, sağ kumaş ucunun iç kısmına desen işlenmektedir. Böylelikle mahrama ikiye katlandığında işlemeli kumaş yüzeyleri görünmektedir.

Fotoğraf 199: Mağrama Detayı (Mahrama)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Mağrama'da kullanılan süslemeler: Mağrama'nın her iki kumaş ucuna 2 cm boyunda yeşil sarı, lacivert, kırmızı, krem, renkte ipliklerden saçak eklenmiştir.

Mahramanın her iki ucunda beş adet stilize karanfil motifi bulunmaktadır. Motifler altın rengi tel ile yapılan üçgen bordürün aralarına yerleştirilmiştir. Karanfil motifleri mavi, pembe gümüş ve sarı sim ipliklerle Türk işi tekniği ile işlenmiştir. Karanfil motiflerinden oluşan kompozisyonun alt kısmına suyolu şeklinde stilize yaprak ve çiçek motifleri bulunmaktadır. Eserin en alt kısmına gümüş tel ile üçgen şeklinde geometrik motiflerden bordür işlenmiştir (Bkz. Fotoğraf 120).

Fotoğraf 200: Mağrama Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Fotoğraf 201'de görülen eser de olumsuz koşullarda saklanmasından dolayı eserin kumaş yüzeyinde yer alan süslemelerde kullanılan iplerin boyalarında akma ve solma görülmektedir. Boya akmasının en yoğun olduğu renkler kırmızı ve pembedir. Renklerin akmasından dolayı ipliklerde solmalara da rastlanmıştır. Eserin süslemelerinde görülen nakışlarda sökülmeler gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 201: Mağramanın İşlemelerinde Görülen Solmalar ve Boya Akmaları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 202'de görülen eserin süslemelerinde bulunan püsküller de kopmalar vardır. Mahramanın kumaş yüzeyinde ise lekeler ve sökülme tespit edilmiştir (Bkz. Fotoğraf 203).

Fotoğraf 202: Mağramanın Püsküllerinde Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 203: Mağramanın Kumaşında Görülen Yıpranmalar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

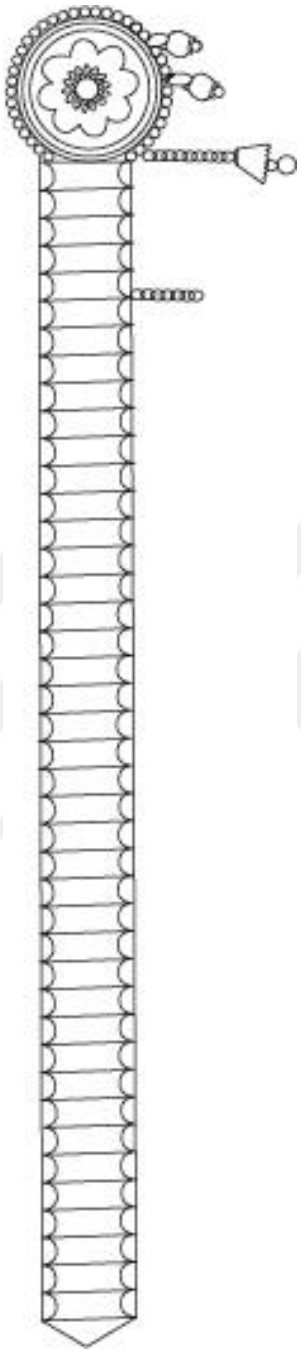
Katalog: K. M. K. A. 2 **Fotoğraf. No: 204**

Fotoğraf 204: Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 2 **Çizim No: 20**

Çizim 19: Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: Katalog: K. M. K. A. 2

Eserin Adı: Gümüş Kemer

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Telkâri Tekniği kullanılmıştır

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 3,5cm. Boy: 96cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Telkâri

Eserde Kullanılan Unsurlar: Gümüş

Eserde Kullanılan İşlemeler: Telkâri Tekniği

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Gümüş

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motif: Rozet, Bitkisel ve Geometrik Motifler

Eseri Üreten: Anonim

Eser Özellikleri: Gelin entarisinin beline takılan kemer, geleneksel telkâri tekniği kullanılarak gümüşten üretilmiştir. Gümüş kemer üzerinde 80 adet baklanın zincirler ile birbirine bağlanması suretiyle oluşturulmuştur (Bkz. Fotoğraf 205).

Fotoğraf 205: Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Takı ögelerinin birleştirilmesinde kullanılan zincirler, üstte geniş halkalar ile desteklenmiştir. Bu birleştirme yöntemleri, tasarlanan gümüş takının sadece fonksiyonel bir anlam taşımasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda planlanan süsleme tekniğinin

de ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedir. Her bir bakla, ince işçilikle süslenmiş olup, kemerin genel estetiğini ve zarafetini arttırmıştır (Bkz. Fotoğraf 206).

Fotoğraf 206: Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 207'de görülen kemerin üzerinde 5x5 cm boyutlarında yuvarlak bir kemer tokası (rozet) bulunmaktadır. Gümüş kemer tokasının ortasında kabartma süslemeler yer almaktadır. Kemer süslemesinde geometrik, çiçek ve yaprak motifleri yer alır.

Kemer rozetinde kandil formunda olan üç adet sallantılı süs bulunmaktadır. Bu kandil formundaki süsler, kemerde estetik bir görünüm sağlar. Ayrıca kemerden sarkan zincir ucunda bir adet sallantılı süs bulunmaktadır. Ancak kemerin zincir ucundaki süs günümüze kadar ulaşamamıştır.

Fotoğraf 207: Gümüş Kemer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kemerde kullanılan süslemeler: Gelin kemerinin süsleme özelliği incelediğimizde; gelin aksesuarı olması nedeniyle kemer üzerine işlenen motifler ve formlar bereketi, ferah ve aydınlık, nazar gibi sembolik kandil, bitkisel motifler kullanılmıştır.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gümüş kemerde olumsuz insan faktöründen kaynaklı motif ve zincirde kopmalar, kayıplar tespit edilmiştir.

Katalog: K. M. K. A. 3 **Fotoğraf. No: 208**

Fotoğraf 208: Yanlık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 3 **Çizim. No:** 14

Çizim 20: Yanlık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: Katalog: K. M. K. A. 3

Eserin Adı: Yanlık

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Uzun dikdörtgen

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 4cm. Boy: 70 cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Kumaş, Boncuk, Altın

Eserde Kullanılan İşlemeler: Boncuk İşleme

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Siyah

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik Motifler

Eseri Üreten: Ayşe Birgül

Eserin Özellikleri: Gelinin baş süslemesinde ilk olarak başa bağlanan aksesuarlardan biri de yanlıktır. Yanlığın, boyu 70 cm, eni 4 cm olan siyah renkte pamuklu kumaştan üretilmiştir. Fesin altına takılan yanlık, gelinin şakak bölgesini örtecek şekilde enseden başa bağlanır. Yanlığın üzerindeki inci ve boncuklardan yapılmış 10 cm genişliğinde süslemeler başın şakak bölgesinin üzerinde yer alır (Bkz. Fotoğraf 209).

Fotoğraf 209: Yanlık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 210'da görülen yanlığın sağ ve sol şakak bölgesinde yer alan kumaş üzerinde üç adet üçgen motiflerden iki tanesi yukarı, biri aşağı bakacak şekilde işlenmiştir. Yöresel adıyla "aşık" olarak bilinen bu motiflerin aralarında iki tane yıldız motifi yer almaktadır. Bu işleme motiflerin uç kısmına, beyaz kum boncuk ile kırmızı kristal (nar boncuk) boncukla kafes şeklinde desen örülmüştür. Bu desenlerin uç kısmına ise beş adet altın lira takılmıştır.

Fotoğraf 210: Yanlık Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yanlığın üzerindeki inci boncuk işlemeler ve altın liralar, başın sağ ve sol şakak bölgesine gelecek şekilde özenle yerleştirilir ve bağlanır. Günümüzde de gelinler, bu geleneksel yanlık takma geleneğini sürdürmektedirler. Yanlık, gelinlik giyimindeki detayların incelikle işlenmesinin bir örneği olup, kültürel mirasın ve estetik değerin vurgulanmasına katkı sağlar.

Yanlık da kullanılan süslemeler: Gelin yanlığının süsleme özelliğini incelediğimizde, kum boncuk ve kristal boncukla farklı formlarda motifler elde işlenmiştir. Ayrıca gelin olacak kızın en önemli aksesuarı olan altın lira yanlıkta süs öğesi olarak yanlığa dikilerek sabitlenmiştir.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Yanlık eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

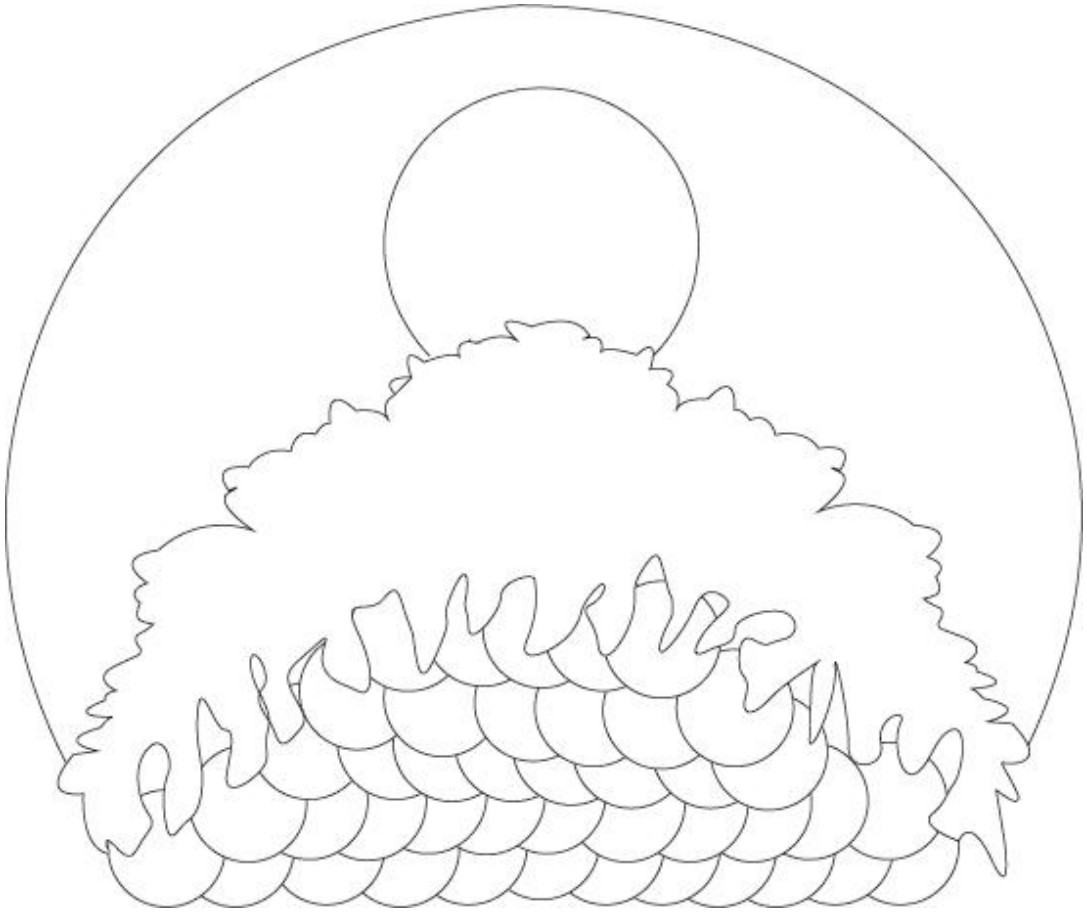
Katalog: K. M. K. A. 4 **Fotoğraf. No: 211**

Fotoğraf 211: Gelin Fesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 4 **Fotoğraf. No: 21**

Çizim 21: Gelin Fesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: Katalog: K. M. K. A. 4

Eserin Adı: Gelin Fesi

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Yuvarlak formda

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 3,5cm. Boy: 96cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El örgüsü

Eserde Kullanılan Unsurlar: Orlon İplik, Saten Kumaş, Boncuk, Altın

Eserde Kullanılan İşlemeler: Boncuk İşi ve Tığ işi

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Bordo, Siyah, Lacivert, Altın

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel Motifler

Eseri Üreten: Ayşe Birgül

Eser Özellikleri: Kadın başlığı olarak kullanılan bu aksesuara yöre halkı tarafında fes veya tayka denilmektedir. Fes siyah renk orlon iplikle, genellikle 30 sıra tığ ile örülen bir tür baş aksesuarıdır. Fesin ön kısmına gelir düzeyine göre 45, 50 veya 60 adet altın dizilir. Altınlar dizildikten sonra "pürçek" adı verilen lacivert ve bordo boncuklardan püskül şekli verilen süsleme takılmaktadır. Fesin tam ortasına (iki kaşın ortasına) gelecek şekilde 90'lık altın takılmaktadır (Bkz. Fotoğraf 212).

Fesin tepe ortasına, kırmızı tonlarında küçük keçe veya saten kumaş parçası sonradan başlığa süs olarak eklenmiştir (Bkz. Fotoğraf 213-214).

Fotoğraf 212: Gelin Fesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 213: Gelin Fesi Arka Görünümü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 214: Gelin Fesi Süsleme Detayları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fes başa yanlıktan sonra takılır. Günümüzde halen kadınlar önemli günlerde fes kullanılmaya devam etmektedir. Ancak feslerin süslemesinde tercihe bağlı olarak altın veya altın şeklinde pullar kullanılmaktadır.

Gelin fesinin süsleme özelliği: Fotoğraf 215'de görülen gelin fesinde tepede daire şeklinde saten kırmızı renkte tepelik bulunmaktadır. Fesin alına gelen kısmında altın kullanılmıştır. Altınların üst kısmında pürçek adı verilen boncuklarda yapılan süslemeler bulunmaktadır.

Fotoğraf 215: Gelin Fesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Gelin fesi, eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

Katalog: K. M. K. A. 5 **Fotoğraf. No:216**

Fotoğraf 216: Peçe

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 5 **Çizim No: 22**

Çizim 22: Peçe

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Eser Katalog: Katalog: K. M. K. A. 5

Eserin Adı: Peçe

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Uzun Dikdörtgen

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 5,5 cm. Boy: 165 cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Kumaş, Naylon İplik, Pul

Eserde Kullanılan İşlemeler: İğne Oyası

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Bordo, Mavi, Yavruağzı, Gümüş

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Badem oyası

Eseri Diken Terzi: Ayşe Birgül

Eserin Özellikleri: Fesin üzerine bağlanan peçe, 165 cm uzunluğunda ve 5,5 cm genişliğinde olup, pamuklu kumaştan üretilmiştir. Peçe, fesin üzerinden geçecek şekilde başın ortasına düğüm atılarak bağlanır. Peçenin rengi, gelinlik kumaşı ile aynı renkte olmalıdır. Peçenin her iki uç kısmında ve ortasında 17 cm uzunluğunda iğne oyası bulunmakta olup, oyanın uçlarında gümüş rengi pullar yer almaktadır. Bu oyaya yöre halkı tarafından "badem" oyası denir. Peçenin dört bir tarafı da iğne oyası ile süslenmiştir. Bu özenle işlenmiş süslemeler, gelinin zarafetini ve kültürel bağlarını yansıtan önemli bir baş aksesuarıdır (Bkz. Fotoğraf 217).

Fotoğraf 217: Peçe

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin fesinin üzerine düğüm atılarak bağlanan peçe, başın arkasını örtecek şekilde enseye doğru saçların üzerinden peçenin her iki nakışlı ucu sarkıtılır (Bkz. Fotoğraf 23). Bu bağlama şekli, gelin başlığının estetik bütünlüğünü tamamlar ve geleneksel gelinlik giyiminin önemli bir parçasını oluşturur.

Fotoğraf 218: Peçe

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin peçesinin süsleme özelliği: Peçenin dört bir tarafı (zürafa) adı verilen ince bir oya yapılmıştır. Fotoğraf 218'de görülen her iki uç kısımlarında 17 cm uzunluğunda 1 cm genişliğinde iğne oyası yapılmıştır. Orta kısımlarında 0,5 cm genişliğinde iğne oyası yer almaktadır.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Peçe, eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

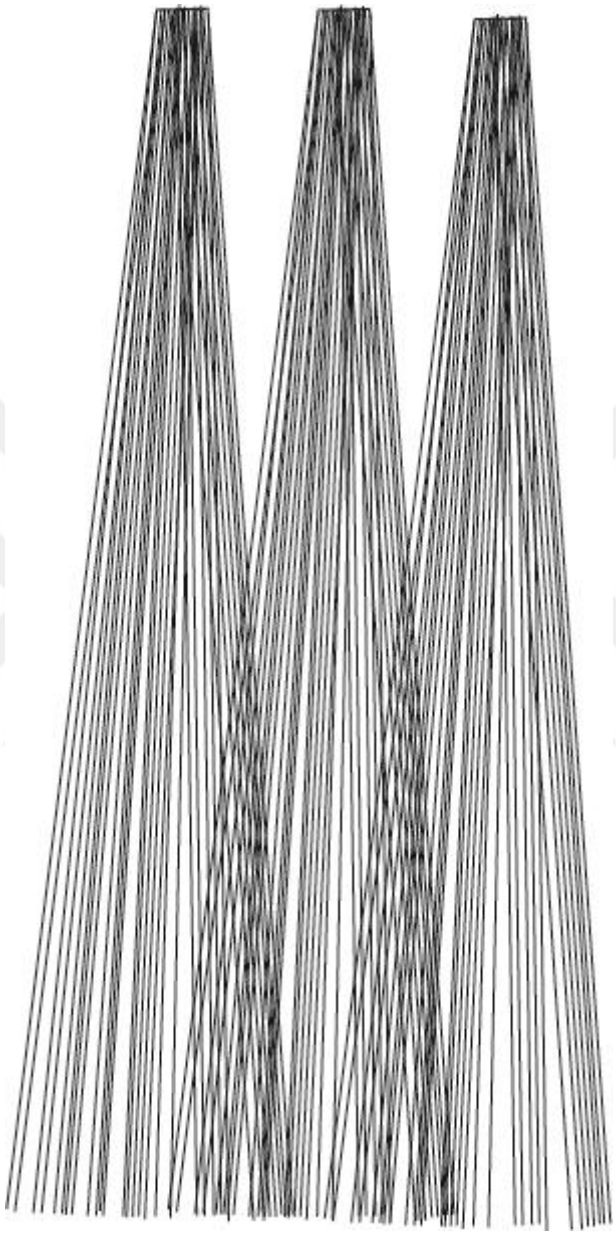
Katalog: K. M. K. A. 6 **Fotoğraf. No: 219**

Fotoğraf 219: Gelin Teli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 6 **Çizim. No: 23**

Çizim 23: Gelin Teli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 6

Eserin Adı: Gelin Teli

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: İnce Uzun

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 150 cm Boy: 1 mm

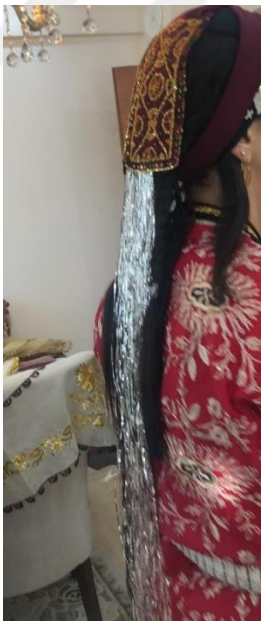
Eser Sahibi: Hüsniye Avukat

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Tel

Eserde Kullanılan Unsurlar: Gümüş, Altın ve Bakır Tel

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Gümüş

Eserin Özellikleri: Yöre halkının gelin giyiminin önemli süslemelerinden biri olan gelin teli, fese kaymaması için bir adet tel ile başa tutturulur. Tel, gelinin alın bölgesinden dolanarak arkada düğümlenir. Gelinin perçemlerine, sağ ve sol taraflarına olacak şekilde gelin teli takılır. Arkada kalan tel kesildikten sonra beyaz ip ile bağlanır. Bağlanan tel, gelin peçesinin düğüm yerine geçirilir ve boyu gelinin entarisine göre ayarlanır. Eski dönemlerde gelin teliyle gelinin yüzleri de süslenmektedir (Bkz. Fotoğraf 220).

Fotoğraf 220: Gelin Teli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin Telinin süsleme özelliği: Eserde süsleme bulunmamaktadır.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

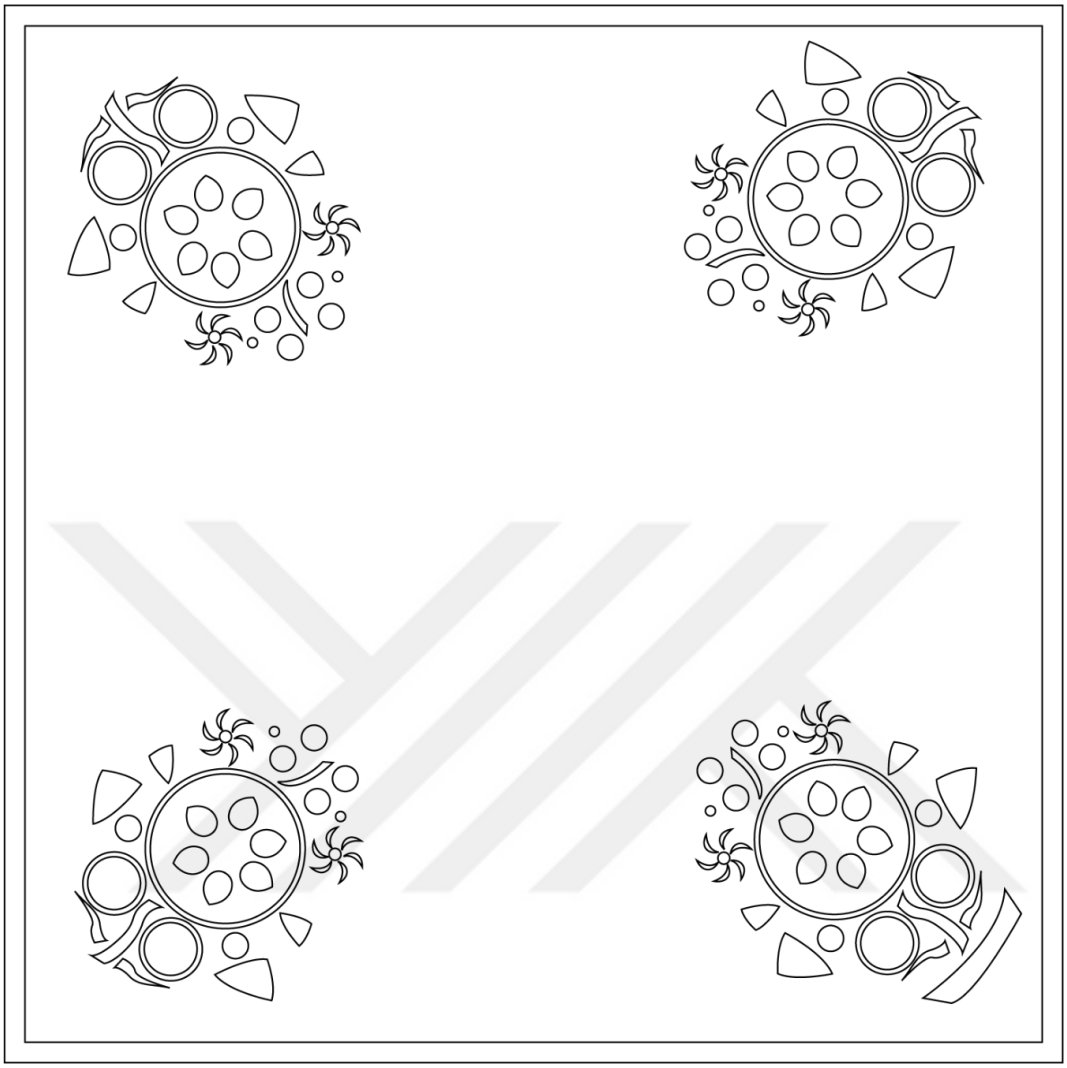
Katalog: K. M. K. A. 7 **Fotoğraf. No: 221**

Fotoğraf 221: Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 7 **Çizim. No: 24**

Çizim 24: Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 7

Eserin Adı: Kıvrak

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eserin Dokuma Özelliği: Bez Ayağı

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 83 cm. Boy: 83 cm.

Eser Sahibi: Gülsüm Ortabağ

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Dokuma

Eserde Kullanılan Unsurlar: İpek, Tel, Boncuk, Naylon İplik

Eserde Kullanılan İşlemeler: Tel Kırma ve Tel Sarma

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Krem, Altın, Bakır, Bordo

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Stilize çiçek ve Yapraklar Motifleri

Eserin Özellikleri: Gelin başının diğer bir önemli aksesuarı da kıvrak, gelin fesinin üzerine bağlanır. Kıvrak adı verilen krem veya beyaz renkte başörtüsü yörede krep dokuma olarak da bilinmektedir. Kıvrak, çok bükümlü ipek iplikle dokunması sonucunda elde edilen bükümlü bir kumaş türüdür. İsmini de bu teknikle dokunmasından dolayı aldığı söylenmektedir.

Fotoğraf 222'de görülen kıvrak, kare formunda, 83x83 cm boyutlarında bir ipek kumaştır. Bez ayağı tekniğiyle dokunan kıvrak krem zemin üzerine, dört bir yanı tel kırma tekniği ile işlenmiştir.

Fotoğraf 222: Kıvrak

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kıvrak işlenirken, dört köşesi kumaşın düz yönüne, bir köşesi ise ters yönünde işlenmiştir. Bunun nedeni, örtünün tepesinin katlanarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. İşlemelerin yönünü belirlemek için (arkada ve yanda kalan işlemelerin) uçlarına işaret konulmaktadır. Bu işaretler gümüş rengi metal pullarla yapılmıştır (Bkz. Fotoğraf 123). Bu işaretler, kıvrak örtüsünün doğru şekilde katlanıp takılmasını kolaylaştırır ve işlemelerin estetik görünümünü korur.

Fotoğraf 223:Kıvrak İşleme Detayı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin kıvrağı süsleme özelliği: İşlemeler tek kırma ve tel sarma teknikleri kullanılarak yapılmış olup, bitkisel motiflerin hâkim olduğu, stilize yuvarlak formda çiçek, yaprak ve dallardan oluşmaktadır. Fotoğraf 224'de görülen eserin uç kısımlarında kırmızı renkte firkete oyası bulunmaktadır. Oyanın etrafında mavi, sarı, lacivert ve yeşil renkte kum boncuklar yer almaktadır.

Fotoğraf 224: Kıvrak Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Eserin bazı bölümlerinde saklama koşullarından kaynaklı lekelenmeler görülmektedir. Kumaşta doku kayıpları ve işlemelerde sökülmelere rastlanmıştır. İşlemelerde kullanılan gümüş tellerde ve demir pullarda kararmalar gözlemlenmiştir.

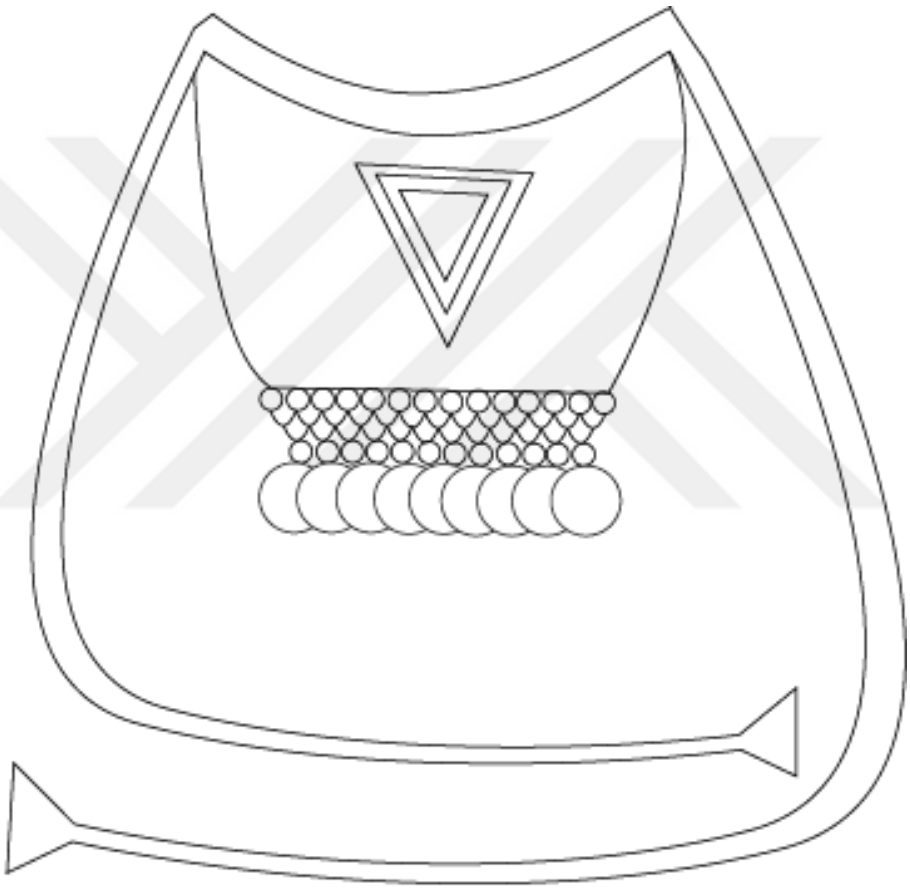
Katalog: K. M. K. A. 8 **Fotoğraf. No: 225**

Fotoğraf 225: Gerdan

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 8 **Çizim No: 25**

Çizim 25: Gerdan

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 8

Eserin Adı: Gerdan

Eserin Geldiği Yer: Makedonya- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Boncuk işleme

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: En: 10 cm. Boy: 10 cm.

Eser Sahibi: Ayşe Birgül

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Boncuk işi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Boncuk, Kum Boncuk, Kristal Boncuk, Yün, Altın Pullar

Eserde Kullanılan İşlemeler: Bocuk işi

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Beyaz, Mavi, Bordo

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik Motif

Eseri Diken Terzi: Ayşe Birgül

Eserin Özellikleri: Eski zamanlarda altının az bulunması nedeniyle, gelinin boynunun açık olmaması için yöre halkı tarafından üretilen ve gelinin gerdan kısmına (boynuna) takılmasından dolayı "gerdanlık" adını alan bu aksesuar, gelin kıyafetlerinin tamamlayıcı bir parçasıdır. Geline, geleneksel kıyafetlerini giydirildikten sonra gerdanlığı takılır (Bkz. Fotoğraf 226).

Fotoğraf 226: Gerdan

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 227'de görülen gerdan, elde iğne ve iplik kullanılarak oluşturulan 10x10 cm ölçülerinde, krem, bordo ve lacivert boncuklardan oluşur. İlk önce gerdanlığın boyna bağlanacak 70 cm uzunluğundaki yün ip örülür. Örülen yün ipin her iki ucuna 2 cm

uzunluğunda püskül takılır. Daha sonra boncuklar örgünün üzerine boncuk iğnesi ile dikilmeye başlanır. Krem rengi kum boncuklarla belirli sayıda kafes şeklinde motif oluşturulur. Bu oluşturulan kafesler aşağıya doğru her sırada sayısı azaltılarak gerdanlık belli ölçüde yukardan aşağıya doğru daraltılır. Krem rengi boncukların ortasına kırmızı ve lacivert renkte boncuklarla iç içe iki üçgen formda motifler işlenmiştir. Kafes motiflerin son sırasına bir sıra bordo kristal boncuk yerleştirilmiş ve son olarak tekrar kafes motifi örülmüştür. Örülen bu kafes motifinin altına da tekrar bir sıra bordo kristal boncuk geçirilir. En son gerdanlığın uç kısmında küçük 10 adet altın yerleştirilir. Bu özenle hazırlanmış gerdanlık, gelinin zarafetini ve geleneksel giyimindeki estetik anlayışı yansıtarak, kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturur.

Fotoğraf 227: Gerdan

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gerdanın süsleme özelliği: Kum boncuklar ve kristal boncuklar ile süslemeler yapılmıştır. İşlemeler, üstten başlayarak azalarak yarım bir üçgen şekli almaktadır. Boncuk işlemesinin ortasında üçgen motifi yer almaktadır.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Peçe, eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

Katalog: K. M. K. A. 9 **Fotoğraf. No: 228**

Fotoğraf 228: Boyun Bileziği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 9 **Çizim No: 26**

Çizim 26: Boyun Bileziği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 9

Eserin Adı: Gerdan

Eserin Geldiği Yer: Makedonya- Kınalı Köyü

Eser Özelliği: Boncuk İşi

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 103 cm.

Eser Sahibi: Gülsüm Ortabağ

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Hapishane İşi

Eserde Kullanılan Unsurlar: Kum Boncuk, Böğrek Boncuk

Eserde Kullanılan İşlemeler: Bocuk işi

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Mavi, Bordo

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bitkisel, Baklava Motifi

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eserin Özellikleri: Eski dönemlerde altına ulaşmanın sınırlı olması nedeniyle, yörede (Makedonya) boncuktan yapılan geleneksel takılar kullanılırmış. Boyuna takılan geleneksel bu takılara "Boyun Bileziği" denir. Boyun bileziği, sadece gelinlerin değil, özel günlerde ve törenlerde de kadınların zarafetini ve geleneksel giyim tarzını vurgulayan önemli bir aksesuar olmuştur (Bkz. Fotoğraf 229).

Fotoğraf 229: Gerdan (Boyun Bileziği)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu takı, kırmızı ve mavi renklerde kum boncuklar ve yöre halkı tarafından "Böğrek" adı verilen özel boncuklarla yapılmıştır. Yöre tarafından hapishane işi olarak bilinen teknikle boncuklar sıra ile dizilir. Boyun bileziğinin boyu 103 cm'dir. Boyun bileziğinin üzerinde simetrik olarak yerleştirilen mavi ve bordo renkte boncuklarla oluşturulan motifler yer alır. Ayrıntılı olarak gerdanlığı incelersek;

Fotoğraf 230'da görülen boyun bileziği düz motifsiz olan ve boyun arkasına gelen 23 cm kısma, simetrik olarak yerleştirilen mavi ve bordo kum boncuklarla oluşturulan motiflerin aralarına bir adet beyaz boncuk yerleştirilmiştir. Boyun bileziği ön tarafını oluşturan süslemelerin boyu 80 cm uzunluğunda hapishane işi ile örülerek oluşturulmuştur. Boyun bileziğinin üzerine belli aralıklarla 10 adet mavi kum boncuğu yerleştirildikten sonra ucuna böğrek adı verilen boncuklar takılmıştır (Bkz. Fotoğraf 231). Bu dizme işlemi istenilen boya gelinceye kadar devam eder ve halka şekli verilerek sonlandırılır.

Fotoğraf 230: Boyun Bileziği Arka Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Boyun bileziği, hem estetik hem de fonksiyonel bir role sahiptir; kadınların zarafetini ve geleneksel kültürleriyle olan bağlarını vurgulamaktadır. Özenle hazırlanmış olan boyun bileziği, sadece estetik bir aksesuar değil, aynı zamanda el işçiliğinin ve yerel zanaatkârların ustalığının da bir göstergesidir.

Fotoğraf 231: Boyu Bileziği Ön Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Hapishane işi adı verilen teknikle üretilen boyun bileziği, mavi renkte kum boncuk ve böğrek adı verilen bordo boncuklar ile süslenmiştir.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

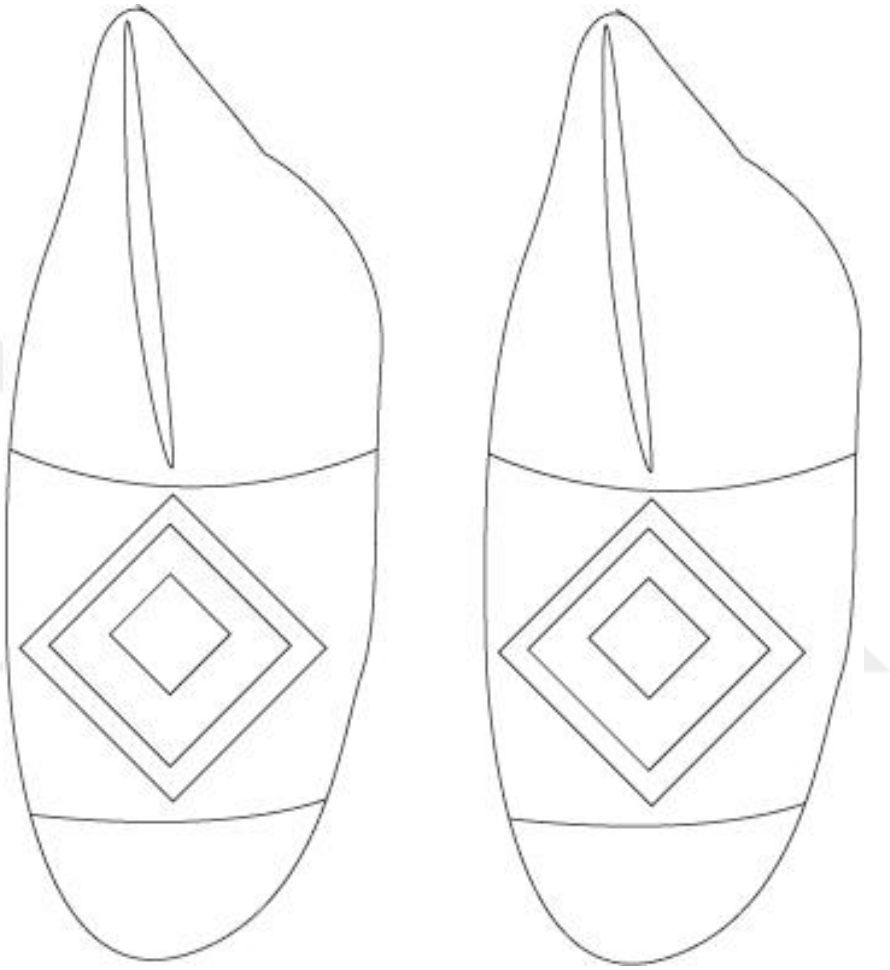
Katalog: K. M. K. A. 10 **Fotoğraf. No: 232**

Fotoğraf 232: Patik **(**Gelin Çorabı**)**

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 10 **Çizim No: 27**

Çizim 27: Patik **(**Gelin Çorabı)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 10

Eserin Adı: Patik

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Beş Şiş Örgü

Eserin Tarihi: XX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 26 cm, En: 11 cm

Eser Sahibi: Gülsüm Ortabağ

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Beş Şiş

Eserde Kullanılan Unsurlar: Yün, Şiş

Eserde Kullanılan İşlemeler: Geometrik Motifler

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Beyaz, Bordo

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Geometrik Motif

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eserin Özellikleri: Yörede koyun yetiştiriciliğinin yaygın olması sebebiyle, patikler koyunyünü ile örülmektedir. Eserde kullanılan yün lifleri, doğal bitkilerle boyanarak renklendirilmiştir. Beş şiş tekniği ile örülen gelinin giydiği bu patiğe "allı ak" patikte denilmektedir (Bkz. Fotoğraf 233).

Fotoğraf 233: Gelin Çorabı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin entarisinin altına giyilen patik, beyaz ve bordo renklerden oluşmuştur. Beş şiş tekniği ile örülen bu patik geometrik desenlidir. Patik, patiğin burun kısmından örülmeye başlanır. Eserinde burun kısmı, bordo renkte beyaz renk verev çizgiler ile süslendiği görülür. Bu süslemelerden sonra patik üstünde 9x9 cm boyutlarında, beyaz renkte iç içe geçmiş baklava motifleri bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 234).

Fotoğraf 234: Gelin Patiği Üst Motifi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 235'de görülen patiğin arka kısmında 4 sıra ölçülerde baklava dilimi yer alır. Bu desenlerin altında ise, 6x6 cm boyutlarında iki adet alt alta yerleştirilen baklava motifleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 235: Gelin Çorabı Topuk Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Patiğin konç ağzını oluşturan kısımda da bir sıra baklava şeklinde bordür bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 236). Bu detaylar, gelin patiklerinin estetik ve geleneksel görünümünü pekiştirir. Gelin patikleri, sadece ayakları sıcak tutmakla kalmaz, aynı zamanda gelinin zarafetini ve kültürel bağlarını yansıtarak, geleneksel giyim tarzının önemli bir parçasını oluşturur.

Fotoğraf 236: Gelin Çorabı Ön ve Topuk Kısmı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Patiğin Süsleme Özelliği: Zeminde bordo yün iplik, motiflerde ise beyaz iplik kullanılmıştır. Baklava şeklinde motiflerinin yer aldığı bu özel patikler, sadece gelinlerin giymesi için özenle üretilmektedir.

Eserde Görülen Yıpranmalar: Eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

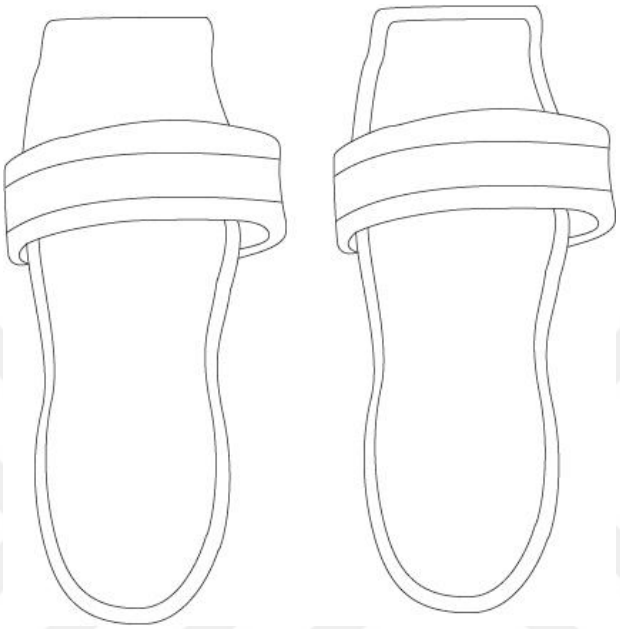
Katalog: K. M. K. A. 11 **Fotoğraf. No: 237**

Fotoğraf 237: Gelin Takunyası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katalog: K. M. K. A. 11 **Çizim No: 28**

Çizim 28: Takunya

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Eser Katalog: K. M. K. A. 11

Eserin Adı: Takunya

Eserin Geldiği Yer: Makedonya

Eser Özelliği: Dikdörtgen Formda

Eserin Tarihi: XIX. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 26 cm, En: 11 cm

Eser Sahibi: Hüsniye Avukat

Eser Kumaşının Üretim ve Dikim Özelliği: Kadife Kumaş Üzerine Bordür ile Süslenmiştir

Eserde Kullanılan Unsurlar: Tahta, Deri, Bordür, Kadife

Eserde Kullanılan İşlemeler: Bordür

Eserde Kullanılan Kumaş Renkleri: Bordo, Altın Sarısı

Eserin Süslemesinde Kullanılan Motifler: Bordür ve Simetrik Motif

Eseri Diken Terzi: Anonim

Eserin Özellikleri: Eser geleneksel tekniklerle ahşap malzemeden üretilen bir tür ayakkabıdır.

Fotoğraf 238: Gelin Takunyası, (Nalın Üstü Cüfe)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fotoğraf 238'de görülen gelinlerin giydiği takunyaya "Nalın Üstü Cüfe" denilir. Bu özel takunya, tahtanın üzeri bordo renkte kadife kumaşla kaplanarak daha zarif hale getirilmiştir. Ahşap takunyanın taban kısmı su geçirmezle sahiptir.

Eserin 28 cm uzunluğunda, 7 cm genişliğinde ve tek parça olarak ağaç parçasından üretilmiştir. Takunyanın yüksekliği 6 cm'dir. Takunyanın ön bant kısmı 2,5 cm genişliğinde ve 18 cm uzunluğunda deriden üretilmiştir.

Takunyanın etrafı, 0,5 cm genişliğinde sim sırma bordürle süslenmiştir. Taban kısmından ön tarafa doğru sarı sim işlemleri bulunmaktadır. Bu işlemelerde bitkisel formda stilize çiçek motifleri kullanılmıştır. İşlemeler, takunyanın üzerine sonradan yapıştırılmıştır, böylece takunyaya estetik bir görünüm kazandırılmıştır.

Fotoğraf 239: Gelin Takunyası Süslemeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelin takunyasının süsleme özelliği: Zeminde bordo kadife kumaş üzeri, altı sarısı bordürler ile süslenmiştir. Dört bir tarafında 0,4 cm genişliğinde bordür bulunmaktadır. Orta kısmında bitkisel motiflerden oluşan altın sarısı süsleme öğesi yer almaktadır. Bant kısmı 2 cm genişliğinde bir bordürle tamamlanmıştır (Bkz. Fotoğraf 139).

Eserde Görülen Yıpranmalar: Eser sahibi tarafında dikkatli bir şekilde korunmasından dolayı olumsuz faktörlerden etkilenmediği gözlenmiştir.

SONUÇ

Makedonya'nın Kınalı köyünden Sakarya iline göç eden soydaşlarımızın evlilik gelenekleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun beş yüzyıllık Balkan hâkimiyeti süresince Türk kültürünü, geleneklerini, örf ve adetlerini koruyarak gelecek kuşaklara aktarma çabalarıyla şekillenmiştir. Özellikle Kınalı muhacirleri, bu toplumsal yapıyı aile kavramlarına büyük önem vererek sürdürmüşlerdir. Sakarya'nın Gazeller ve Tekeler beldelerinde yaşayan Kınalı muhacirlerinin evlilik törenlerinde giydiği geleneksel giysileri ve bu giysileri tamamlayan aksesuarları üzerine yapılan araştırmalarla; Makedonya'nın Kınalı köyünden göç ederek bu topraklarda nasıl yerleşik hale geldikleri ve geleneklerini nasıl koruyarak sürdürdükleri araştırma konusu yapılmıştır. Araştırma ve inceleme sırasında kınalı muhacirlerin evlilik gelenekleri konusunda muhacir aileleri ziyaret edilerek aile büyükleriyle röportaj yapılmış, eserler ayrıntılı incelenmiş ve görsel veriler elde edilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmada, Kınalı muhacirlerin gelin giysileri ve bu giysilerin tarihi dokusunun korunmasına yönelik önemli bir kaynak olacağı düşünülmüştür. Kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması ve korunması amacıyla yazılı ve görsel kaynaklar oluşturulması da bu çalışmanın temel hedefleri arasında yer almaktadır. Gelin giysileri üzerine yapılan araştırmalar, geçmişten günümüze uzanan zengin bir kültür mirası olması nedeniyle bu çalışma önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

Makedonya'da yaşayan Türk toplulukları geçmişteki evlilik adetlerini günümüzde de sürdürmüş ve geleneksel ritüelleri uygulamaya çalışmışlardır. Araştırmalar sırasında ailelerle yapılan görüşmelerde, evlilik geleneklerini eski haliyle koruduklarını ancak düğün törenlerini Makedonya'daki gibi pazartesi günü başlayıp perşembe günü sonlandıramadıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebi olarak modern yaşam koşulları ve zaman kısıtlamaları gösterilmiştir.

Kınalı muhacirlerine ait önemli geleneklerden biri de kına gecesidir. Genellikle kız evinde yöresel türküler eşliğinde ve oyunlar oynanarak gerçekleştirilen kına gecesinde, geçmişte kınanın yakılmasıyla erkek tarafının bulunmadığı bir adettir. Günümüzde ise kına gecesi, kayınvalide ve damadın katılımıyla gerçekleştirilirken, gelin kızın avucuna altın lira konularak eğlenceler düzenlenmektedir. Makedonya'da düzenlenen kına gecelerinde gelinlerin genellikle düz siyah renk entari giydiği belirtilmiştir, ancak bu

geleneğin gençler arasında yaygın olmadığı gözlemlenmiştir. Günümüzde ise gelinlerin kına gecesi gelin entarisi giydiği tespit edilmiştir.

Ülkemizde XX. Yüzyılın başlarından itibaren beyaz gelinlik giymeye başlanması, zamanla Türk geleneksel gelinliklerini etkileyerek sadece kına gecelerinde veya özel günlerde giyilmeye başlandığı görülür.

Kınalı muhacir gelinin giydirilme geleneği günümüzde de tecrübeli bir kadın tarafından yapılmaktadır. Gelinin tüm giysi ve aksesuarları, doğru ölçü, renk ve desende giydirilerek bu gelenek devam ettirilmektedir. Gelinin giydirilmesi günümüzde de kız ailesi için özel bir gün olup, sadece gelinin ailesi ve tecrübeli kadınlar bulunmaktadır. Gelinin evden indirilmesi, kız isteme şekli, eğlenceler, yöresel oyunlar ve türküler gibi birçok adeti aileler, çocuklarına küçük yaşlardan itibaren öğretmeye çalışmaktadırlar.

Gelinin yüz süslemesindeki geleneksel uygulamalar günümüzde önemli değişikliklere uğramıştır. Geçmişte gelinin evlendiğinde uyumlu ve itaatkâr olması için göz kapaklarına çam reçinesi sürülmesi ve gelin teliyle süslenmesi âdeti günümüzde yanaklarına ve kaşlarının üzerine tırtıl adı verilen tel ile yapılan çiçek motifleri kullanılarak süslemeler yapılmaktaydı. Genç kızlar artık yüzlerini makyaj malzemesi ile süslemektedir.

Yapılan incelemelerde, gelin entarilerinin üç tanesi, kırmızı renk ipek kumaş üzerine sim sırma iplik ile kordon tutturma tekniği, kumaş üzerine el nakısı ve tırtıl, pullarla süslendiği belirlenmiştir. Gelin entarisinde yırtılmalar, yoğun doku kayıpları, muhafaza ve kullanımdan kaynaklı işlemelerde sökülmeler, kumaş renginde solmalar ve lekelenmeler görülmüştür. Çoğunun onarım görmediği, ancak bir entarinin astarının yıpranması üzerine eser sahibi tarafından değiştirildiği, bir diğerinin ise astarına ek bir parça dikildiği tespit edilmiştir.

Gelin entarisinin içine giyilen gömlekler incelendiğinde, pamuk, ipek ve yün karışımı gömlekler olup sadece kol ağızlarına renkli ipliklerden örülen iğne oyası ve pullarla süslendiği anlaşılmıştır. Gömleklerde özellikle kol altlarında lekelenmelere rastlanmıştır.

İçe giyilen diğer bir parça şalvar, eskilerde ipek kullanılırken günümüzde pamuklu kumaştan dokunan şalvarlar kullanılmaktadır. El dokuma tezgahlarında farklı motifler kullanılarak yapılan şalvarların kesim tekniklerinin birbirine benzer şekilde oldukları belirlenmiştir.

Gelin entarisinin üstüne giyilen salta, düz kesimli kısa cepken şeklinde, yaka özelliklerinde farklılıklara rastlansa da kesim özellikleri birbiriyle aynıdır. Kadife

kumaştan tasarlana saltalar, sim sırma iplikler ile kordon tutturma tekniği ile süslenmiştir. Kullanılan gaytan "kaytan" diğer eserlerle benzerlik göstermektedir. Salta da bulunan işlemelerin yoğunluğu dolayısıyla zemin kumaşı görülmemektedir. Tespit edilen saltalarda doku kayıpları, yırtımalar ve işlemelerde sökülmelere rastlanmaktadır.

Gelin entarisinin yan kısmına takılan mağrama, geçmiş dönemlerde gelinin evleneceği gün değil, gelin baba evine yedi yemeğine gittiğinde annesi tarafından geline takılmaktaydı. Günümüzde gelin düğün günü mağrama taktığı tespit edilmiştir. Bu özel uygulama günümüzde artık uygulanmamaktadır. Bu değişim, modern yaşam tarzı ve düğün ritüellerindeki değişikliklerle birlikte gelmiştir.

Gelin giysisinde bulunan aksesuarlarda, özellikle feslerin kullanımı dikkat çekmektedir. Fesler, maddi değerinin yüksek olmasından dolayı isteğe bağlı olarak yapılmaktadır. Ancak, bazı yöre halkı tarafından ekonomik nedenlerle altın görünümlü aksesuarlar kullanılarak, yapıldığı tespit edilmiştir. Bir diğer takılardan olan boyun bileziği ve kol bileziği, eskilerde mavi ve bordo boncuklar kullanılırken günümüzde lacivert, sarı ve bordo renkte boncuklar kullanılmıştır. Yöre halkının "böğrek" adı verilen boncukların bulunamaması dolayısıyla kristal boncuklar kullandıkları gözlemlenmiştir. Günümüzde üretimi hala devam eden bu aksesuarlar, yöre halkı tarafından geleneksel aksesuarlara olan bağlılıklarını sürdürmekte ve bu unsurları modern yaşamla uyumlu hale getirerek kullanmaya devam etmektedir.

Gelin giysisinin diğer önemli unsurları olan gelin takunyaları ve patikleri, değişen hayat şartları sebebiyle geleneksel gelin giyiminde artık kullanılmamaktadır. Geleneksel olarak giyilen gelin takunyaları ve kalın çoraplar yerini daha modern alternatiflere bırakmıştır. Gelinler, gelin entarilerinin altına ince çorap giymekte ve takunya yerine kırmızı renkte saten kumaştan işlemeli topuklu ayakkabılar tercih etmektedirler. Bu değişim, geleneksel ve modern unsurların birleşimini yansıtarak kültürel adaptasyonu göstermektedir.

Çalışmada kapsamlı olarak yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda, Makedonya'dan göç eden soydaşlarımızın evlilik törenlerindeki değişimleri ve günümüzdeki durumlarına bakıldığında; Makedonya muhaciri gençler, geleneksel evlilik adetlerini geçmişteki gibi tam olarak uygulayamamaktadırlar. Bu durumun arkasında genç neslin uzun eğitim süreleri, iş yaşamının yoğunluğu ve sosyal değişimler gibi faktörler etkili olmaktadır. Özellikle düğün tarihi, mekânı ve düğün eğlenceleri gibi detaylarda gençlerin kendi tercihlerini belirledikleri tespit edilmiştir.

Gelinlik kültürü açısından da önemli değişimler yaşanmaktadır. Günümüzde gelin entarisi yerine genellikle beyaz gelinlik tercih edilmektedir. Bu tercih, gelinlik geleneğindeki dönüşümlerin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençler arasında gelin entarisinin yaygın olarak giyilmemesi, aynı zamanda bu geleneğin devam ettirilmesi için gelinlik kumaşı dokuyan, işleyen ve aksesuarlarını üreten kişilerin sayısının da belirgin şekilde azaldığını ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, kültürel değişimlerin yanı sıra geleneksel giyim ve gelinlik kültürünün geleceğini koruma adına yapılan araştırmaların ve bu kültürel mirasın yaşatılması için atılacak adımların önemi büyüktür. Genç kuşakların geleneksel değerlere olan ilgisini canlı tutacak önlemler alınması ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması için çeşitli kurumsal desteklerin sağlanması gerekmektedir.

Makedonya giysi kültürü, zengin çeşitliliğiyle dikkat çeker ve özellikle gelin giysileri bu kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturur. Ancak modernleşme süreciyle birlikte bu değerli kültür ürünlerinin de kaybolmaya yüz tuttuğunu görmek mümkündür. Bu durum, geleneksel gelin kıyafetlerinin zamanla unutulmaya yüz tutmuş özelliklerini yeniden gün yüzüne çıkarılması hedeflenmiştir. Fuat Köprülü'nün "Bir medeniyetin inşası, geçmişinin, geleneklerinin ve kültürünün üzerinden yükseldiği değerleri dikkate alır" sözlerinde bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

Gelin giysileri, sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir belleği temsil eder. Bu özel giysilerin sandıklarda gizli kalmaktansa bilimsel yöntemlerle incelenerek ve belgelenerek gelecek nesillere aktarılması büyük bir önem taşır. Günümüzde kadınların gittikleri yere göre giydikleri bu giysilerin üzerlerindeki renk, malzeme, ölçü ve motif gibi detayların araştırılması, bu kültürel mirasın geleceğe taşınması açısından önemlidir.

Yapılan alan araştırmasında Makedonya Kınalı muhacirlerine ait giysi kültürünü kapsamlı araştırılarak tarihi ve kültürel önemini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Böylelikle elde edilen bilgilerin yazılı kaynaklar haline getirilmesiyle gelecek kuşaklara aktarılabilir ve bu kültürel mirasın devamlılığını sağlanabilmesi geçmişe bir saygı göstergesi ile birlikte gelecek kuşaklara bir hediye olması istenmiştir.

Makedonya'nın Kınalı köyünden Sakarya'ya göç ederken, Kınalı muhacirler birçok aile araştırmalarımız sırasında bizlere her türlü yardımı esirgemedikleri, törenlerine

katılmamızı, izlememizi ve incelemeler yapmamıza yardımcı oldukları ve tüm bilgilerini, aile yadigârı eserlerini bizlerle paylaştıkları için çok teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Ağanoğlu, H. Y. (2001). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makus Talihi Göç. Kum Saati Yayınları, İstanbul.

Aktepe, Ş, Erol, E. (2019). Osmanlı Dönemi Gelinlikleri Ve Gelin Başlıkları, The Journal of Social Science, C:3, S:5, 339-349.

Akyürek, R. (2020). Aydın Yöresi Tahtacılarında Düğün Gelenekleri: Bayrak Dikme-Tapı/Sahabı-Baş Kurbanı-Barışma Yemeği-Ocak Kazma Ritüelleri, Türk Kültürü ve Hacı Bektaşi Veli Araştırma Derneği, S: 93, Ankara.

ALTINBAŞ, Ahmet, Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.7, S.2, 2005.

Arabacıoğlu, B. (2018). Göç Eden Kültür, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C:2, S:2.

Ataman, S. Y. (1992). Eski Türk Düğünleri Ve Evlenme Ritleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Başaran, F. N. Yarmacı, H.G. (2020). Teknik Ve Desen Özellikleri Açısından "Damask". Folklor Akademi Dergisi. C:3, S: 4.

Begiç, N. H. (2018). Ankara Çubuk Köylerinde Geleneksel Gelin Giysiler. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, C:6, S:15.

Bešlija, S. (2024). Osmanlı İstimâlet Siyaseti Ve Bosna: XV. ve XVI. Yüzyıl, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İstanbul.

Çavuşoğlu, H. (2007). Yugoslavya-Makedonya Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri, Bilig, Bahar, Sayı: 41, 83-104, Ankara.

Çayırlı, N. (2015). Makedonya Türk Kimliği Bağlamında Makedonya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları, Avrasya Etüdleri Dergisi, C:48, S:2.

Çelik, A. (2018). "Türk Düğün Gelenekleriyle İlgili Bir Terim: Telek." Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science. Yıl: 5. Sayı: 26, s.323-332, Malatya.

Çeltikçi, O. (2006). Yaşar Kalafat'ın Türk kültürüne ait çalışmaları, YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 187396).

Çoruhlu, Y. (2002). Türk Mitolojisinin Anahtarları, Kabalcı Yayınevi.

Doğanay, F. (1996). Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi. Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, DİE- Sosyoloji Derneği Yayını, Mersin.

Ergun, P. (2010). Türk Gelininin Mitolojik Göçü. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 24, 275-290.

Eroğlu, E. Özkanat, Z. (2014). Unutulmaya Yüz Tutmuş Bir Gelenek "Duvak Töreni, Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 2(3), 272-278,

EVANS, John Arthur (1885). "Antiguarian Researchesin Uyricum. Part IV, Scupi, Skopia and the Birthplace of Justinian", Archeologia, Vol. 49,1, London (. Zikreden Yusuf Hama, "Osmanlı öncesi Makedonya.

Genç, Reşat (1999). Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Geray, C. (1962). Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler (1923 – 1961), Türk İktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi, Ankara.

Gökçen, İ. (1950). Kuzey Makedonya'nın Coğrafi ve Tarihi Durumu. Türk Folklor Araştırmaları. İstanbul.

Hacisalihoğlu, M. (2003). Makedonya, İslam Ansiklopedisi, C. 27, s:438-44

İbrahimgil, M. Zeki İbrahimgil ve Funda Naldan, (2003). agm, s. 527-532; 2001 Yılında Makedonya'da meydana gelen iç savaşta kundaklanıp hasar gören dinî yapıların (daha çok camilerin) durumu hakkında daha geniş bilgiler için Bkz. Behicüddin Şehabi, Kapanmayan Yaralar, Özel Yayın, Üsküp, 2003.

İstanbullu, S. (2023). Türk Kültüründe İnançsal, Tarihsel Ve Nesnel Bağlamda Türkülerde Renkler Ve Anlamları, Yegah Müzikoloji Dergisi, C:6, S:1.

Kalafat, Y. (1994). Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/Türkbaş Çenkeriler Ve Yörükler) Arasında Yaşayan Halk İnançları, Türk Dünyası Araştırma Vakfı, İstanbul.

Kalafat, Y. (2010). Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Berikan Yayınevi, Ankara.

Kalafat, Y. (2012). Türk Halk İnançlarında Renkler, Berikan Yayınevi, Ankara.

Kalaycı, İ., Aytekin, B. (2016). Türkiye-Balkan İlişkileri Üzerine (Geçmişten Geleceğe) Ekonomi-Politik Notlar. Avrasya Etüdleri, C:50, S:2, s: 21-48.

Karta, N. (2015). Manastır şehrinin sosyal ve ekonomik durumu (1482-1615). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi C: 8, S:41, s:458-469.

Kartal, N. (1987). "Kocacık (Makedonya)'ta Düğün Gelenekleri ve Anadolu'daki İzleri". III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara.

Kızılçaoğlu, A. (2014). Kuzey Makedonya Coğrafyası. Birinci Basım. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

Koca, E. Kırkıncıoğlu, Z. (2017). Ege Bölgesi Kadın Göyneklerinin Biçimsel ve Anlamsal Açıdan İncelenmesi, 9. Milletlerarası Türk Kültürü Kongresi, Ordu.

Koçu, R. E. (1969). Türk Giyim Kuşam Sözlüğü, Sümer Bank Kültür Yayınları, Ankara.

Köksal, H. (1996). Türk Düğünlerinde "Saçı" Geleneği, Buna Bağlı Ritler- Pratikler, BİLİG, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi S:1.

Köksal, Ü. (2004). Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçler (1923-1960) (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Köse, N. (2003). Türk Düğünlerinde Gerdek Sonrası Duvak Geleneği, Milli Folklor, 2003, C:15, S:60, s:92-109.

Korkusuz, M. (2019). Geçmişten Günümüze Kınalı Köyü, Sakarya Kınalılar Sosyal Yardımlaşma Dayanışma ve Kültür Derneği.

Kut, Ş. (1999). Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle İlişkileri, Çağdaş Türk Diplomasisi; 200 Yıllık Süreç, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Marttin, V. (2006). Balkan Savaşına Gidilen Süreçte Makedonya Süreci ve Bir Osmanlı Diplomatın Faaliyetleri, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarih Bölümü.

Hacısalihoğlu, M. "Makedonya", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/makedonya (E.T. 25.12.2024).

Mitovska, V. Veliçkovska, O. And Gavrilovska-Avramovska, V. (2010). Sosyal Bilgiler; Beşinci Sınıflar İçin Dokuz Yıllık İlköğretim Programına Göre. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Ve Bilim Bakanlığı.

Nureski, D. (2016). Osmanlı'dan Günümüze Makedonya'daki Türk Kültürü ve Makedonya'nın Türk Kültür Tarihindeki Yeri ve Önemi, Avrasya Etüdleri Dergisi, C:50, S:2.

Ostrogorsky, G. (2011), Bizans Devleti Tarihi, (Türkiye Türkçesine Aktaran: Fikret Işıltan), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ödemiş, Z. (2023). Kuzey Makedonya'da Türk Varlığı Ve Günümüz Varlık Mücadelesine Kısa Bir Bakış, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi S: 12.

Öğel, B. (2010). Türk Mitolojisi 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Özdinç, A. Ertin, H. (2021). Tıbbi Ve Sosyal Yönleriyle Sünnet Cerrahisi, Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı Beşikçizade Tıp ve İnsani Bilimler Merkezi. İstanbul.

Özey, R. (2016-Eylül). Ankara, Balkanlar ve Balkan Ülkeleri Coğrafyası. Ankara: Pegem Akademi.

Öztunç, B. (2020). Manastır Tanzimat Döneminde Bir Rumeli Şehri Sosyo-Ekonomik Yapı (1839-1876), Kitapevi, İstanbul.

Sinan, G. Kapan, K. (2019). Makedonya'dan Türkiye'ye Yapılan Göçlerin Mekânsal Analizi, İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı.

Tekin, C. (2018). Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerin Nedenleri(1950-1958), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi S:39.

Tezcan, M. (2019). *Giyim* Olgusuna Sosyo-Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), S:16, C:1, s. 255-276.

Toker, İ. (2009). Renk Simgeciliği ve Din: Türk Kültür Yapısı İçinde Ak-Kara Renk Karşıtlığı ve Bu Karşıtlığın Modern Türk Söylemindeki Tezahürleri Üzerine S:50 (2).

Turan, Ö. Makedonya'da Türk Varlığı Ve Kültürü, Bilig, S:3, s:21-32.

Turan, Z. (2014). Geçmişten Günümüze Makedonya Türklerinin Evlenme Düğün Gelenekleri, E-Journal of New World Sciences Academy

Vambery, A. (1993). Dervişin Orta Asya Gezisi, Es yayınevi, İstanbul.

Zaim, S. (1958). Son Yugoslav Muhacirleri Hakkında Rapor, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul.

Kaynak Kişiler

Ümman Yılmaz (56), Lise Mezunu, Öğrenci, (2022- 2023).

Meliha Çoban (80), İlk Okul, Ev Hanımı, (05.09.2022).

BüşraYılmaz (50), Lise Mezunu, Ev Hanımı, (02.11.2023).

İsmail Civan (84), İlk Okul, Emekli, (09.06.2023).

Kadriye Hızlı (51), Orta Okul, (23.06.2023).

Hüsniye Avukat (55), Lise, Ev Hanımı, (23.06.2023).

Zekiye Çalışkan (55), (23.06.2023).

Hayriye Yılmaz (81), İlk Okul, Ev Hanımı, (02.12.2023).

Ayşe Birgül (84), İlk Okul, Sanatçı, (07.12.2023).

Emine Birgül (53), İlk Okul, Ev Hanımı, (07.12.2023).

Ayşe Çalışkan (74), İlk Okul, Ev Hanımı, (16.02.2024).

Emine Kapçık (40), Lise, Eğitmen, (20.02.2024).

Gülsüm Ortabağ (61), İlk Okul, Ev Hanımı, (20.02.2024).

Prof. Şerife Atlıhan, Akademisyen , (20.02.2024).

Prof. Dr. Ayşe Üstün, Akademisyen,(24.12.2024).

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Feriha YILDIZ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Bölümü	Geleneksel Türk Sanatları
Makale ve Bildiriler	
1. Yıldız, F. Atiş, K. D. Öngen, A.G. (2024). Makedonya Muhacir Kadınlarının Evlilik Törenlerinde Giydikleri Gelin Entarisi**,** Kesit Akademi, C: 10, S:39. **2.** Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi "30x30" Karma Sergi 2019 **3.** Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Mezuniyet Sergisi 2021	